

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า:
สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

โดย รองศาสตราจารย์พวงเพชร ชนสิน
กุมภาพันธ์ 2554

สัญญาเลขที่ RDG5210042

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า:
สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

รองศาสตราจารย์พวงเพชร ฐนสิน
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดโครงการสถานะและปัญหาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” ได้ดำเนินการเป็นเวลา 15 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน 4 พื้นที่ คือ เชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต พื้นที่ละ 20 ราย รวม 80 รายผลการศึกษารูปได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

การย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยนั้น มีมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งการย้ายถิ่นนั้นอาจมาเพียงคนเดียวก่อนแล้วให้สมาชิกในครอบครัวอพยพตามมาในภายหลัง หรือมาสร้างครอบครัวในประเทศไทย หรืออพยพมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว ก่อให้เกิดเป็นทายาทรุ่นที่ 2 (หรือรุ่นมากกว่านั้น) ซึ่งเป็นทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทรุ่นที่ 1.5 ซึ่งคือ ทายาทที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพพร้อมกับครอบครัวมายังประเทศไทยซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ การย้ายถิ่นของบิดา – มารดา ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลักสำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นกลุ่มที่เกิดที่พม่านั้น อพยพมาจาก 4 รัฐทางภาคตะวันออกเฉียงของพม่าแนวตะเข็บชายแดนกับประเทศไทยคือ รัฐมอญ รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยกลุ่มตัวอย่าง 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์ มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย ลานู โดยชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่คือ ไทใหญ่ และพม่า อำเภอแม่สอดคือ พม่าและกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรสาครคือ มอญและทวาย จังหวัดภูเก็ตคือ ทวายและมอญ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 นิยมเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

ทางด้านระนอง และกลับพม่าทางด้านแม่สอด สำหรับรูปแบบและกระบวนการอพยพโยกย้ายนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว (บิดา มารดา) ญาติ ตอนอายุ 6 เดือนถึง 12 ปี โดยมี นายหน้านำทาง และเสียค่าใช้จ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและความยากลำบากในการเดินทาง สำหรับ ค่าใช้จ่ายให้นายหน้าพามาทางด้านระนองซึ่งสะดวกและประหยัดที่สุดนั้น อยู่ที่ 4,500 – 6,000 บาท ต่อคน ส่วนทางด้านแม่สอดนั้น แม้จะเพียงข้ามแม่น้ำเมย แต่ต้องผ่านด่านตรวจจับมากทำให้ต้อง เสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 15,000 – 17,000 บาทต่อคน ซึ่งเท่ากับทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนเส้นทางไปพม่านั้น ทายาทรุ่นที่ 2 นิยมใช้เส้นทางด่านแม่สอด เพราะเสียค่า เรือข้ามแม่น้ำเมยเพียงคนละ 80 บาท ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งที่เกิดในประเทศไทยและอพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ยัง เล็ก บิดามารดามักจะส่งกลับไปเรียนที่พม่าตอนอายุ 5-7 ปี เพื่อให้รู้ภาษาพม่า และกลับมายัง ประเทศไทยตอนอายุ 12-14 ปี ทั้งนี้เป็นการเดินทางโดยให้นายหน้าหรือญาติพาไปและกลับ

สำหรับการศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ทำได้โดยประมาณการจากตัวเลข สถิติคนต่างด้าวชาวพม่าที่ได้รับอนุญาตทำงานในราชอาณาจักรของไทย จากสำนักงานบริหาร แรงงานต่างด้าว ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีจำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่าโดยเรียงลำดับกับจำนวน แรงงานต่างด้าวทั้งประเทศได้ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร (ลำดับที่ 2) จังหวัดเชียงใหม่ (ลำดับที่ 3) จังหวัดภูเก็ต (ลำดับที่ 6) และจังหวัดตาก (ลำดับที่ 8) ซึ่งคงพอจะทำให้เห็นภาพของการกระจายเชิง พื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ได้ด้วย โดยที่แรงงานชาวพม่า (ซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2) ส่วนใหญ่จะอาศัย ในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ ยกเว้นที่จังหวัดตาก กล่าวคือ พื้นที่ที่แรงงาน ชาวพม่าอาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 28 อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร้อยละ 85 อำเภอเมือง ภูเก็ต ร้อยละ 65 ส่วนที่จังหวัดตากนั้น แรงงานชาวพม่าอยู่ที่อำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 ทายาทรุ่นที่ 2 จะอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่า โดยในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอดมี 5 ชุมชน จังหวัดสมุทรสาครมี 31 ชุมชน และในจังหวัดภูเก็ตมี 21 ชุมชน ซึ่งทายาทรุ่นที่ 2 นอกจากจะอาศัย ในชุมชนเหล่านี้แล้วยังอาศัยร่วมอยู่กับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะในชุมชนแออัด

สำหรับประเภทกิจการงานที่ทายาทรุ่นที่ 2 ทำนั้น ในภาพรวมพบว่า ทายาทรุ่นที่ 2 เพศชาย มักจะทำงานประเภทที่ใช้กำลัง เช่น กรรมกรก่อสร้าง ประมง ส่วนทายาทรุ่นที่ 2 เพศหญิง มัก ทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหาร ขายสินค้า แม่บ้าน อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง (แกะกุ้ง) ภาคอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดประณีตของ งาน โดยที่ในพื้นที่ศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ประกอบอาชีพหลักดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่ (ก่อสร้าง เกษตร และปศุสัตว์) อำเภอแม่สอด (โรงงาน (การผลิต) เกษตรและปศุสัตว์) จังหวัดสมุทรสาคร (ต่อเนื่อง ประมง ประมง) และจังหวัดภูเก็ต (ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์) ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่

ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพราะแรงงานต่างด้าวมียานะอดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใช้ให้ทำอะไรก็ทำ ไม่เหมือนกับแรงงานไทยที่เลือกงาน และมีการรวมตัวกันต่อรองเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการและอื่นๆ งานเหล่านี้เป็นงานที่ไม่ต้องการความรู้ ความสามารถนัก ต้องการแค่แรงงานเท่านั้น

2. รูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางการอพยพโยกย้ายอยู่ 4 รูปแบบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร และแม่สอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อายุน้อยและเดินทางมาอยู่กับบิดามารดาและทำงานอยู่ในพื้นที่

2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภูเก็ตและเชียงใหม่ แล้วอพยพมาทำงานในจังหวัดทั้ง 2 ที่เป็นแหล่งงานที่สำคัญ

3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในกรณีเชียงใหม่เน้นเป็นการอพยพจากอำเภอชายแดนเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนในจังหวัดภูเก็ตนั้นเป็นการอพยพโยกย้ายงานในอำเภอต่างๆ ของภูเก็ตเอง

4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเกิดที่สมุทรสาครเอง และทำงานอยู่ที่สมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้นมีอยู่ 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ 15 ราย ภูเก็ต 14 ราย แม่สอด 7 ราย และสมุทรสาคร 4 ราย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 40 รายนั้น ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิลำเนา ชาติพันธุ์ การศึกษา อาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูด

ภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์ โดยที่อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันให้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และยังคงดึงดูไปทำงานยังพื้นที่อื่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นส่วนใหญ่เป็นเพราะความต้องการเปลี่ยนไปทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างมากกว่า ซึ่งมีทั้งเปลี่ยนลักษณะงาน ลักษณะงานเดิมแต่เปลี่ยนพื้นที่ทำงาน ไปยังพื้นที่ใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ในรูปแบบที่เปลี่ยนจาก “งานหนัก” ไปเป็นงานที่ “สบาย” กว่า นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมาย ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานไทยทั้งที่ทำงานในลักษณะงานเหมือนกัน ไม่ได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน ไม่ได้รับค่าจ้างตรงเวลา ไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลา ต้องทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมงโดยแทบไม่ได้พัก หรือ นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้เลยและไล่ออกทันทีที่งานเสร็จ (งานก่อสร้าง) สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต่างพยายามดิ้นรนแสวงหางานใหม่ที่ดีกว่า ทั้งในแง่ของรายได้ และสภาพการทำงานเท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายงานนั้น จะเป็นการย้ายงานอยู่ภายในจังหวัดภูเก็ตเอง เป็นการย้ายพื้นที่ทำงานในระหว่างพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง

ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน การที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้นั้นเป็นเพราะได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกกลมกลืนกับสังคมไทยได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกเหมือนคนไทย ที่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างเสรี

สถานะบุคคลที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา เพราะการที่มีใบอนุญาตทำงานจะมีส่วนทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงานหางานใหม่ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกว่าหางานเปลี่ยนงานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในพื้นที่ศึกษานี้มีอยู่หลายกรณีที่ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องย้ายพื้นที่ทำงานเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีทั้งนายจ้างจัดทำให้เอง จัดทำให้โดยผ่านนายหน้า โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะ

ทยอยหักจากค่าจ้างเป็นงวดๆ ไป รวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 เอง ที่ใช้บริการจากนายหน้าในการติดต่อขอใบอนุญาตทำงานให้โดยพบมากในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต

ชาติพันธุ์ เป็นองค์ประกอบหลักอีกประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพโยกย้ายงาน เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่จะคอยช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายทางสังคม สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สำหรับคนกลุ่มเดียวกัน เกี่ยวกับการทำงาน เส้นทางและช่องทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง รวมถึงการให้ที่พักอาศัยเมื่อมีการอพยพเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วกลุ่มบุคคลที่ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายมักจะเป็นกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเมื่อมีการอพยพโยกย้ายแล้วส่วนใหญ่จะพักอยู่กับญาติ เพื่อน หรือ คนรู้จัก แต่เมื่อทายาทรุ่นที่ 2 ได้เข้าทำงานกับนายจ้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง

สำหรับปัจจัยดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยที่

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่านายหน้าก็ตาม ในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวานทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม เป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า

ปัจจัยทางสังคม ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกัน

ข้าม ตัวอย่างบางรายที่อายุยังน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทใหญ่ แม่สอดคือสังคมของชาวพม่า สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวพม่าได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน

ปัจจัยทางวัฒนธรรม กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอกรับแจ้งข่าวของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำเนินงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกรับแจ้งข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมหางานส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพ แม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกันนั้น เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุยังน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดา เพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเองด้วย และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่นไกลตา สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้แล้วโอกาสทางการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพศักยภาพของตนเองเพื่อจะช่วยให้เกิดโอกาสชีวิตที่ดีกว่าก็เป็นอีกเหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการอพยพโยกย้าย

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) สำหรับการอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2

1) เนื่องจากประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ซึ่งเป็นแรงงานระดับล่าง และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ให้หยุดชะงัก โดยการกำหนดนโยบายและมาตรการจะต้องตั้งอยู่บนหลักการของการใช้

แรงงานต่างด้าวโดยถูกกฎหมายและควรปฏิบัติต่อแรงงานกลุ่มนี้ด้วยหลักมนุษยธรรม บนแนวคิดงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ มีการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานทั้งในสิทธิในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการร่วมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง สิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย โดยดำเนินการเป็นมาตรฐานเดียวกับแรงงานไทย ควรพิจารณากำหนดค่าจ้างที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะอย่างไรก็ตามการกำหนดค่าจ้างดังกล่าวต้องไม่นำไปสู่การเลิกจ้างแรงงานไทย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และทำให้แรงงานรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่มีทางเลือกต้องทนรับสภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศที่นำเข้าสินค้าบางอย่างจากประเทศไทย ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อกีดกันทางการค้า เช่น ขึ้นภาษีนำเข้ากึ่งจากประเทศไทยเนื่องจากการกดขี่แรงงาน เป็นต้น

2) สนับสนุนนโยบายการควบคุมไม่ให้แรงงานที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศพม่ามีจำนวนมากเกินความต้องการในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอันอาจนำไปสู่การแย่งงานจากแรงงานไทย ปัญหาอาชญากรรม รวมทั้งเพื่อจัดเตรียมสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการไว้ให้เพียงพอ แต่จะต้องเป็นมาตรการเพื่อควบคุมแรงงาน โดยกำหนดมาตรการที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ไม่ให้เป็นภาระแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ นายจ้าง และแรงงานมากเกินไป จนทำให้เกิดความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม

3) สนับสนุนนโยบายที่จะส่งแรงงานบางประเภทไว้ให้แก่แรงงานไทย แต่เสนอให้ทบทวนประเภทของงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำได้ และอัตราส่วนระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และให้โอกาสแก่แรงงานไทยเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักยอมรับค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

4) นโยบายที่จะรู้จำนวนและแหล่งที่มาของแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการควบคุมจำนวนแรงงานต่างด้าว แต่มาตรการที่จะหาแหล่งที่มาโดยการพิสูจน์สัญชาติโดยเฉพาะสำหรับแรงงานพมานั้น เป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากทั้งนายจ้างและแรงงาน เนื่องจากก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายและเวลามาก อีกทั้งยังทำให้ญาติพี่น้องของแรงงานในประเทศพม่าเดือดร้อน จึงควรพิจารณยกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า

5) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานในแต่ละจังหวัด โดยประกาศให้แรงงานต่างด้าวรุ่นที่ 2 ทั้งหมดทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน มารายงานตัวกับกรมการจัดหางานและสำนักงานจัดหางานจังหวัดภายใน 90 วัน เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยได้ชั่วคราว (1 ปี) ทั้งนี้ไม่ควรเก็บ

ค่าธรรมเนียมสูงจนเป็นภาระแก่แรงงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่มีงานทำสามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดพร้อมกันนั้นควรสำรวจจำนวนนายจ้าง สถานประกอบการ ผู้ให้ที่พักพิง (เจ้าบ้าน) แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านและชุมชน และรับจดทะเบียนนายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าว ผู้ให้ที่พักพิง โดยที่ฐานข้อมูลดังกล่าวควรจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลมาใช้งานได้จริง และข้อมูลแต่ละหน่วยงานถูกต้องตรงกัน เพื่อให้สามารถควบคุมแรงงานต่างด้าวได้จริง

6) สนับสนุนนโยบายที่จะลดภาระของรัฐทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยรณรงค์ให้แรงงานต่างด้าวมีการวางแผนครอบครัว

7) เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ต้องการในแต่ละจังหวัดให้ผู้ประกอบการ นายจ้างที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวควรมีการจัดจ้างงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยขอโควตาจำนวนแรงงานที่ต้องการได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่มีรายชื่อแรงงานต่างด้าวที่ต้องการทำงานอยู่แล้ว หรือนายจ้างอาจรับสมัครแรงงานเอง หรือผ่านบริษัทจัดหางานได้ แต่นายจ้างจะจ้างแรงงานได้เฉพาะแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และมีใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยเท่านั้น เมื่อนายจ้างประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวให้แจ้งต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด จ่ายค่าประกันสังคม และค่าประกันสุขภาพให้แก่แรงงาน นายจ้างจะต้องดูแลด้านที่พักอาศัยให้แก่แรงงาน เพื่อควบคุมที่อยู่ของแรงงานให้เป็นหลักแหล่ง ถูกสุขลักษณะ และสามารถติดตามตัวได้ และเมื่อนายจ้างมีความประสงค์จะเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานลาออกให้นายจ้างรายงานต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด หลังจากนั้นนายจ้างสามารถจ้างแรงงานต่างด้าวใหม่ได้

8) แรงงานต่างด้าวทนายทรุ่นที่ 2 ที่มีบัตรประจำตัวประจำตัวคนต่างด้าวและใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทย สามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด นายจ้างหรือบริษัทจัดหางานแรงงานอาจได้รับคำแนะนำให้ย้ายไปทำงานในจังหวัดหรือพื้นที่อื่นๆ ที่ขาดแคลนแรงงาน

9) ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวกระทำผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจควรรายงานต่อกรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด และเมื่อใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานประเทศไทยหมดอายุ แรงงานที่เคยทำผิดกฎหมายจะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาต

10) เพื่อลดภาระของสำนักงานจัดหางานจังหวัด ควรให้นิติบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่จัดหางานแก่นายจ้างและให้บริการแก่แรงงานต่างด้าว ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

11) เพื่อควบคุมการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าว สนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ และจัดให้มีรถรับส่งแรงงานไปยังสถานที่ทำงาน

12) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนปฏิบัติงานแบบบูรณาการ สกัดกั้นแรงงานต่างด้าว ลักลอบเข้ามาทำงาน ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจังในการสกัดกั้นการเข้ามาของ แรงงานต่างด้าวรายใหม่ โดยจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามช่องทางสำคัญบริเวณชายแดน โดยเฉพาะด่านระนอง เพิ่มความถี่ และความเข้มข้นในการลาดตระเวน ตรวจค้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

13) ปราบปราม จับกุม ดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงาน นายจ้างหรือสถาน ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ตลอดจนผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้า เมืองอย่างจริงจัง

14) ผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ควรมีมาตรการเพื่อป้องกัน ไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบกลับเข้ามาอีก

15) สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรทำการศึกษาความต้องการ แรงงานต่างด้าวในอนาคตเพื่อนำมาพิจารณากำหนดนโยบายจัดการกับแรงงานต่างด้าวในระยะยาว

16) ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้าง สถานประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการ จัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวในเรื่องนโยบาย ขั้นตอน และข้อปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและนายจ้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความเคลื่อนไหวด้านข้อมูลตลอดเวลา มีการประสานงานระหว่าง กระทรวงแรงงานและนายจ้างอย่างทันเหตุการณ์

17) บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเพื่อลดผลกระทบ ต่อภาพลักษณ์ของประเทศ นอกจากนี้ควรกำหนดทิศทางและนโยบายแรงงานให้เหมาะสมตาม ลักษณะทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

18) ตรวจสอบ ติดตามความเคลื่อนไหวในการใช้แรงงานเด็กในสถานประกอบการ รวมไปถึงป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองแรงงานเด็กในรูปแบบที่ลเวร้าย

19) ป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เด็กกลายเป็นแรงงานก่อนวัยอันควร ซึ่งการศึกษาน่าจะ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาได้โดยที่เด็กต่างด้าวควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่าง น้อยที่สุดควรอ่านออก เขียนได้ เพราะจะทำให้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมบทบาททางสังคมในอนาคต

20) การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งจะเกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2558 จะส่งผลให้มีการไหลเวียนของผลิตภัณฑ์ บริการ ทุน และแรงงานมีทักษะอย่างเสรี มากขึ้นในภูมิภาค และจะมีแรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น ค่าแรงที่ ถูกกว่าในประเทศจากประเทศเหล่านี้สู่ประเทศที่เจริญกว่าและมีค่าแรงสูงกว่า ดังนั้นแรงงานพม่าก็ ยิ่งจะหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น ภาครัฐควรต้องพัฒนาแนวทางคุ้มครองแรงงานให้เป็น

มาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศ ขณะเดียวกันควรจะพัฒนาระบบการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานอย่างเข้มข้นเป็นหลัก ไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อลดภาระพึ่งพิงแรงงานไร้ฝีมือ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เพื่อเตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 รายในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดละ 20 ราย โดยประยุกต์ใช้เทคนิค Snow Ball โดยให้ประชากรตัวอย่างช่วยแนะนำตัวอย่างต่อไป ผลการศึกษาพบว่า การที่เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่องทำให้จำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่ารวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้น โดยทายาทรุ่นที่ 2 นั้น คือ ทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทที่เกิดที่พม่าแล้วอพยพเข้ามายังประเทศไทย การย้ายถิ่นของบิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 เป็นเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลัก กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย และลาหู่ โดยทายาทรุ่นที่ 2 กลุ่มที่มาจากพมานั้นมาจากเขตการปกครอง 4 พื้นที่ทางภาคตะวันออกของพม่าตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศไทยคือ รัฐมอญ รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยส่วนใหญ่อพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา ญาติ ตอนอายุ 6 เดือน ถึง 12 ปี ส่วนใหญ่อพยพเข้าไทยทางด่านระนองและกลับพม่าทางด่านแม่สอด และมีนายหน้านำทางและเสียค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 4,500 – 17,000 บาท

แรงงานชาวพม่าซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2 ร้อยละ 28 อาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 85 อยู่ที่อำเภอแม่สอด ร้อยละ 85 อยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และร้อยละ 65 อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดยอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่าในเชียงใหม่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอด 5 ชุมชน สมุทรสาครมี 31 ชุมชน และภูเก็ตมี 21 ชุมชน

นอกจากนี้แล้วยังอาศัยอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะในชุมชนแออัด ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เริ่มทำงานตอนอายุระหว่าง 10 – 15 ปี และเริ่มทำงานในพื้นที่ศึกษาเลย เพราะเป็นเมืองใหญ่และเป็นแหล่งงาน โดยประกอบอาชีพหลักคือ ก่อสร้าง และเกษตร - ปศุสัตว์ที่จังหวัดเชียงใหม่ โรงงานและเกษตร - ปศุสัตว์ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ต่อเนื่องประมงและประมงที่จังหวัดสมุทรสาคร ก่อสร้างและเกษตร - ปศุสัตว์ที่จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานอยู่ 4 รูปแบบ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ 1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน 4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีอยู่ 4 ปัจจัยคือ 1) การประกอบอาชีพและรายได้ 2) ความสามารถในการพูดภาษาไทย 3) สถานะบุคคล และ 4) ชาติพันธุ์

สำหรับปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในพื้นที่ศึกษามีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม และกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษาโดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการคือ 1) ครอบครัว 2) งาน และ 3) การศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าโดยกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าวทายาทรุ่นที่ 2 โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการแรงงานของภาคเอกชนและการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน และตั้งอยู่บนหลักการของการใช้แรงงานต่างด้าวโดยถูกกฎหมาย

Abstract

The objectives of the research “Second Generation of Migrants from Myanmar: Situation and Intermigration” are 1) to study spatial distribution of second generation of migrants from Myanmar in 4 Provinces: Chiang Mai, Amphoe Mae Sot in Tak, Samut Sakhon and Phuket; 2) to study pattern and factors affecting decision in migration, and 3) to propose policy recommendation in order to prepare a plan and projects for migration and intermigration of second generation of migrants from Myanmar. This research is conducted by applying both quantitative and qualitative methods by setting up in depth interviews of 20 samplers from 4 study areas with a total of 80 cases.

The purposive samples were selected by inducing Snow Ball techniques by which the researcher asked the sample to introduce another sample and so on. The result of this study shows that an increase in Thailand’s economy has attracted large numbers of migrant workers from Myanmar including their descendents. Second generation migrant from Myanmar is defined as Thailand born descendants of Burmese migrants or Burmese born descendants who migrated into Thailand. The parents of these second generation migrants have migrated into Thailand mainly because of economic reasons. The samples of second generation migrants from Myanmar in this study consists of Mon, Shan, Burmese, Karen, Tavoy and Lahu peoples by which those who were Burmese born came from 4 administrative areas along the Myanmar – Thailand border which are Mon State, Shan State, Tanintharyi Division and Kayin State. Most of them crossed the border with their families, parents or relatives when they were 6 months old to 12 years old. They preferred to cross the border at Ranong Check Point and travel back to Myanmar by the Mae Sot Check Point. Their travels were mostly guided by brokers who would charge expenses depending on distance and difficulties in travelling by which an amount is between 4,500 – 17,000 Baht.

The spatial distributions of Burmese workers (including their second generation descendants) are 28% in Amphoe Muaeng Chiang Mai, 85% in Amphoe Mae Sot and Amphoe Muaeng Samut Sakhon, and 65% in Amphoe Muaeng Phuket. They live in 2, 5, 31 and 21 Burmese worker communities in Chiang Mai, Amphoe Mae Sot, Samut Sakhon and Phuket, respectively. Furthermore, they distribute themselves to live with local dwellers especially in congested areas. Most of the Burmese second generation descendants started their jobs at the age of 10 – 15 years old within these 4 study areas because these locations are big cities and have many employment. Their top 2 occupations are: construction and agriculture-livestock for Chiang Mai; manufacturing and agriculture livestock for Mae Sot; fishery industry for Samut Sakhon and construction and agriculture livestock for Phuket.

It can be concluded from this study that there are 4 intermigration patterns which can be ranked as follows: 1) Burmese born second generation of migrants from Myanmar who did not migrate from the first working area; 2) Thailand – born second generation who migrated from the first working area; 3) Burmese – born second generation who migrated from the first working area and 4) Thailand – born second generation who did not migrate from the first working area. Moreover it can be concluded that there are 4 major personal factors affecting intermigration which are: 1) occupation and income; 2) ability to speak the Thai language; 3) personal status (have/don't have work permit) and 4) ethnic group.

There are 3 pull factors that attracted second generation descendants to intermigration or back into study areas: 1) economic factors; 2) social factors and 3) cultural factors. Most of the second generation descendants do not want to move out from the study areas because of 3 main reasons: 1) family, 2) job and 3) education. Besides, the researcher also proposed a recommendation policy for the management of second generation workers in order to meet with labor demands from the private sector together with national security and defense and within the principle of legal employment of migrant workers.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฐ
สารบัญเนื้อหา	ฅ
สารบัญตาราง	น
สารบัญรูป	พ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ปัญหาที่ทำวิจัยและความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-4
1.3 นิยามศัพท์	1-4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	1-5
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่	1-5
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	1-7
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1-7
1.6 กรอบแนวคิด	1-20
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย	1-21
1.7.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	1-21
1.7.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	1-22
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1-22
บทที่ 2 แลพม่าจากไทย	
2.1 ภูมิศาสตร์สัมพันธ์ไทย – พม่า	2-1
2.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการปกครองของพม่า	2-7
2.3 ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า	2-10

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	
3.1 สภาพภูมิศาสตร์	3-1
3.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-4
3.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-7
3.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-10
3.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-11
3.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	3-15
3.6.1 คับทาง	3-15
3.6.1.1 พื้นที่คับทาง	3-15
3.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	3-16
3.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	3-19
3.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	3-19
3.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	3-21
3.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-22
3.6.2 ระหว่างทาง	3-22
3.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	3-22
3.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-57
3.6.3 ปลายทาง	3-75
3.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่	3-75
3.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	3-76
บทที่ 4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก	
4.1 สภาพภูมิศาสตร์	4-1
4.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-11
4.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ อำเภอแม่สอด	4-15
4.4.1 ต้นทาง	4-15
4.4.1.1 พื้นที่ต้นทาง	4-15
4.4.1.2 เส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด	4-16
4.4.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้าย	4-19
4.4.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้าย	4-20
4.4.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	4-22
4.4.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-23
4.4.2 ระหว่างทาง	4-24
4.4.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	4-24
4.4.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่ม ทำงาน	4-54
4.4.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่ม ทำงาน	4-55
4.4.2.4 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่ สอด	4-62
4.4.3 ปลายทาง	4-66
4.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด	4-66
4.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	4-67
บทที่ 5 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	
5.1 สภาพภูมิศาสตร์	5-1
5.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-3
5.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-6

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 สัตถชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-7
5.5 กลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาคร	5-7
5.6 การอพยพโยกย้ายของทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-10
5.6.1 ดันทาง	5-10
5.6.1.1 พื้นที่ดันทาง	5-10
5.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	5-11
5.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	5-16
5.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	5-16
5.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	5-18
5.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-19
5.6.2 ระหว่างทาง	5-19
5.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	5-19
5.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-51
5.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-54
5.6.3 ปลายทาง	5-59
5.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-59
5.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	5-61
บทที่ 6 การอพยพโยกย้ายของทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต	
6.1 สภาพภูมิศาสตร์	6-1
6.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-3
6.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-7

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
6.4	ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-9
6.5	กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-9
6.6	การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-12
6.6.1	ต้นทาง	6-12
6.6.1.1	พื้นที่ต้นทาง	6-12
6.6.1.2	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-13
6.6.1.3	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-17
6.6.1.4	ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-18
6.6.1.5	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	6-19
6.6.1.6	พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-19
6.6.2	ระหว่างทาง	6-20
6.6.2.1	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	6-20
6.6.2.2	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-52
6.6.2.3	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-60
6.6.3	ปลายทาง	6-66
6.6.3.1	ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดภูเก็ต	6-66
6.6.3.2	การอพยพโยกย้ายในอนาคต	6-67
บทที่ 7 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา		
7.1	คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในพื้นที่ศึกษา	7-1
7.2	ชาติพันธุ์และการกระจายตัวของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา	7-4
7.3	กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา	7-14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา	7-17
7.4.1 ต้นทาง	7-17
7.4.1.1 พื้นที่ต้นทางเส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	7-17
7.4.1.2 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	7-21
7.4.1.3 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	7-21
7.4.1.4 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่เริ่มทำงาน	7-27
7.4.1.5 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-27
7.4.2 ระหว่างทาง	7-28
7.4.2.1 รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่าง	7-28
7.4.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-48
7.4.3 ปลายทาง	7-66
7.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้เข้ามาในพื้นที่ศึกษา	7-66
7.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	7-69
บทที่ 8 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	
8.1 ข้อค้นพบ	8-1
8.1.1 แรงงานต่างด้าวและทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในประเทศไทย	8-1
8.1.2 การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2	8-5
8.1.3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2	8-6
8.1.4 ปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 เข้ามาในพื้นที่ศึกษา	8-9
8.1.5 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	8-11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
8.2 อภิปรายผลการศึกษา	8-12
8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายรุ่นที่ 2 ของผู้ ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า	8-18
8.3.1 เป้าหมาย	8-18
8.3.2 สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม	8-18
8.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	8-23
8.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	8-26
8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย	8-26

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ข ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า	2-6
3.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักรและในจังหวัดเชียงใหม่	3-5
3.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2547 - 2552	3-5
3.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	3-7
3.4	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่	3-8
3.5	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับตามจำนวนมากไปหาน้อย	3-9
3.6	จำนวนนักเรียนชาวพม่าที่มูลนิธิห้องเรียนความคิดในปี พ.ศ. 2550	3-11
3.7	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	3-12
3.8	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-16
3.9	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มาจากพม่า	3-17
3.10	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย	3-19
3.11	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เริ่มทำงาน	3-21
3.12	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่	3-22
3.13	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่จากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน	3-23

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
3.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-44
3.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-46
3.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-51
3.17	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-53
3.18	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่	3-68
3.19	รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย	3-72
3.20	สถานะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน	3-74
4-1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดตาก รายเดือนในปี พ.ศ. 2552	4-5
4-2	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดน กับภาพรวมจังหวัดตาก	4-5
4.3	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก	4-6
4.4	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก เรียงลำดับจำนวนจากมากไปหาน้อย	4-7
4.5	สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก	4-8
4.6	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดตาก ระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2550	4-9
4.7	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2551 - 2552	4-10

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.8	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-12
4.9	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-16
4.10	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด	4-20
4.11	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอดที่เริ่มทำงาน	4-22
4.12	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด	4-24
4.13	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-25
4.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-48
4.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-49
4.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดอพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-53
4.17	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอด	4-56
4.18	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-63
5.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักรและในจังหวัดสมุทรสาครรายเดือนในปี พ.ศ. 2552	5-4
5.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดสมุทรสาครในปี พ.ศ. 2547 - 2552	5-5
5.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	5-6
5.4	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร	5-8

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.5	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-11
5.6	กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า	5-14
5.7	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย	5-15
5.8	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย	5-16
5.9	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เริ่มทำงาน	5-18
5.10	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร	5-19
5.11	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-40
5.12	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-41
5.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-44
5.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-46
5.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-51
5.16	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร	5-54
6.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักรไทยและในจังหวัดภูเก็ต รายเดือนในปี พ.ศ. 2552	6-4
6.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2547 - 2552	6-5
6.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	6-6

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.4	จำนวนแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2551	6-7
6.5	แรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ	6-8
6.6	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-10
6.7	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-13
6.8	กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า	6-16
6.9	อายุของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย	6-17
6.10	อายุของกลุ่มทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เริ่มทำงาน	6-19
6.11	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต	6-20
6.12	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-41
6.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-42
6.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-43
6.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-46
6.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-49
6.17	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ต	6-60
6.18	รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้าย	6-64
7.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต รายเดือน ในปี พ.ศ. 2552	7-3

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
7.2	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2552	7-5
7.3	ชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา	7-5
7.4	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	7-14
7.5	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่าง	7-19
7.6	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย	7-21
7.7	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	7-27
7.8	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-28
7.9	รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่าง	7-29
7.10	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-30
7.11	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-36
7.12	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-41
7.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-46
7.14	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-50
7.15	การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-54
7.16	อาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-62
7.17	การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-69

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	แผนที่พื้นที่ศึกษา	1-6
1.2	แสดงระบบการย้ายถิ่นสามชั้น (Three – Tier System)	1-14
2.1	แผนที่ตะเข็บชายแดนไทย – พม่า	2-2
2.2	แผนที่สหภาพพม่า	2-4
3.1	แผนที่เขตการปกครองจังหวัดเชียงใหม่	3-3
3.2	เส้นทางการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่	3-18
3.3	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 1	3-24
3.4	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 2	3-25
3.5	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 3	3-26
3.6	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 4	3-27
3.7	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 5	3-28
3.8	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 6	3-29
3.9	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 7	3-30
3.10	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 8	3-31
3.11	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 9	3-32
3.12	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 10	3-33

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
4.21	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 17	4-42
4.22	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 18	4-43
4.23	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 19	4-44
4.24	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 20	4-45
5.1	แผนที่เขตการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร	5-2
5.2	เส้นทางการอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	5-12
5.3	เส้นทางการอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านระนอง	5-13
5.4	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 1	5-20
5.5	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 2	5-21
5.6	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 3	5-22
5.7	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 4	5-23
5.8	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 5	5-24
5.9	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 6	5-25
5.10	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 7	5-26
5.11	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 8	5-27

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
5.12	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 9	5-28
5.13	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 10	5-29
5.14	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 11	5-30
5.15	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 12	5-31
5.16	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 13	5-32
5.17	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 14	5-33
5.18	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 15	5-34
5.19	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 16	5-35
5.20	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 17	5-36
5.21	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 18	5-37
5.22	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 19	5-38
5.23	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 20	5-39
6.1	แผนที่เขตการปกครองจังหวัดภูเก็ต	6-2
6.2	เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐมอญ ของกลุ่มตัวอย่าง	6-14
6.3	เส้นทางอพยพโยกย้ายจากเขตตะนาวศรีของกลุ่มตัวอย่าง	6-15
6.4	เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐกะเหรี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง	6-15

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
6.19	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 15	6-35
6.20	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 16	6-36
6.21	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 17	6-37
6.22	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 18	6-38
6.23	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 19	6-39
6.24	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 20	6-40
7.1	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอเมืองเชียงใหม่	7-7
7.2	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอแม่สอด	7-8
7.3	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	7-11
7.4	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ต	7-13
7.5	แผนที่แสดงเส้นทางอพยพของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพมาจากพม่า	7-20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาที่วิจัยและความสำคัญของปัญหา

ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีประชากรอาศัยอยู่ราว 260 ล้านคน รวมไปถึงผู้ย้ายถิ่นอีกราว 3-5 ล้านคน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามามากที่สุด โดยคาดว่าจะมีผู้ย้ายถิ่นอยู่ในประเทศไทยสูงถึง 2 – 4 ล้านคน จำนวนผู้ลี้ภัยจากพม่าที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่มี พ.ศ. 2527 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเดือนกันยายน พ.ศ. 2531 เมื่อรัฐบาลทหารกวาดล้างผู้ชุมนุมต่อต้านเรียกร้องประชาธิปไตยประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2538 ซึ่งส่งผลให้มีความต้องการแรงงานสูงขึ้นและดึงดูดแรงงานจำนวนมากจากเขตชนบทและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง โดยเฉพาะแรงงานจากพม่าที่เป็นแรงงานอพยพที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนได้กลายเป็นส่วนสำคัญในภาคเศรษฐกิจและสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ภาครัฐได้พยายามออกกฎระเบียบสำหรับดูแลการจ้างแรงงานนอกระบบเหล่านี้ โดยจัดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งนับได้ว่าเป็นการขึ้นทะเบียนแรงงานที่เปิดกว้างและประสบความสำเร็จมากที่สุด ด้วยยอดจำนวนแรงงานอพยพทั้งหมด 1,284,920 คน ประกอบด้วยแรงงานจากพม่า 921,492 คน จากลาว 179,887 และจากกัมพูชา 184,541 คน โดยมีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และได้รับใบอนุญาตทำงาน (work permit) อย่างไรก็ตาม กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องงานของกรอบเวลา โควตาของจำนวนแรงงานอพยพ ประเภทของงาน ค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนทำให้กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยเป็นเรื่องยากสำหรับแรงงานอพยพและนายจ้าง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ได้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าจากการที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2538 ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น และดึงดูดแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะพม่าอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือเข้ามาในหลายภาคการผลิต ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม นอกจากนี้คุณภาพชีวิตรายได้ และความปลอดภัยที่แรงงานพม่าได้รับจากประเทศไทย ทำให้คนเหล่านี้เกิดความรู้สึกไม่อยากรกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าอีกต่อไป จึงแสวงหาความมั่นคงเพื่อตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร

นอกจากนี้ ปัญหาการเมืองภายในประเทศพม่าเองก็นับเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่ นายพลเนวิน ก่อการรัฐประหารและยึดอำนาจทางการเมืองในปี พ.ศ. 2505 พร้อมทั้งประกาศเจตนารมณ์ในการกวาดล้างกองกำลังชนกลุ่มน้อยในเขตชนบท อันก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารของพม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อยเป็นระยะตลอดมาจนถึงปัจจุบัน สงครามกวาดล้างชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลพม่าเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนที่เป็นเหยื่อสงครามต้องย้ายถิ่น เพราะเป็นทางเลือกเดียวเพื่อความอยู่รอด เพื่อหนีจากความยากจนข้นแค้น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ข่มเหงและความขัดแย้งโดยใช้อาวุธที่ต่อเนื่องและยาวนาน รวมถึงเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนที่ออกมาประท้วงรัฐบาลในปี พ.ศ. 2531 การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and Development Council: SPDC) รัฐบาลพม่าถูกประณามจากสังคมโลกและองค์กรแรงงานโลกว่าก่อให้เกิดอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ทำให้ชาวพม่าเกิดความทุกข์ยาก ลำบากยากแค้นแสนเจ็บปวดอย่างต่อเนื่องและยาวนาน มีชีวิตแบบไร้ทางเลือกภายใต้กระบอกปืนของเผด็จการทหารพม่า ชีวิตที่ต้องเสี่ยงกับการถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบแนวหน้า เป็นเกราะกำบังให้กับทหารพม่าต่อสู้กับชนกลุ่มน้อย เสี่ยงต่อการถูกบังคับให้เป็นแรงงานทาสเพื่อสร้างถนน สร้างทางรถไฟ หรือสาธารณูปโภคต่างๆ โดยไม่ได้รับค่าแรงตอบแทน เพราะรัฐบาลทหารพม่าถือการบังคับใช้แรงงานเหล่านี้ เป็นการทดแทนเงินค่าธรรมนิยมเพื่อละเว้นการถูกเกณฑ์ทหาร จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดกระแสการอพยพย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อหวังพึ่งความร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ของเพื่อนบ้านที่ได้ชื่อว่าเมืองชาวพุทธเหมือนกัน เพื่อหวังจะเป็นดินแดนพักพิงที่ช่วยสร้างชีวิตที่สุขสมบูรณ์มากขึ้น ก่อเกิดเป็น “แรงงานข้ามชาติ” “แรงงานต่างด้าว” “แรงงานพม่า” หรือ “แรงงานเถื่อน”

สำหรับชาวพม่าที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริเวณชายแดนไทย – พม่า ทางด้านตะวันตก บางส่วนรัฐบาลไทยจัดให้เป็นค่ายผู้ลี้ภัยเพื่อมนุษยธรรม ขณะที่บางส่วนได้หลบเข้ามาโดยผิดกฎหมายและเข้ามาหางานทำในจังหวัดชายแดนหรือแม้กระทั่งเข้ามาหางานทำในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยระบุไว้ว่า ถ้ากลุ่มชาวพม่าเข้ามาก่อนวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งถือเป็นสภาพสงครามต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม คนกลุ่มนี้จะถูกเรียกว่า “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” ซึ่งทางกรมการปกครองได้ออกบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู) ให้ ส่วนกลุ่มคนที่เข้ามาภายหลังนั้นถือว่าเป็น “ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” ทั้งนี้ รัฐบาลไทยทุกสมัยไม่มีนโยบายให้สถานะผู้ลี้ภัยกับผู้พลัดถิ่นจากประเทศพม่าทำให้ประเทศไทยสามารถสงวนสิทธิในการตัดสินใจว่า ผู้ใดเป็นผู้ลี้ภัยตามข้อกำหนดหรือบทบัญญัติ

ในกฎหมายของไทยเอง ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าผู้เข้าเมืองโดยปราศจากเอกสารการเดินทางที่มีการตรวจลงตราถูกต้องเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายทั้งสิ้น

ในการอพยพโยกย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น ชาวพม่าบางส่วนได้เดินทางเข้ามาพร้อมกับครอบครัวและบุตรที่ยังเล็ก ในขณะที่บางส่วนได้ให้กำเนิดบุตรในประเทศไทย ดังนั้นบุตรของชาวพม่าเหล่านี้จึงอาศัยและเติบโตในประเทศไทย ซึ่งคาดว่าน่าจะมีจำนวนไม่น้อยเมื่อคำนึงถึงจำนวนแรงงานพม่าที่อยู่เป็นจำนวนมาก

เมื่อปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลไทยเริ่มอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่อยู่ในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องด้วยการจดทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน โดยเริ่มรับแรงงานจากประเทศพม่าเป็นประเทศแรก ต่อมาเพิ่มแรงงานข้ามชาติเป็น 3 ประเทศ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ในปี พ.ศ. 2539 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศพม่าเป็นกลุ่มแรงงานที่มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนแรงงานที่มาจากจดทะเบียนกับทางกระทรวงแรงงาน จากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้นจำนวน 560,990 คน มีแรงงานชาวพม่ามากที่สุดจำนวนถึง 484,781 คน ในจำนวนนี้ยังไม่รวมถึงกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน ที่ไม่สามารถประเมินได้อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดเป็นข้อสังเกตถึงสาเหตุที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรข้ามชาติจำนวนมากจากประเทศพม่า

นอกจากนี้ จากรายงานเกี่ยวกับภาวะการเกิดในกลุ่มคนต่างชาติของ กฤตยา อาชวนิจกุล วณิช ปิ่นประทีป พิมพา ขจรธรรม และฉัตรสุนัน พงศ์ภิญโญ (2540) ในรายงานเรื่องผลกระทบจากภาวะการเกิด การเจ็บป่วย และการตาย ของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายสาธารณสุข พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2539 มีเด็กที่เกิดจากคนต่างชาติประมาณปีละไม่น้อยกว่า 2,000 คน เมื่อจำแนกตามสัญชาติของบิดามารดาพบว่า สัญชาติพม่ามีจำนวนสูงสุด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่สามารถเก็บได้เพียงบางจังหวัดที่มีการเก็บข้อมูลและแยกข้อมูลอย่างชัดเจนระหว่างคนไทยและคนต่างชาติเท่านั้น ดังนั้นข้อมูลที่ปรากฏจึงต่ำกว่าความเป็นจริงมาก

ที่สำคัญ ที่ผ่านมามีรายงานและเอกสารจำนวนมากที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว หากแต่งานวิจัยทั้งหมดได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับที่มาและสาเหตุของการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย วิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวรุ่นที่หนึ่งเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังไม่เคยมีงานวิจัยชิ้นใดที่ทำการศึกษาอย่างจริงจังถึงทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนเลย ทั้งที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคนกลุ่มนี้อาจจะ

ให้กำเนิดทายาทรุ่นถัดไปในอนาคต และเชื่อว่าคนกลุ่มนี้มีความตั้งใจที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร และน่าจะมีการอพยพย้ายถิ่นอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาจีนนี้จึงเป็นการสำรวจและเปิดมุมมององค์ความรู้ใหม่ และช่วยจุดประกายให้สังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและทราบถึงความมีตัวตนและการอพยพย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ว่ามีลักษณะการกระจายตัวเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลในการอพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นอาศัยใหม่

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2

1.3 นิยามศัพท์

ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า หมายถึง ทายาทของผู้อพยพที่มีภูมิลำเนาที่มาจากประเทศพม่าที่เป็นแรงงาน มีพ่อและ/หรือแม่ที่อพยพมาจากพม่า และ/หรือเกิดและเติบโตในประเทศไทย และ/หรือเป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

การอพยพโยกย้าย (Intermigration) หมายถึง การย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย จากที่ใดที่หนึ่งไปสู่ที่แห่งใหม่ โดยมีเจตนาที่จะอาศัยในถิ่นที่อยู่ใหม่

ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกถิ่นภูมิลำเนาของทายาทรุ่นที่ 2 ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความสนใจโยกย้ายถิ่นที่อยู่ เช่น ญาติพี่น้อง โอกาสในการทำงาน และค่าตอบแทนที่ได้สูงกว่าที่ได้รับจากที่อยู่อาศัยเดิม

ปัจจัยผลักดัน (Push Factor) คือ ปัจจัยที่เกิดจากถิ่นต้นทาง เป็นแรงผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่น เช่น ความยากจน ความล้มเหลวในการทำมาหากิน การขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

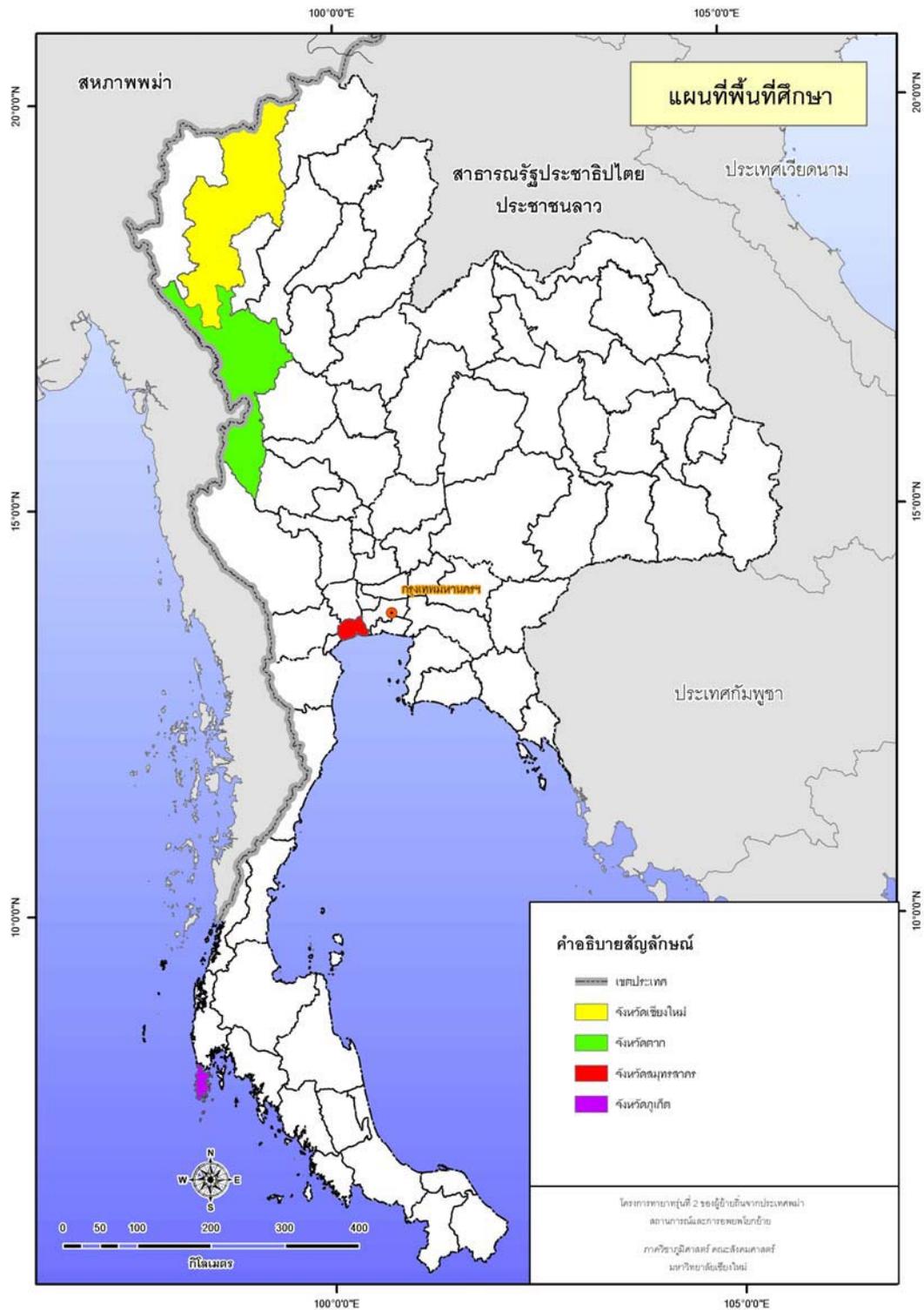
1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่ คือ

- 1) จังหวัดเชียงใหม่
- 2) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 3) จังหวัดสมุทรสาคร
- 4) จังหวัดภูเก็ต

โดยที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่ติดอันดับ 5 อันดับแรกของประเทศที่มีแรงงานต่างด้าวมากที่สุด โดยเฉพาะแรงงานชาวพม่า นอกจากนี้แล้ว ทั้ง 3 จังหวัดยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ตมีการจ้างงานภาคก่อสร้างสูง จังหวัดสมุทรสาครมีการจ้างงานภาคประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องสูงมาก ส่วนอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้นเป็นเมืองชายแดนที่มีการหลั่งไหลของแรงงานอพยพเข้ามามาก ซึ่งทำให้เกิดแรงงานราคาถูกลง ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งภาพของการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าใน 4 พื้นที่ดังกล่าวข้างต้นอาจมีความคล้ายคลึง ความแตกต่างกัน (รูป 1.1)

รูป 1.1 แผนที่พื้นที่ศึกษา

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

- 1) ศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า โดยอาศัยสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต โดยดูการกระจายของจำนวนแรงงานและชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอต่างๆของ 4 จังหวัดนี้ เพื่อให้เห็นภาพการกระจายตัวเชิงพื้นที่
- 2) ศึกษาเส้นทางการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 ตัวอย่างใน 4 จังหวัด เพื่อนำเสนอในรูปแบบของแผนที่แสดงเส้นทางการอพยพโยกย้าย และเห็นภาพเส้นทางการอพยพโยกย้าย
- 3) ศึกษารูปแบบการย้ายถิ่น สภาพภูมิหลัง รวมทั้งลักษณะของแรงงาน ได้แก่ จำนวนครั้งการย้ายถิ่น สาเหตุการย้ายถิ่น ลักษณะการเดินทาง ช่วงระยะเวลาที่เดินทาง งานที่เลือกทำ พิจารณาปัจจัยผลักดันจากพื้นที่ต้นทาง ปัจจัยดึงดูดจากพื้นที่ปลายทางในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้เกิดภาพรวมร่วมกันหรือความแตกต่างกัน
- 4) เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เกี่ยวกับแผนงาน และโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นสองประเด็นหลักคือ แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและงานศึกษาเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540) ได้เสนอว่ามีการแบ่งประเภทของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ เป็น 6 ประเภท คือ (1) ผู้ย้ายถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่น (Permanent settlers) รวมถึงผู้ย้ายถิ่นที่ติดตามครอบครัวญาติพี่น้องที่ย้ายไปก่อนแล้ว (2) แรงงานข้ามชาติที่มีสัญญาจ้างชั่วคราว (Temporary contract workers) ซึ่งต้องเดินทางกลับประเทศตนเองเมื่อหมดสัญญาจ้าง (3) แรงงานข้ามชาติชำนาญงานที่ทำชั่วคราว (Temporary professional transients) ซึ่งอาจเป็นการย้ายตามบริษัทแม่หรือบริษัทข้ามชาติหรือองค์กรระหว่างประเทศ กลุ่มนี้นับรวมนักเรียนต่างชาติ แต่จะไม่ถูกนับรวมอยู่ในตลาดแรงงานของประเทศปลายทาง (4) แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย (Illegal workers) ซึ่งอาจผิดเพราะลักลอบเข้าเมือง หรืออยู่เกินเวลาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ได้ ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายเข้าเมืองหรือถือวีซ่าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน แต่แอบลักลอบทำงาน เช่น วิชา่นักเรียน แต่กลับทำงานเต็มเวลา วิชาผู้ติดตามครอบครัวแต่แอบออกไปทำงานหรือทำงานที่สงวนเอาไว้

เฉพาะคนในประเทศปลายทางนั้นๆ (5) ผู้ลี้ภัยทางการเมือง (Asylum seekers) ซึ่งในแต่ละประเทศจะถือปฏิบัติแตกต่างกัน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยจะรับผู้ลี้ภัยอยู่เพียงระยะสั้น ก่อนส่งต่อไปยังประเทศที่สาม ในภูมิภาคอัฟริกาและที่อื่นๆ จะรับให้อยู่เป็นระยะเวลา นานพอสมควรแต่ไม่ให้อยู่ถาวร ในขณะที่ส่วนมากของประเทศในซีกโลกเหนือจะอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองตั้งถิ่นฐานในประเทศตนเองเป็นการถาวรได้ (6) ผู้อพยพที่เข้ามายังตามอนุสัญญาผู้พลัดถิ่นขององค์การสหประชาชาติ ปี ค.ศ. 1952 (Refugees) ในสถานการณ์โลกปัจจุบันการหาประเทศที่สามมารับช่วงผู้อพยพทำได้ยาก ทำให้ผู้อพยพต้องอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลา ยาวนาน บางครั้งเป็นสิบๆ ปี

Lee อังใน นโรตม์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการ ย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ (1) ปัจจัยหรือเงื่อนไขในพื้นที่ต้นทาง (2) ปัจจัยหรือเงื่อนไขในพื้นที่ปลายทาง (3) ปัจจัยหรืออุปสรรคที่อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ ปลายทาง และ (4) ปัจจัยลักษณะของผู้ย้ายถิ่น การย้ายถิ่นเกิดจากการเลือกและพิจารณาของผู้ย้าย ถิ่น โดยคำนวณถึงผลได้และผลเสียของการย้าย รวมถึงการคาดหวังผลประโยชน์สูงสุดของการย้าย

นอกจากนี้ นโรตม์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่นระหว่าง ประเทศว่ามีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การมีงานทำและรายได้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความต้องการของนักลงทุนในประเทศผู้รับ เป็นสาเหตุการย้ายถิ่นจากประเทศหนึ่งไปยังอีก ประเทศหนึ่ง เหตุผลด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่นของแรงงานออกจากประเทศที่มี ระดับการพัฒนาดีกว่า การจ้างงานในประเทศมีน้อยกว่าความต้องการของคนในประเทศ ความ ต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้ท้องถิ่นปลายทางมีโอกาสหา งานทำที่ดีกว่า มีรายได้จากการทำงานมากกว่าพื้นที่ต้นทาง และผู้ย้ายถิ่นต้องการที่จะมีชีวิตที่ดี กว่าเดิม

แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ เป็นแรงจูงใจที่พิจารณาได้จากกรอบการวิเคราะห์ของ ทฤษฎีผลักดันและดึงดูด ด้วยการพิจารณาจุดเริ่มต้นกับจุดปลายทางอันสอดคล้องกับแนวความคิด ของ Lee (1966) แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจนี้ยังเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทางการงานอีกด้วย กล่าวคือ ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น เนื่องจากแรงจูงใจ 3 ประการ ได้แก่

- (1) การย้ายถิ่นเพื่อมาหางานทำ อันเนื่องจากการไม่มีงานทำ หรือการว่างงานตาม ฤดูกาล ประกอบกับสภาพความยากจนและผลผลิตไม่พอต่อการบริโภค จึง ทำให้แรงงานในท้องถิ่นเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกท้องถิ่น

- (2) การย้ายเพื่อหางานทำที่ดีกว่า สำหรับค่าจ้างที่มากกว่า สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า และเหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวมากกว่า
- (3) การย้ายเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นั่นคือ การที่มียังงานทำอยู่แล้ว แต่ต้องการ โอนหรือย้ายตำแหน่ง ไปปฏิบัติหน้าที่ในที่อื่น เพื่อตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่าหรือย้ายขึ้นไปในตำแหน่งที่สูงกว่า

2) ปัจจัยด้านสังคม การย้ายถิ่นโดยทั่วไปผู้ย้ายถิ่นจะเลือกไปยังประเทศที่มีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมือนกันกับประเทศของตน ความผูกพันทางสังคมและวัฒนธรรมช่วยให้การย้ายถิ่นเป็นไปด้วยความราบรื่น แต่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมบางประการทำให้ชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างกับผู้อื่นต้องย้ายถิ่นออกไปสู่ดินแดนหรือประเทศที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาเหมือนกัน

แรงจูงใจทางสังคม เป็นแรงจูงใจที่ช่วยเสริมแรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ให้มีความสำคัญและความจำเป็นยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแรงจูงใจในงานที่ดีกว่า รวมทั้งความต้องการมีญาติ มิตรอยู่ด้วย จึงเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม สมาชิกของสังคม และส่วนประกอบอื่นๆ ของสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งอาจจำแนกแรงจูงใจ ทางด้านสังคมออกได้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ แรงจูงใจทางการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่ สูงขึ้น และแรงจูงใจทางด้านครอบครัว อันได้แก่ การแต่งงาน หรือความสัมพันธ์กับญาติหรือ ครอบครัว ก็ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่กับครอบครัวหรือญาติดังกล่าว

3) ปัจจัยทางด้านประชากร จำนวนแรงงานที่มีไม่เพียงพอกับความต้องการของ ประชากรภายในประเทศ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงประชากร ได้แก่ การเกิด การตาย และการย้าย ถิ่นของประชากรในประเทศที่มีการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติน้อยแต่มีอัตราการจ้างงานสูง ก็จะ นำไปสู่การย้ายถิ่นของแรงงานเข้าสู่ประเทศหรืออาจเป็นประเทศปานกลาง สำหรับผู้ย้ายถิ่นข้าม ประเทศที่มีการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติมาก แต่มีอัตราการจ้างงานที่ต่ำ

4) ปัจจัยทางการเมือง นโยบายของประเทศเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้าและออกจาก ต่างประเทศ และนโยบายส่งเสริมการนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศในกิจการที่ขาดแคลน การ ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ จะทำให้ผู้ต้องการย้ายถิ่นเข้าและออกจากประเทศ ได้รับการความสะดวกสบาย มีกฎหมายคุ้มครองการทำงานของแรงงานเหล่านี้ การนำเข้าแรงงาน ต่างชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมที่ต้องการแรงงานต่างชาติเข้าทำงาน รวมทั้ง ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ทางการเมืองที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของ ประชากรทั้งสองประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า แรงจูงใจทางด้านวิถีในการดำเนินชีวิต นับเป็นมูลเหตุที่สำคัญต่อการย้ายถิ่นเช่นกัน ซึ่งแบ่งออกได้ใน 2 ลักษณะ ตามแรงจูงใจที่เป็นแรงผลักดันและแรงดึงดูด คือ การย้ายถิ่นเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอันเนื่องมาจากความเบื่อหน่าย ไม่ชอบวิถีการดำเนินชีวิตที่มีอยู่ จึงต้องการหนีความจำเจในชีวิตประจำวัน และย้ายถิ่นเพื่อต้องการมีชีวิตที่รื่นรมย์กว่า ตื่นเต้นกว่า และได้รู้จักกับบุคคลที่น่าสนใจ เป็นต้น

การศึกษาการย้ายถิ่นในยุคการพัฒนาและการเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้คนนั้น Zhang Jie (2003) ซึ่งศึกษาการอพยพโยกย้ายของชาว Bulang จากยูนนาน ประเทศจีนมายังประเทศไทยเสนอว่า การศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นจำเป็นที่จะต้องพิจารณาแนวคิดที่หลากหลาย โดยนำเอาแนวทางการศึกษาทางประชากรศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และชี้ให้เห็นว่าสาเหตุและผลกระทบของการย้ายถิ่น การตรวจสอบว่าทำไมผู้คนจึงตัดสินใจย้ายถิ่น ซึ่งเหตุผลของการย้ายถิ่นนั้นหมายรวมถึงปัจจัยเหล่านี้คือ แรงผลักดันทางนิเวศ ความทะเยอทะยานสูง แรงผลักดันทางสังคม การย้ายถิ่นเพื่อขายแรงงาน หรือ แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นเพื่อแต่งงาน หรือ การย้ายถิ่นเพื่อสานความสัมพันธ์ เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้ด้านหนึ่งอาจจะเสมือนว่าเป็นการตัดสินใจเชิงอัตตบุคคล แต่ในขณะที่เดียวกันกระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรมและกระบวนการกลายเป็นเมืองก็ต้องการแรงงานจากผู้คนในสังคมชาวนาเป็นสำคัญเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ต้องใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมซึ่งเน้นปัจจัยทางด้านสังคมมากกว่าเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาโยงใยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เชื่อมประสานตัวผู้ย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นที่เดินทางมาก่อน และผู้ที่ไม่ใช่ผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ผ่านเครือข่ายครอบครัว เครือญาติ และเครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเครือข่ายที่ถูกสร้างขึ้นขณะที่อพยพย้ายถิ่น เช่น นายหน้าจัดหางาน บริษัท บริษัทตัวแทนการเดินทาง หรือกลุ่มนักพัฒนาที่ช่วยผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นใหม่ๆเกิดขึ้นด้วย ตลอดจนนำมุมมองทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพิจารณาและใช้แนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วรรณา เช่น การให้ความสนใจต่อประวัติศาสตร์ ความทรงจำ, การให้ความใหม่ความเป็นท้องถิ่น เป็นต้น มาใช้ในการศึกษาการย้ายถิ่นร่วมด้วย

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540) เสนอว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากสาเหตุหลักๆ ต่อไปนี้คือ ความแตกต่างของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างของโครงสร้างประชากร ความขัดแย้งทางการเมือง เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ นโยบายรัฐที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนการย้ายถิ่นข้ามชาติ ปัจจัยที่ส่งเสริมการย้ายถิ่นที่สำคัญๆ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และความสะดวกของการคมนาคม เครือข่ายการย้ายถิ่นที่เกิดจากญาติหรือเพื่อนฝูงที่ย้ายไปก่อน ขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่คู่เคียงไปกับการค้ายาเสพติดข้ามชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่า ความซับซ้อนของการย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากมี

ปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การเมือง รวมถึงโครงสร้างทางประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละซีกโลก แต่ละทวีป และแต่ละ ประเทศ ความเป็นอธิปไตยของแต่ละประเทศในการวางกฎเกณฑ์เรื่องการเข้าเมืองของตนเอง ที่ แสดงนโยบายที่ต้อนรับหรือจำกัดการย้ายถิ่นเข้าประเทศตน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ว่า ในด้านการค้าและการเมือง ในประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันก็อาจมีปัญหาเขตแดนเข้ามาด้วย กฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นข้อตกลงร่วมกันเป็นสากลหรือในแต่ละภูมิภาค หรือเป็นข้อตกลง พิเศษทวิภาคี หรือพหุภาคี และท้ายที่สุดคือบทบาทขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการ ค้ำครองสิทธิแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเข้าเมืองถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม การป้องกันความรุนแรง จากลัทธิเหยียดผิว ลัทธิชาตินิยมหรือการกลัวถูกกลืนชาติ จึงเกิดความพยายามที่จะพัฒนาแนวคิด ใหม่ๆ ขึ้นเพื่อใช้อธิบายครอบคลุมถึงปัจจัยที่แสนซับซ้อนคาบเกี่ยวเหล่านี้

อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นในช่วงที่ผ่านมา ได้เกิดกระบวนทัศน์สาม ประการที่มีความสำคัญต่อแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่น (Castles, 1994 อ้างถึงใน ภาสกร โภไศยถาวร, 2547) กล่าวคือ

1) ทัศนะทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ (The Neo – classical Economic Equilibrium Perspective) ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นจากกลุ่มทฤษฎีทาง ภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 เช่น Ravenstein ซึ่งยังคงใช้โดยนักภูมิศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์อยู่ แนวคิดนี้มักจะอ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น เพราะมองว่า การย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดัน (ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรมากเกินไป) ใน ประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด (เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัย) ของประเทศ ผู้รับ นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ อย่างเช่น Borgas (1990) มองว่า ผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนจะทำการ ตัดสินใจเลือกว่าจะย้ายไปประเทศใดขึ้นอยู่กับประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ในตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างในระยะยาวและก่อให้เกิดดุลยภาพทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับ

2) แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์ (The Historical – structuralist Approach) แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่วิจารณ์แนวคิดแรกว่า การที่มอง แต่ละบุคคลว่าสามารถมีทางเลือกได้อย่างอิสระนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง ความจริงแล้วความไม่เท่า เทียมกันเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่างๆ ในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไปมา ตั้งแต่เดิม ประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับจะเป็นข้อจำกัดประการสำคัญของ ทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์นี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎี

เศรษฐศาสตร์การเมืองต่างๆ ซึ่งเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในระบบเศรษฐกิจโลก การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกมาสู่แหล่งทุน ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกันตลอดช่วงกาลนาน และการขูดรีดทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศที่ร่ำรวยมากขึ้นไปอีก (Cohen, 1987; Castles and Kosack, 1985; Sassen, 1988 อ้างถึงใน Castles, 1994)

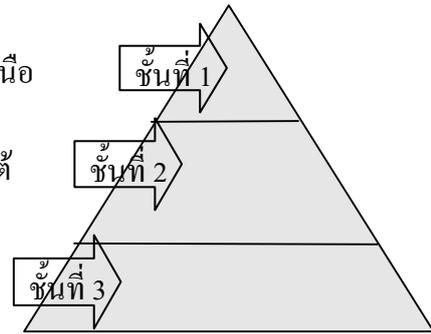
แนวคิดทั้งสองที่กล่าวมาแล้วได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานที่ว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีมุมมองเพียงด้านเดียว ไม่พอที่จะไปวิเคราะห์วิจารณ์ ความจริงการย้ายถิ่นมีความซับซ้อนมาก โดยแนวคิดของกลุ่มคลาสสิกใหม่ได้ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้ายและมุมมองในด้านบทบาทของภาครัฐ ในขณะที่แนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ก็ให้ความสนใจแต่เรื่องคน ซึ่งเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แต่ให้ความสนใจต่อเป้าหมายและการทำงานของแต่ละคน และกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อย เพื่อสนองตอบต่อข้อวิจารณ์ต่างๆดังกล่าว แนวคิดใหม่ซึ่งรู้จักกันในแนวคิดของ “แนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่น” จึงเกิดขึ้นโดยนำรายละเอียดของแนวคิดทั้งสองมารวมเข้าด้วยกัน แม้ว่าแนวคิดใหม่นี้จะมีความใกล้เคียงกับแนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ เพราะเน้นปัจจัยทางประวัติศาสตร์และปัจจัยทางสถาบัน

3) แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น (Migration System Approach) เป็นผลผลิตหนึ่งของความพยายามที่ไม่มุ่งเน้นมองการย้ายถิ่นเข้า – ออก เพียงสองขั้วคือ ระหว่างประเทศส่งแรงงานหรือประเทศที่มีผู้ย้ายออกมากกับประเทศปลายทางที่รับแรงงาน แต่ใช้การพิจารณาความเป็นภูมิภาค เช่น วิเคราะห์เชื่อมโยงการย้ายถิ่นของประเทศกลุ่มอาเซียนสู่ประเทศตะวันออกกลาง หรือวิเคราะห์กระแสการย้ายจากประเทศหนึ่งในทวีปหนึ่งทีไหลไปยังประเทศหนึ่งในอีกทวีปหนึ่ง เป็นต้น ภายใต้การตรวจสอบมิติทางสังคมทุกด้านที่ก่อให้เกิดกระแสไหลเวียนของมนุษย์ข้ามสู่ชาติหนึ่งไปยังอีกชาติหนึ่ง ได้แก่ ทุน สินค้า ระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เสรีภาพทางการเมือง เชื่อมโยงกับภาพจากประวัติศาสตร์ เช่น การล่าอาณานิคม การครอบงำทางการเมือง การมีฐานทัพต่างชาติในแต่ละประเทศ การพึ่งพาทางการค้า และการแทรกซึมหรือแทรกแซงทางวัฒนธรรม เป็นต้น แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับว่า ทำให้ให้เข้าใจการไหลเวียนของประชากรที่อาจเกิดจากเครือข่ายต่างๆที่เป็นทางการและเป็นสายสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้ย้ายถิ่นหรือไม่ก็ตาม และเปลี่ยนแปลงทิศทางของกระแสการย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศรับและประเทศส่งออกได้ดีขึ้น เห็นภาพชัดเจนของการสะสมทุน และการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการย้ายถิ่น โดยมีได้มองข้ามความอ่อนแอของชนบทในแต่ละประเทศและสภาพการย้ายถิ่นภายในประเทศเลย (กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2540)

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญต่อเครือข่ายในการย้ายถิ่น เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) การย้ายถิ่นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นถ้ามีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงทางครอบครัว ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุนและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือในขบวนการปรับตัวในถิ่นปลายทางด้วย โดยปกติลูกโซ่ของกระบวนการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาว (โดยเฉพาะผู้ชาย) ที่เป็นนักบุกเบิก เมื่อการย้ายถิ่นเริ่มขึ้น ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ก็จะติดตามผู้ย้ายถิ่นรุ่นก่อนๆมา และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติในถิ่นปลายทาง เครือข่ายดังกล่าวซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมาจากถิ่นฐานทางเดียวกัน ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่พักหางานช่วยเหลือในการดำเนินตามขั้นตอนของระบบราชการ รวมทั้งความช่วยเหลือในการแก้ปัญหายุ่งยากส่วนตัว เครือข่ายทางสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้ที่ย้ายและครอบครัวซึ่ง Castle (1994) ย้ำว่าเป็นผลของ “การเบิกทาง” (beaten path effect) ซึ่งจะทำให้มีคนย้ายไปสู่พื้นที่ที่ญาติหรือเพื่อนร่วมชาติอาศัยอยู่ก่อน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ทรานสโคการเคลื่อนย้ายมนุษย์เพิ่มขึ้น การเคลื่อนย้ายก็จะกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งในตัวเอง ความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคล (ทั้งผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่น) บางกลุ่มได้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่น “อุตสาหกรรมย้ายถิ่น” ที่เกิดขึ้นมามากจะประกอบไปด้วย ธุรกิจจัดหางาน ทนายความ นายหน้าหาคนงาน ผู้ลักลอบนำคนงานเข้ามา และคนกลาง ซึ่งจะมีทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้ที่ถูกครีเออาร์เคอเปรียบผู้ย้ายถิ่นในสถานการณ์ของการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย หรือสถานการณ์ที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมีมากเกินไป ปัญหาการทุจริตหรือเออาร์เคอเปรียบผู้ย้ายถิ่นอาจจะมามาก เช่น ผู้ย้ายถิ่นหลายคนถูกโกงเงินที่เก็บออมไว้เป็นค่านายหน้าแล้วถูกทิ้งให้ตกงานหรือหมดตัวในประเทศปลายทาง การเกิดของอุตสาหกรรมการย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้รับความสนใจ โดยภาครัฐเองได้พยายามที่จะควบคุมหรือหยุดกระบวนการย้ายถิ่น

Burmese Women's Union (2007) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมการย้ายถิ่นของพม่าที่มีลักษณะแบ่งเป็นสามชั้น (Three – Tier System) และการวางแผนย้ายถิ่นของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง รวมทั้งสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์กับสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC: State Peace and Development Council) กลุ่มชาติพันธุ์และเพศของผู้ย้ายถิ่น รวมทั้งสถานะแวดล้อมในพม่าก่อนที่พวกเขาจะจากมา ประเทศเจ้าบ้านปลายทางของการย้ายถิ่นและสังคมของผู้ย้ายถิ่นในประเทศนั้นก็สัมพันธ์กับการวางแผนย้ายถิ่นด้วย ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในภาวะเลวร้ายที่สุดมักจะอยู่ในชั้นที่สามของระบบนี้ กระบวนการและการกระจายตัวของการย้ายถิ่นสามารถดูได้จากภาพประมิตสามชั้น (รูป 1.2)

- ประเทศพัฒนาแล้วทางโลกฝ่ายเหนือ
- ประเทศกำลังพัฒนาทางโลกฝ่ายใต้
- ประเทศเจ้าบ้านอย่างจีนและไทย
ที่จ้างแรงงานย้ายถิ่นจากพม่า

รูป 1.2 แสดงระบบการย้ายถิ่นสามชั้น (Three – Tier System)

ชั้นบนสุดของปิรามิดนั้นคือกลุ่มที่มีฐานะหรือมีอิทธิพล ตามด้วยกลุ่มชั้นที่สองที่มีฐานะและอิทธิพลรองลงมาหรือทัดเทียมกับกลุ่มชั้นบนสุด ส่วนในชั้นล่างสุดคือ กลุ่มส่วนใหญ่ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ระบบสามชั้นของการย้ายถิ่นที่ถูกแบ่งโดยเชื่อมโยงถึงระดับของความปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายที่สัมพันธ์กับสภาพการทำงานและโอกาสในการทำงานสำหรับผู้ย้ายถิ่น อย่างไรก็ตามผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ชั้นบนก็มีจำนวนจำกัดเพียงกลุ่มคนเล็กๆ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในชั้นล่าง ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้เป็นคนที่มีฐานะและการศึกษา

ดังนั้นพวกเขาจะสามารถย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศเจ้าบ้านที่พัฒนาแล้วอย่างในประเทศโลกฝ่ายเหนือ¹ นอกจากนั้นยังสามารถออกจากพม่าได้อย่างถูกกฎหมาย มีทั้งหนังสือเดินทางและวีซ่า ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นในระดับล่างสุดมุ่งไปทำงานในประเทศปลายทาง แต่ผู้ย้ายถิ่นที่มีฐานะสามารถไปศึกษาต่อหรือแสวงหาการตั้งรกรากใหม่ได้

ผู้ย้ายถิ่นซึ่งอยู่ในชั้นที่สองมีจำนวนมากกว่าชั้นแรก อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและ/หรือมีข้อตกลงระดับทวิภาคี กฎเกณฑ์การเข้าประเทศที่เคร่งครัดน้อยกว่า อาทิ ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ลักษณะของกลุ่มนี้จะใกล้เคียงกับกลุ่มแรกในเรื่องของฐานะและการศึกษา ความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มนี้คือ อัตราการเพิ่มของการย้ายถิ่นสภาพการทำงานและสิทธิของแรงงานย้ายถิ่นที่น้อยกว่า ความเหมือนอีกประการหนึ่งก็คือ มีจำนวนของผู้ย้ายถิ่นชายมากกว่าหญิง เนื่องจากผู้หญิงนั้นไม่สามารถเดินทางได้อย่างอิสระโดยใช้เอกสารของทางการ เพราะรัฐบาลพม่าได้จำกัดการเดินทางของผู้หญิงทั้งในและนอกประเทศ

1. ประเทศเจ้าบ้านยังรวมถึง ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป จำนวนของผู้อพยพขึ้นอยู่กับกฎของแต่ละประเทศโลกฝ่ายเหนือ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า นั้นพบว่าได้รับความสนใจจาก นักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐมากกว่าทศวรรษ ด้วยเพราะนอกจากผู้ย้ายถิ่นจาก ประเทศพม่าจะมีจำนวนมากที่สุดหากเปรียบเทียบกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศอื่น หากผู้ย้ายถิ่นจากประเทศ พม่า นั้นยังกระจายตัวอยู่ทั้งในพื้นที่เมืองชายแดนและหลายจังหวัดของประเทศไทย คณาจารย์ เจริญศิริ (2548) ศึกษาปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าจากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ทำงานในสถาน ประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ และกลุ่มที่ทำงานในสถานประกอบการขนาดเล็ก อายุ ระหว่าง 18 – 42 ปี นั้น แรงงานต่างด้าวชาวไทยใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเมืองต่างๆในเขตรัฐฉาน ได้แก่ เม็งปิ่น โหเม็ง ลางเคม ลายค่า ล่าเส้ว เม็งกึ่ง และเชียงตุง ส่วนแรงงานชาวกะเหรี่ยงมาจากเมียว ติ รัฐกะเหรี่ยง โดยอาศัยในภูมิลำเนาเดิมได้แก่ เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขายเล็กๆน้อยๆ เรียน หนังสือ ทหารกองทัพไทยใหญ่ และบวชพระ ซึ่งสาเหตุของการเดินทางเข้ามาประเทศไทยคือ การ ว่างงานหรือมีงานทำแต่มีรายได้ น้อย ไม่พอต่อการดำรงชีพ เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ภายในประเทศ สินค้าอุปโภค – บริโภคราคาสูง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ไม่มีที่ทำกิน เนื่องจากถูก ทหารพม่าไล่ที่หรือมีที่ทำกินแต่เมื่อได้ผลผลิตจะถูกทหารพม่ายึดไป หรือไม่ก็แบ่งผลผลิตไปเป็น บาง เรียกว่า “เก็บส่วย” ถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้รัฐบาลทหารพม่าโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ต้องการเดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย แต่เมื่อเห็นว่าการทำงานในประเทศไทยมีรายได้จึงไม่ เดินทางกลับ และปัญหาครอบครัว เช่น หย่าร้างกับสามีจึงต้องการย้ายถิ่น และยังพบว่าในการเดินทาง เข้ามาประเทศไทย แรงงานต่างด้าวทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เดินทางมากับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ญาติ หรือคนรู้จัก และมีจำนวนน้อยที่เดินทางมาคนเดียว โดยแรงงานต่างด้าวทุกคนทราบวิธีการเดินทาง มาจากญาติหรือคนรู้จักที่เคยเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยและจะเดินทางเข้ามาเองด้วยการ เดินทางเท้าและนั่งรถโดยสาร เมื่อมาถึงจุดผ่านแดนก็จะทำเอกสารผ่านแดนเข้ามาซึ่งบางรายเข้ามา ได้ตามปกติโดยอ้างว่าเข้ามาเยี่ยมญาติที่อยู่ตามแนวชายแดน และภายหลังจากแรงงานต่างด้าวเข้ามา ในเขตประเทศไทยแล้ว มีแรงงานต่างด้าวบางส่วนอาศัยอยู่และทำงานอยู่ในพื้นที่ชายแดนที่เป็น ช่องทางการเข้ามาคือ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็น ระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงเดินทางเข้ามายังอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากได้รับค่าจ้างต่ำ และได้ ทราบจากคนรู้จักว่าที่จังหวัดเชียงใหม่หางานได้ง่ายและมีรายได้ดี มีแรงงานต่างด้าวหนึ่งคนมุ่ง เดินทางไปทำงานที่จังหวัดชลบุรี โดยการนำพาของญาติที่ไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะมุ่งหน้ามายังอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่แรกเข้ามาในประเทศไทย

ภาสกร โกไศยกานนท์ (2547) ศึกษาแรงงานอพยพภาคอุตสาหกรรมในบริเวณชายแดน

ไทย – พม่า: กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แรงงานอพยพจากประเทศพม่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี และมีจำนวนแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชาย โดยแรงงานหญิงสามารถทำให้ได้มีประสิทธิภาพ มีทักษะ ความละเอียดมากกว่าและมีการรวมกลุ่มน้อยกว่าแรงงานชาย ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการควบคุมแรงงานทำให้ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานหญิง นอกจากนี้ลักษณะการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เน้นการผลิตในปริมาณสูงในระยะเวลาที่จำกัด ทำให้เกิดความต้องการแรงงานอพยพที่มีความอดทนและเต็มใจที่จะทำงานล่วงเวลาโดยได้รับค่าจ้างและสวัสดิการที่ต่ำ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยรวม และสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานอพยพมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศและผลกระทบที่มาจากภายนอกประเทศ ซึ่งสาเหตุหลักที่สุดของการตัดสินใจเคลื่อนย้ายประกอบด้วยความกดดันจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด ดังนี้ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง คือ การที่แรงงานอพยพสัญชาติพม่ามีเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจที่ผลักดันให้ย้ายออกมามากที่สุด ได้แก่ โอกาสในการทำงานที่ดีกว่า รายได้ต่ำไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและขาดแคลนที่ดินทำกิน โดยแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลมากที่สุดอันเป็นสาเหตุที่ทำให้มีแรงงานสัญชาติพม่าย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานจำนวนมาก แต่ปัจจัยด้านอื่นๆที่รองลงมาก็ควรได้รับการพิจารณา ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง คือ การปราบปรามชนกลุ่มน้อย ความไม่สงบตามแนวชายแดน ทหารพม่ารีดไถ การถูกขับไล่ออกจากพม่า และการถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงาน และปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง คือ เนื่องจากในอำเภอแม่สอดมีสภาพเศรษฐกิจดี ค่าขายสะดวก มีที่ขายของและสามารถหารายได้มากกว่าการทำงานในประเทศพม่า สำหรับเหตุผลรองลงมาได้แก่ ความสงบภายในพื้นที่และมีความปลอดภัย สามารถดึงดูดให้แรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาพักอาศัยและทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ดึงดูดในด้านอื่นๆ ก็มีผลดึงดูดให้แรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานได้แก่ แหล่งจ้างงานที่มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ความพอใจในสถานประกอบการที่เอื้ออำนวยในสิ่งต่างๆ เช่น มีที่พัก หาแหล่งงานได้สะดวก ลักษณะงานไม่ต้องอาศัยทักษะฝีมือมาก นอกจากเหตุผลดังกล่าวที่เป็นปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้แรงงานพม่าตัดสินใจในการเข้าทำงานในอำเภอแม่สอดแล้ว ครอบครัว ญาติ และเพื่อนยังมีส่วนที่ช่วยสนับสนุนให้แรงงานอพยพสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานอีกด้วย

สุริย์พร พันพิง ทริส โคออร์ท และอื่นๆ (2548) เสนอรายงานเรื่องคนรับใช้ในบ้าน: แรงงานอพยพจากพม่ามาไทย ดำเนินการโดยสมาชิกของเครือข่ายปฏิบัติงานสตรีไทใหญ่และองค์กรสตรีกะเหรี่ยง ในประเด็นเกี่ยวกับเด็กหญิงและผู้หญิงที่ย้ายถิ่นจากพม่ามาเป็นคนทำงานในบ้านในประเทศไทย การวิจัยดำเนินการในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สอด จังหวัด

ตาก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นสภาพชีวิตที่ลำบากยากแค้นและสภาพแวดล้อมในการทำงานของ
คนทำงานบ้าน ซึ่งมักจะถูกนายจ้างปฏิบัติโดยมิชอบ แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้ไม่อาจจะฉายภาพให้
เห็นภาพกว้างของประชากรคนทำงานบ้านย้ายถิ่นในประเทศไทยทั้งหมด แต่ก็ชี้ให้เห็นความจำเป็น
ที่จะต้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนทำงานกลุ่มนี้ในฐานะที่เป็นผู้ย้ายถิ่นและคนทำงานบ้าน
ผู้เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มาจากชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในพม่า พวกเขาได้เล่าถึง
การหนีจากสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่กดขี่ในพม่า รายงานนี้เน้นให้เห็นสภาพ
เงื่อนไขและความยากลำบากในการทำงาน และความที่คนงานกลุ่มนี้ไม่สามารถปกป้องสิทธิขั้น
พื้นฐานของตน คนทำงานบ้านจากพม่าที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้เล่าถึงการถูกคาดหวังให้ทำงาน
ตลอดเวลาตามแต่นายจ้างต้องการ โดยไม่มีการตกลงร่วมกันถึงภาระรับผิดชอบของงานและไม่มี
สัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุชั่วโมงทำงาน วันหยุด ที่พักอาศัย เงินเดือน การลาป่วย และการ
รักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย หวังว่ารายงานฉบับนี้จะทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญว่างานรับใช้
ในบ้านทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติภายใต้กฎหมายแรงงานของไทย

สมพงษ์ สระแก้ว และปัทมา ตั้งปรัชญากุล (2552) ได้ศึกษาเรื่องนายหน้ากับกระบวนการ
ย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจากพม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยได้สัมภาษณ์แรงงานข้าม
ชาติ นายหน้า และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติทั้งหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สรุป
ได้ว่าปัจจัยหลักที่ทำให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพ
เท่าที่ควรคือ การมีกระบวนการนายหน้ากับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ต้นทางระหว่างทาง
ปลายทาง และเดินทางผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ โดยที่นายหน้าในพื้นที่จังหวัด
สมุทรสาครแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) กลุ่มนายหน้าคนไทย 2) กลุ่มนายหน้าคนไทยและคน
ต่างชาติ และ 3) กลุ่มนายหน้าเฉพาะชาวต่างชาติ และยังสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1)
นายหน้าที่เอื้อหรืออำนวยความสะดวกในด้านการเดินทาง การทำงานและการส่งเงินกลับบ้าน
ไม่ได้เอารัดเอาเปรียบแรงงานมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ไม่ถูกบังคับ 2) นายหน้าที่เป็น
อุปสรรค เอารัดเอาเปรียบ และแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ โดยไม่คำนึงถึงความ
เดือดร้อนไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของแรงงาน

นอกจากนี้แล้วยังได้แบ่งนายหน้าเป็นประเภทย่อยๆ ได้ 10 ประเภทดังนี้ 1) นายหน้านำทาง
ข้ามพรมแดน 2) นายหน้าหางาน/ส่งคนเข้าโรงงาน 3) นายหน้าเคลียร์เจ้าหน้าที่รัฐ 4) นายหน้าทำ
บัตร/ทำเอกสาร 5) นายหน้าส่งคนกลับบ้าน 6) นายหน้าพาไปโรงพยาบาล 7) นายหน้าเงินกู้ 8)
นายหน้าส่งเงินกลับบ้าน 9) นายหน้า Sub-contractor หมายถึงนายหน้าเหมาช่วง หรืออยู่ในระบบ
จ้างเหมาค่าแรง และ 10) นายหน้าค้ำมนุษย์ และยังได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหานายหน้ากับการ
แสวงหาประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติซึ่งมีทั้งนโยบายระยะสั้น นโยบายระยะยาว และนโยบาย

ระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและจริงจังกับนายหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ การอพยพให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงาน การจัดตั้งเครือข่ายการช่วยเหลือกันระหว่างแรงงานข้ามชาติ การแก้ไขกฎระเบียบ การจดทะเบียนแรงงานที่เอื้อให้แรงงานสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง การสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติกับประชาชนไทย และสร้างทัศนคติที่ดีในการดูแลแรงงานข้ามชาติในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ และปรับปรุงพระราชบัญญัติป้องกันแลปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2550 รวมถึงการจัดทำข้อตกลงร่วม (MOU) ในระดับจังหวัด ภูมิภาค และระหว่างประเทศ ในเรื่องการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นจัง

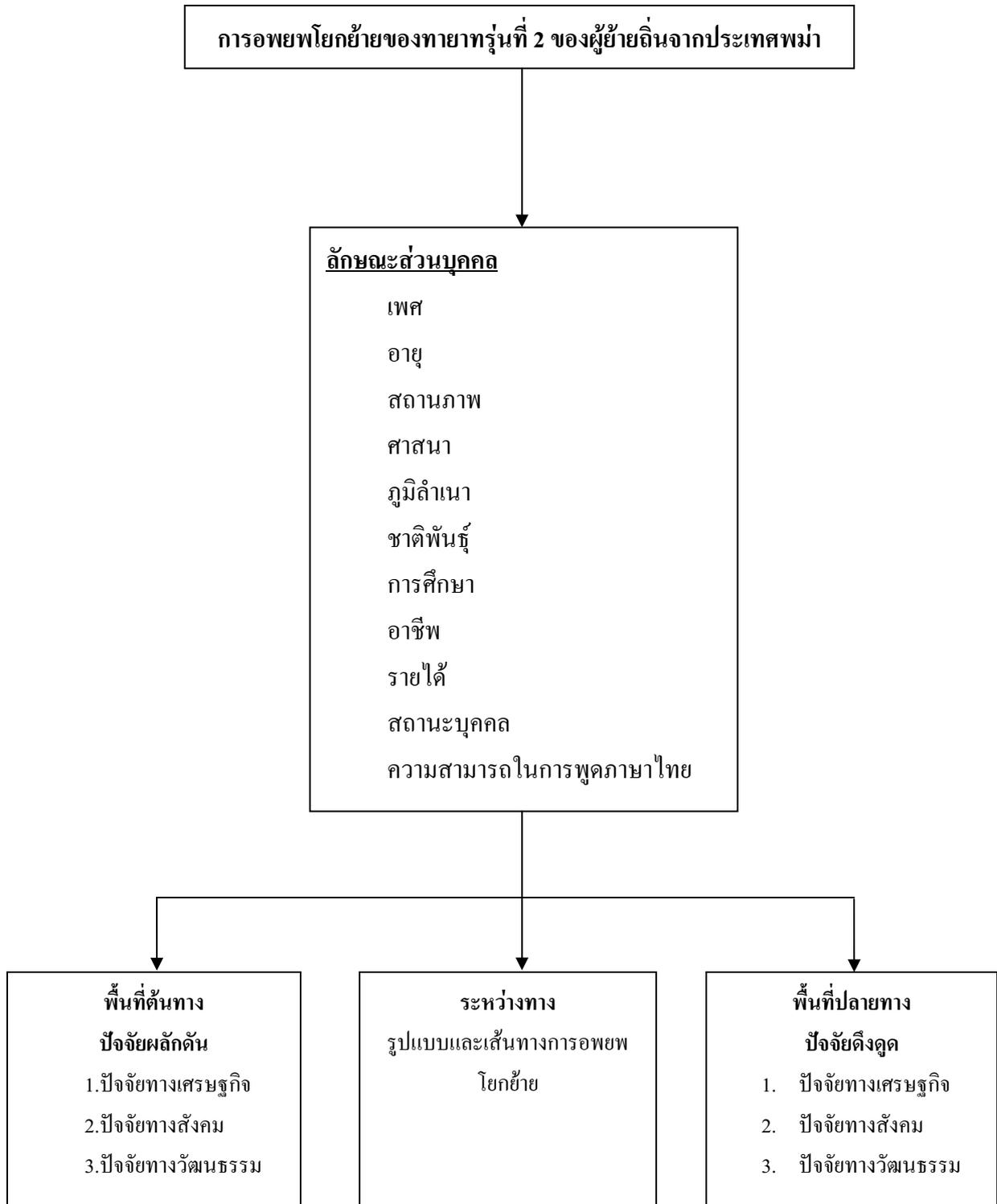
ปณิธิ อมาตยกุล (2547) ศึกษาการย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่ มีด้วยกัน 2 ประการได้แก่ ประการแรก ปัจจัยผลักดันหรือปัจจัยที่เป็นตัวผลักดันให้ชาวไทยใหญ่ย้ายถิ่นออกจากรัฐฉาน อันเป็นถิ่นฐานเดิม ได้แก่ การขาดแคลนที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน รายได้น้อยไม่พอกับการดำรงชีพตลอดจนความบีบคั้นทางสังคมและการเมือง ประการที่สอง ปัจจัยดึงดูด หรือปัจจัยที่ทำให้ชาวไทยใหญ่ตัดสินใจเลือกย้ายถิ่นเข้ามายังเมืองเชียงใหม่ซึ่งก็ได้แก่ การที่เมืองเชียงใหม่มีแหล่งงานมาก มีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอาศัยอยู่ที่นั่นแล้ว ประกอบกับมีความคล้ายคลึงกันทางภาษาและวัฒนธรรม จึงทำให้ง่ายต่อการปรับตัว

ชาวไทยใหญ่เริ่มอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานยังเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2491 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว โดยขั้นตอนในการย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ของชาวไทยใหญ่นั้นมี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก ชาวไทใหญ่จะเดินทางออกจากรัฐฉาน แล้วมุ่งตรงเข้าสู่เมืองเชียงใหม่โดยไม่ตั้งถิ่นฐานในเมืองที่เป็นทางผ่านเลย และลักษณะที่สอง ชาวไทใหญ่จะเดินทางออกจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยตามแนวชายแดน แล้วอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นระยะหนึ่ง จากนั้นจึงเดินทางต่อเข้ามายังเมืองเชียงใหม่ เพื่อตั้งถิ่นฐานและหางานทำต่อไป

ส่วนกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างตามสถานประกอบการ ที่พักอาศัยตลอดจนสถานที่ก่อสร้างต่างๆ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มิรายได้ต่ำและไม่แน่นอน กลุ่มที่ทำงานตามที่พักอาศัยและสถานประกอบการต่างๆ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มิรายได้ต่ำและไม่แน่นอน กลุ่มที่ทำงานตามที่พักอาศัยและสถานประกอบการต่างๆ มักอาศัยอยู่กับนายจ้าง หรือที่ที่นายจ้างจัดให้ แต่กลุ่มที่ทำงานตามสถานที่ก่อสร้างจะสร้างเพิงพักอยู่ในบริเวณพื้นที่งาน โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ชาวไทใหญ่กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มักจะประสบปัญหาจากการที่ต้องคอยหลบหลีกจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและถูกเอารัดเอาเปรียบจากทั้งนายจ้างและเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอด้วย

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆตามที่เสนอข้างต้น ทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่เดิม และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า

1.6 กรอบคิดในการศึกษา

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.7.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษา และใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลรองในการสนับสนุนผลการศึกษา

1) **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษารวบรวมงานเขียน ตลอดจนงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

(1) ข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร งานเขียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้าย เพื่อเป็นแนวคิดและสามารถนำมาอ้างอิงเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

(2) ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานจัดหางานสาขาแม่สอด จังหวัดตาก สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ว่าการอำเภอแม่สอด รวมทั้งองค์กรนอกระบบราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนแรงงานต่างด้าว และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

2) **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสำรวจ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบนำสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาเส้นทางการอพยพโยกย้าย เหตุผลของการย้ายถิ่นเชิงจิตวิสัย (Subjective approach) และเชิงวัตถุวิสัย (Objective approach) เป็นวิธีการสอบถามความรู้สึกและมูลเหตุจูงใจให้มีการอพยพโยกย้าย ซึ่งมีเหตุผลต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปของการอพยพโยกย้ายนั้น อาจมีเหตุผลหลายสาเหตุประกอบกัน นับตั้งแต่เหตุผลทางเศรษฐกิจ อาชีพ และความเจริญก้าวหน้า เหตุผลทางครอบครัว เหตุผลทางด้านการศึกษา เหตุผลทางการเมือง เหตุผลอันเนื่องมาจากกฎระเบียบข้อบังคับ นอกจากนี้แล้วมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดการอพยพโยกย้ายไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่ในประเทศไทย

1.7.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการเลือกประชากรที่ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อโอกาสที่จะได้เลือกเก็บข้อมูลได้เต็มที่ โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มประชากรทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เป็นแรงงาน เนื่องจากได้เข้าสู่วัยแรงงานแล้ว โดยกลุ่มประชากรดังกล่าวนี้มีพ่อและ/หรือแม่ที่อพยพมาจากพม่า และ/หรือเกิดและเติบโตในประเทศไทย อาจเป็น/ไม่เป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เป็นการศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกที่ใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 80 ราย ในเขต 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอเมืองเชียงใหม่) จังหวัดตาก (อำเภอแม่สอด) จังหวัดสมุทรสาคร (อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) และจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมืองภูเก็ต) แยกเป็นจังหวัดละ 20 ราย โดยการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างตามการสังเกตและดุลพินิจของผู้ศึกษา โดยประยุกต์ใช้เทคนิค Snow Ball โดยให้ประชากรตัวอย่างช่วยแนะนำเพื่อน คนรู้จักที่จะเป็นตัวอย่างต่อไป โดยผู้วิจัยได้พยายามเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแตกต่างกัน และมีอาชีพแตกต่างกัน

1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อทราบถึงเส้นทางอพยพโยกย้ายของทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการโยกย้ายถิ่น
4. เพื่อสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลมาก่อน

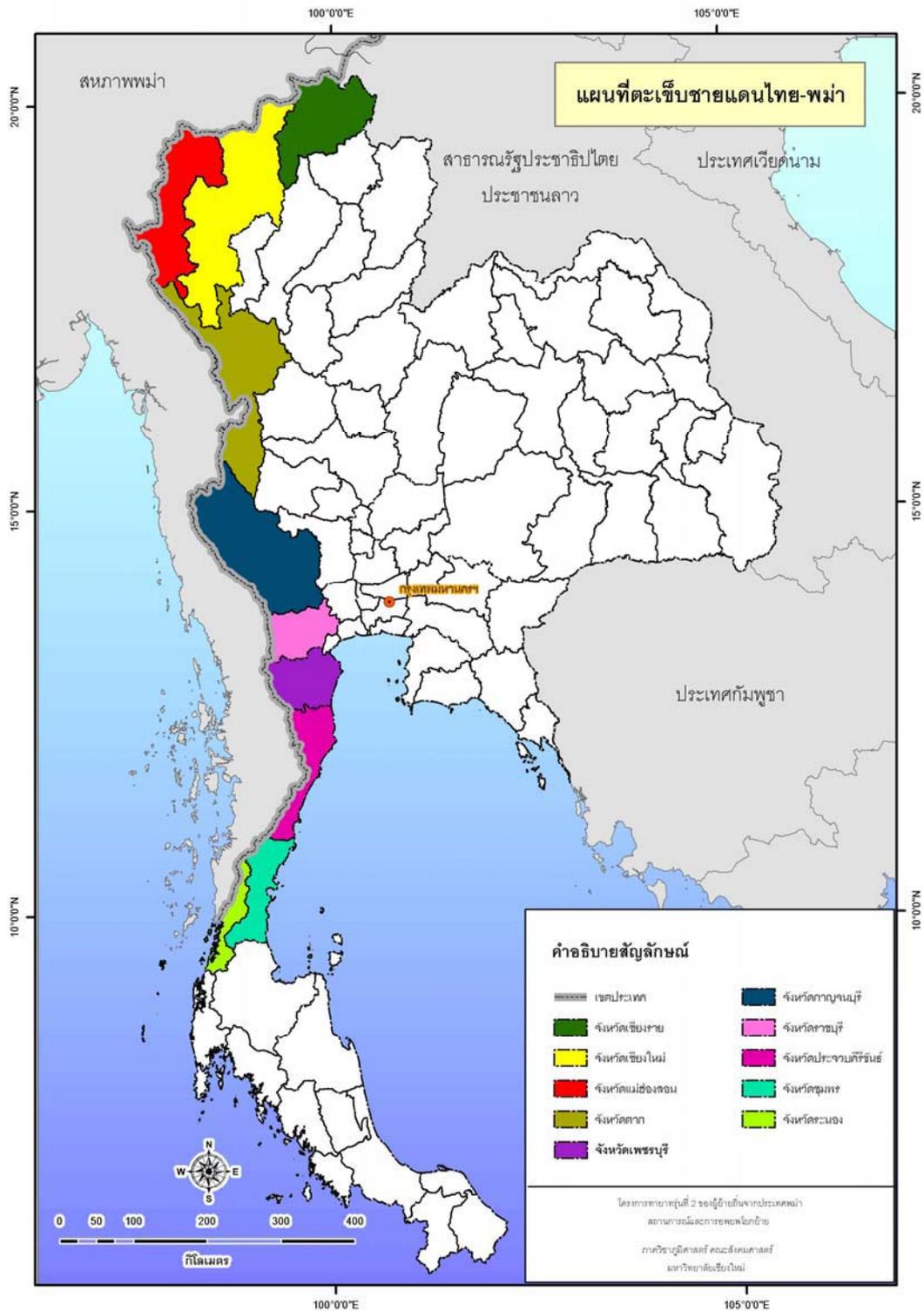
บทที่ 2

แลพม่าจากไทย

2.1 ภูมิศาสตร์สัมพันธ์ไทย – พม่า

ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า และประเทศมาเลเซีย โดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่ามากที่สุด มีแนวพรมแดนยาวถึง 2,202 กิโลเมตร แนวพรมแดนระหว่างประเทศไทย – พม่า เริ่มจากจุดร่วมพรมแดน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศพม่า และประเทศลาว บริเวณตรงจุดบรรจบกันระหว่างแม่น้ำรวกกับแม่น้ำโขงที่ตำบลสบรวก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” ไปทางตะวันตกตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำรวก จนไปบรรจบกับน้ำแม่สายแล้วจึงยี่ดร่องน้ำลึกในแม่น้ำสายไปจนถึงจมูกเขาดอนคาของเทือกเขาแดนลาว จากนั้นพรมแดนจะทอดไปตามสันปันน้ำทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จนถึงคอยช้างมูบ จากนั้นจะทอดไปตามสันปันน้ำไปทางทิศตะวันตก ผ่านแม่น้ำกกและไปตามสันปันน้ำจนถึงเขาลูกช้าง ต่อจากนั้นพรมแดนจะยี่ดตามสันปันน้ำไปทางทิศใต้ผ่านช่องน้ำเพียงดิน (แม่น้ำปาย) และลำน้ำแม่สุรินทร์ จากนั้นก็ยี่ดสันปันน้ำจนถึงสันคอยผาจอง จากนั้นจึงยี่ดร่องน้ำลึกของแม่น้ำสาละวินไปทางใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร จนถึงแม่น้ำเมยมาบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน พรมแดนจึงยี่ดร่องน้ำลึกของแม่น้ำเมยไปทางใต้ยาวประมาณ 203 กิโลเมตร จึงถึงสันปันน้ำปะวอคะยอ อันเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเมย จากนั้นยี่ดสันปันน้ำจนถึงยอดเขามูเกดคทง จากนั้นพรมแดนจะเป็นแนวตรงไปตามหุบเขาจนถึงแนวสันปันน้ำของภูเขาพญาทูลสูงของเทือกเขาถนนธงชัย อ้อมเอาพระเจดีย์สามองค์ไว้ในเขตของประเทศไทย จากนั้นก็ยี่ดตามสันปันน้ำไปทางใต้จนถึงต้นแม่น้ำกระบุรี จึงยี่ดร่องน้ำของแม่น้ำกระบุรีจนออกทะเลที่จังหวัดระนอง

จังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อพม่านับจากเหนือลงใต้มี 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง (รูป 2.1)

รูป 2.1 แผนที่ตะเข็บชายแดนไทย – พม่า

สำหรับพม่านั้นแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ และ 7 เขต ดังนี้ (รูป 2.2)

รัฐอาระกัน (ยะไข่) (Rakhine State)

รัฐฉิน (Chin State)

รัฐคะฉิ่น (Kachin State)

รัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)

รัฐคะยาห์ (คะเรนนี่) (Kayah State)

รัฐมอญ (Mon State)

รัฐฉาน (Shan State)

เขตอิระวดี (Ayeyarwady Division)

เขตมาเกว (Magwe Division)

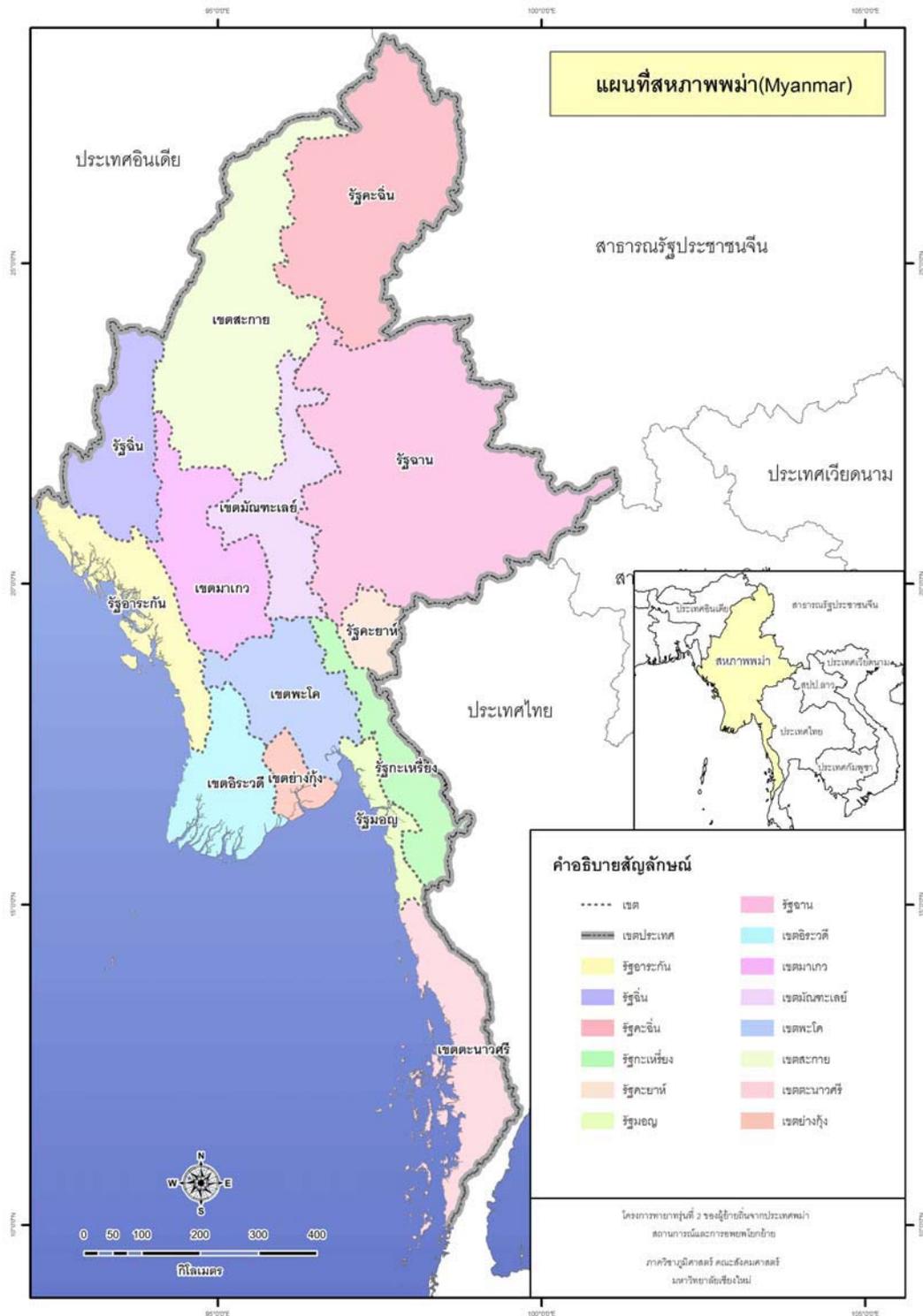
เขตมัณฑะเลย์ (Mandalay Division)

เขตพะโล้ (Bago Division)

เขตย่างกุ้ง (Yangon Division)

เขตสะกาย (Sagaing Division)

เขตตะนาวศรี (ทวาย) (Tanintharyi Division)

รูป 2.2 แผนที่สหภาพพม่า

เขตการปกครองของพม่าที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยจากเหนือลงใต้มี 5 เขต ดังนี้ รัฐฉาน รัฐคาย่าห์ (คะเรนนิ) รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวไทใหญ่จากรัฐฉาน กะเหรี่ยง และมอญ ซึ่งจะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลทหารของพม่าอย่างรุนแรง ทำให้มีการหลบหนีข้ามเขตเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

บริเวณพรมแดนจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และมีจุดที่ทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “จุดผ่านแดน” โดยที่กองการต่างประเทศได้จัดประเภทและให้ความหมายของจุดผ่านแดนไว้ ดังนี้

จุดผ่านแดนถาวร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และอื่นๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจ ไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคงและปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลา หรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจะปิดจุดผ่านแดนทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

จุดผ่อนปรน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลไทยก่อนด้วย

สำหรับจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย – พม่า มีทั้งหมด 15 จุดด้วยกัน ประกอบไปด้วย จุดผ่านแดนถาวร 3 จุด จุดผ่อนปรน 11 จุด และจุดผ่านแดนชั่วคราว 1 จุด ดังแสดงในตาราง 2.1

ตาราง 2.1 จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย – พม่า

1. จุดผ่านแดนถาวร

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	เชียงราย	- สะพานข้ามแม่น้ำสาย เขตสุขาภิบาลแม่สาย อ.แม่สาย	- เมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
2.	ตาก	- บ.ริมเมย ม.2 ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด	- เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง
3.	ระนอง	- ด้านตรวจคนเข้าเมืองระนอง - ท่าเทียบเรือสะพานปลา ต.บางรีน อ.เมืองระนอง - ปากน้ำระนอง ต.ปากน้ำ อ.เมืองระนอง - ท่าเทียบเรือของบริษัทอัครดามันคลับ จำกัด ต.ปากน้ำ อ.เมืองระนอง	- เมืองเกาะสอง ภาคตะนาวศรี

2. จุดผ่อนปรน

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	เชียงราย	- ท่า บ.ปางห้า ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย	- เมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
2.	เชียงราย	- ท่า บ.สายลมจอย ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย	- เมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
3.	เชียงราย	- ท่า บ.เกาะทราย ต.แม่สาย อ.แม่สาย	- เมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
4.	เชียงราย	- ท่าดินคำ บ.ป่าแดง ม.5 ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย	- บ.ดินคำ จ.ท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
5.	เชียงราย	- สบรวก ม.1 ต.เวียง อ.เชียงแสน	- เมืองพง จ.ท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน
6.	เชียงใหม่	- ช่องทางกิ่งฝวอก บ.อรุโณทัย ม.10 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	- เมืองสาค รัฐฉาน
7.	เชียงใหม่	- ช่องทางหลักเต่ง บ.เปียงหลวง ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง	- เมืองเต๊ะ รัฐฉาน

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
8.	แม่ฮ่องสอน	- ช่องทางบ.ห้วยต้นนุ่น ม.4 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม	- อ.แม่แจ๊ะ จ.คอกก่อ
9.	แม่ฮ่องสอน	- ช่องทางบ.ห้วยฝั่ง ม.4 ต.ห้วยผา อ.เมืองแม่ฮ่องสอน	- รัฐฉาน
10.	กาญจนบุรี	- ด้านพระเจดีย์สามองค์ อ.สังขละบุรี	- อ.พญาทองชู ภาคตะนาวศรี
11.	ประจวบ คีรีขันธ์	- บ.ไร่เครา ต.คลองวาฬ อ.เมืองประจวบฯ	- บ.มุด่อง จ.มะริด ภาคตะนาวศรี

3. จุดผ่านแดนชั่วคราว

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	กาญจนบุรี	- ด้านพระเจดีย์สามองค์ อ.สังขละบุรี	- อ.พญาทองชู ภาคตะนาวศรี

ที่มา: กองการต่างประเทศ

2.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการปกครองของพม่า

ก่อนหน้าที่พม่าจะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ บริเวณที่อยู่ในพระราชอำนาจของกษัตริย์พม่าส่วนใหญ่เป็นบริเวณตอนกลางของประเทศ เขตลุ่มแม่น้ำอิระวดีและดินแดนปากแม่น้ำตอนล่าง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะไทใหญ่มีการปกครองตนเองในลักษณะนครรัฐต่างๆ จึงไม่มีสำนึกของความผูกพันกับราชอาณาจักรพม่าแต่อย่างใด (โกสุมภ์ สายจันทร์, 2545)

อังกฤษเคยยึดครองและผนวกพม่าเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิอินเดียในปกครองของอังกฤษ (British India) และได้ยกเลิกระบบกษัตริย์ของพม่า ในปี พ.ศ. 2482 สงครามโลกครั้งที่สองได้เริ่มขึ้น พม่าได้ขอความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเพื่อวางแผนเรียกร้องอิสรภาพจากรัฐบาลอังกฤษ กองทัพปลดปล่อยของพม่า นำโดยตะจินอองซาน ดำเนินการสำเร็จ แต่ญี่ปุ่นกลับมาปกครองพม่าระหว่างปี พ.ศ. 2485 – 2488 จึงทำให้ชาวพม่าไม่พอใจและพยายามดำเนินการเพื่อให้พม่าหลุดพ้นจากญี่ปุ่น โดยไปสมคบกับอังกฤษ และเป็นอิสระจากญี่ปุ่นสำเร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2488 แต่อังกฤษก็กลับมาปกครองพม่าอีกครั้ง ทำให้มีการเรียกร้องอิสรภาพในการปกครองตนเองอย่าง

สมบูรณ อังกฤษ ไม่อาจต้านพลังเรียกร้องได้จึงจำต้องมอบอำนาจการปกครองให้พม่า และให้
อิสรภาพแก่พม่าโดยสมบูรณ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2490 โดยรวมบริเวณชายแดน (Frontier
Areas) ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มน้อยเข้าไปในส่วนหนึ่งของพม่าด้วย (พรพิมล ตรีโชติ, 2542)

นายพล ออง ซาน ซึ่งเป็นผู้นำพม่าได้หว่านล้อมบรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อยให้รวมรัฐชายขอบ
เข้ากับพม่าที่ส่วนกลางในการประชุมที่เมืองปางโหลง รัฐฉาน (Pang Long Agreement) เมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 โดยมีผู้แทนจากนครรัฐต่างๆ ในรัฐฉาน ผู้แทนฝ่ายพม่า คะฉิ่น ฉิ่น และรัฐคะ
ยาห์ แต่กลุ่มกะเหรี่ยงมิได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม ที่ประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันว่า ชาวพม่า
และชนกลุ่มน้อยจะอยู่ร่วมกันในรูปของสหภาพ (Union) รัฐฉานและคะยาห์สามารถแยกตัวออก
จากสหภาพได้หลังจากระยะเวลา 10 ปีผ่านไป แต่รัฐคะฉิ่นแม้จะไม่ได้รับสิทธิพิเศษในการแยกตัว
ออกจากสหภาพ แต่ได้รับคำมั่นสัญญาว่าจะสามารถปกครองตนเองได้ (พรพิมล ตรีโชติ, 2542) แต่
ในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 นั้นเอง นายพล ออง ซาน และผู้นำบางคนได้ถูกสังหาร นายอู๋ได้
ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีและพม่าได้ประกาศอิสรภาพเมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 โดยเรียกชื่อ
ประเทศของตนว่า สหภาพพม่า (The Union of Burma)

ในปี พ.ศ. 2505 นายพล เนวินทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากนายกรัฐมนตรี อู๋ และได้
ประกาศยุบสภา รวมทั้งยกเลิกรัฐธรรมนูญปี 2490 ซึ่งเท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์
ที่จะแยกตัวออกเป็นอิสระ ดังนั้นเจตนารมณ์ของข้อตกลงปางโหลงจึงกลายเป็นโมฆะ (ตาม
ข้อตกลงปางโหลง ชนกลุ่มน้อยต่างๆ สามารถแยกตัวออกเป็นอิสระภายใน 10 ปีคือ พ.ศ. 2501)
แม้ว่าผู้นำของรัฐฉาน คะฉิ่น และฉิ่นจะพยายามเจรจากับรัฐบาลพม่าโดยสันติวิธี แต่ก็ไม่เป็นผล
ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กลุ่มไทใหญ่ คะฉิ่น ฉิ่น ยะไข่ ฯลฯ จึงมีเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อ
แยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของพม่า ไปสงครามระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ จึงปะทุขึ้น
การเป็นอิสระจากอังกฤษ แทนที่จะทำให้พม่ารวมกันได้เป็นปึกแผ่น กลับทำให้กลุ่มการเมืองใน
พม่าแบ่งเป็นกลุ่มๆ และก่อเกิด “ขบวนการกู้ชาติ” “กองกำลังกู้ชาติ เช่น กองทัพรัฐฉาน (Shan State
Army: SSA) กองทัพเมืองไต (Mong Tai Army: MTA) กลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ (Karen National Union
: KNU) ซึ่งรัฐบาลพม่าได้พยายามทุกรูปแบบที่จะจัดการปราบปรามกองกำลังต่างๆ เหล่านี้ ในปี
พ.ศ. 2515 รัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายพล เนวิน ได้นำนโยบายปิดประเทศมาใช้ซึ่งเป็นผลทำ
ให้พม่าขาดการติดต่อกับโลกภายนอกยาวนานถึง 10 ปี ทั้งนี้รัฐบาลพม่าได้นำอุดมการณ์สังคมนิยม
แบบมาร์กซิสต์มาปกครองประเทศ ภายใต้ันนโยบาย “วิถีทางของพม่าสู่ระบบสังคมนิยม (The
Burmese Way to Socialism)” ซึ่งระบบสังคมนิยมประชาธิปไตยตามแนวทางของมาร์กซิสต์ก็ไม่สามารถ
นำมาเป็นหลักพัฒนาประเทศพม่าได้สำเร็จ ดังนั้นพม่าจึงเริ่มเปิดประเทศติดต่อกับโลก
ภายนอกมากขึ้น การเปิดประเทศนี้เองที่ทำให้กองทัพพม่ามีทุนในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และ

สามารถทุ่มกำลังเข้าปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้มากขึ้น โดยเฉพาะกองกำลังของกองทัพมอญและกองทัพกะเหรี่ยง มีการปราบปรามครั้งใหญ่บริเวณชายแดนไทย – พม่า ในช่วงปี พ.ศ. 2527 – 2529 ทำให้มีชาวพม่าเป็นจำนวนมากหลบหนีภัยสงครามเข้ามาตามแถบจังหวัดชายแดนของไทย เมื่อปี พ.ศ. 2531 เกิดการยึดอำนาจของนายพล เนวิน โดยนายพล ซอ หม่อง และกลุ่มนายทหารในนามของ “สภาฟื้นฟูความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (State Law and Order Restoration Council: SLORC) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งชาติ” (State Peace and Development Council: SPDC) มีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นเมียนมาร์และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศเป็นครั้งแรกในเวลาร่วม 30 ปี ซึ่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy: NLD) ของนางอองซาน ซู จี ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าและเรียกร้องประชาธิปไตย ได้รับชัยชนะอย่างเป็นทางการในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2531 แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมมอบอำนาจบริหารประเทศให้พรรค NLD พร้อมทั้งจับกุมผู้นำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและกักขังนางอองซาน ซู จี ไว้ในบ้านพักเป็นเวลานาน การกระทำของรัฐบาลพม่าทำให้ประชาชนและนักศึกษาเดินขบวนคัดค้านการปกครองที่เผด็จการ รัฐบาลได้ใช้กำลังทหารเข้าทำการปราบปรามกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก การกระทำของรัฐบาลทหารพม่าดังกล่าวทำให้นานาประเทศให้ความสนใจต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าอย่างมาก และนักศึกษาชาวพม่าก็ได้พยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้นานาประเทศสนใจต่อปัญหาดังกล่าว พร้อมๆกันนี้ก็ได้เกิดกระแสของการอพยพครั้งใหญ่เข้าสู่ประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลทหารพม่าได้เปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น และได้เปิดตลาดระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างเต็มที่ การเปิดประเทศทำให้กองทัพพม่ามีทุนในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และสามารถทุ่มกำลังเข้าปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยมากขึ้น แม้ว่ารัฐบาลพม่าอ้างว่าได้ตกลงหยุดยิงกับกลุ่มติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยกว่า 17 กลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 แต่ข้อตกลงหยุดยิงดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่การจัดการทางการเมืองที่ถาวรได้ โดยที่รัฐบาลพม่าได้พยายามทุกวิถีทางที่จากกดดันชนกลุ่มน้อยในประเทศ โดยที่เป็นเวลาหลายทศวรรษแล้วที่ผู้ที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศพม่า จะต้องพบกับประจำตัวประชาชน ซึ่งระบุความเป็นพลเมืองหรือผู้พำนักอาศัย ภูมิลำเนา วันเดือนปีเกิด ชื่อบิดามารดา ฯลฯ ต่อมาในปี 2533 ได้มีการเพิ่มรายละเอียดเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนาเข้าไปอีก ผู้ที่พำนักอยู่ในพม่าทุกคนจะต้องไปขอทำบัตรใหม่นี้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถซื้อตั๋วโดยสารรถไฟหรือรถเมล์ หรือออกเสียงเลือกตั้งหากจะมีการเลือกตั้งในโอกาสต่อไป แต่การออกบัตรใหม่นี้ก็ล่าช้ามาก และชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามชายแดนก็ได้เสียโอกาสที่จะเลือกตั้งทั่วไปที่ได้มีขึ้นในเวลาต่อมา เนื่องจากไม่ทราบเงื่อนไข

ล่วงหน้าว่าต้องทำบัตรประชาชนใหม่ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้รับการกดขี่ บีบบังคับ เนื่องจากสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เข้าขั้นวิกฤต ที่ต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยก็เพราะไม่มีงานทำ ถูกเรียกเงินจากกองทัพท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ถูกบังคับใช้แรงงาน ถูกกองกำลังทหารของรัฐบาลยึดที่ดินหรือบังคับให้ย้ายถิ่นฐาน หากเป็นชนกลุ่มน้อยจะได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกองทัพพม่าที่อาศัยเหตุผลเรื่องการปราบปรามการกระทำอันเป็นกบฏเข้าสู่รกรานฝ่ายตรงข้าม

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2539 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2537 ที่รัฐบาลทหารพม่าได้ดำเนินการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยตามตะเข็บชายแดนอย่างหนัก ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เองที่มีชาวพม่าอพยพเข้ามาประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากรัฐบาลพม่ามีวิธีการกดขี่ข่มเหงประชาชนในหลายรูปแบบอันประกอบด้วย การบังคับโยกย้ายประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีการต่อต้านรัฐบาล การบังคับใช้แรงงานจากประชาชนโดยไม่จ่ายค่าแรงในโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆทั่วประเทศ ประกอบกับธุรกิจภาคเอกชนในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่เฟื่องฟูในประเทศไทยเองทำให้เกิดความต้องการกำลังแรงงานระดับล่างจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของผู้อพยพจากประเทศพม่าเข้าสู่พื้นที่ชั้นในของประเทศไทยเป็นระยะๆ

นอกจากนี้แล้ว ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีกองกำลังต่างๆอยู่เป็นจำนวนมากมักจะได้รับผลกระทบจากการที่กองกำลังต่างๆร้องขอเงิน และสิ่งของ หลังจากถูกไล่ต้อนให้พึ่งตนเองมาขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 กองทัพก็เรียกร้องการสนับสนุนทางวัตถุจากชาวบ้านในท้องถิ่นชนบทมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่จึงได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้แรงงาน บังคับในย้ายถิ่นฐาน ถูกทรมาน และถูกสังหารนอกเขตอำนาจศาลจากกองกำลังทหารของพม่า และจากกลุ่มติดอาวุธต่างๆที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลด้วยเช่นกัน ด้วยแรงกดดันเช่นนี้ทำให้เกิดกระแสอพยพของชาวพม่าหลังไหลเข้ามาหาโอกาสชีวิตที่ดีกว่าในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทย

2.3 ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

จากการที่ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย จึงมีการใช้คำศัพท์มากมายแทนคำว่า “ผู้อพยพ” แตกต่างไปจากที่ทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) ใช้ ซึ่งนำไปสู่ความสับสนและสิทธิของ “ผู้อพยพ” แตกต่างกัน ศัพท์ที่ประเทศไทยใช้แทน “ผู้อพยพ” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชาวพม่า ประกอบไปด้วย

- ผู้ย้ายถิ่น
- ผู้ลี้ภัย

- ชนกลุ่มน้อย
- ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
- ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า
- ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย
- บุคคลบนพื้นที่สูง
- ชุมชนบนพื้นที่สูง
- แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย
- ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากพม่า
- คนต่างด้าว
- บุคคลที่มีปัญหาสถานะ
- บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
- บุคคลที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ
- บุคคล “ไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้สิทธิมนุษยชน”

จะเห็นได้ว่า “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า” ของการศึกษาในครั้งนี้ จะเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มของ “ผู้อพยพ” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะเรียกแบบใด ปัจจุบันนี้ ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าก็ได้มาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยที่ในการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์และการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า จะให้ความสำคัญไปที่แรงงานพม่าที่มีบิดาและ/หรือมารดาที่อพยพมาจากพม่า มาตั้งแต่ยังเด็กและมาเติบโตใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วได้มาเป็นแรงงานในประเทศไทย โดยที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป เพื่อศึกษาถึงเส้นทางการอพยพโยกย้าย และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ สาเหตุที่เลือกศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไปที่เข้าสู่ตลาดงานแล้ว เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการอพยพโยกย้าย เพราะหากอายุน้อยกว่านี้ การอพยพโยกย้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการตัดสินใจของบิดามารดา มากกว่าจะเป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง

บทที่ 3

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

3.1 สภาพภูมิศาสตร์

เชียงใหม่ หรือ นพบุรีศรีนครพิงค์ ในอดีต สร้างโดยพญามังรายตั้งแต่ พ.ศ. 1839 เพื่อเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา โดยมีชัยภูมิเหมาะสมทั้งทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพและยังเอื้ออำนวยต่อการปกครอง มีคนเปรียบเชียงใหม่เป็นกุหลาบงามของแผ่นดินล้านนาไทย เป็นเมืองใหญ่และสำคัญที่สุดของภาคเหนือ มีการพัฒนาในระดับสูง มีศักยภาพในการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และการลงทุน จนมีการพัฒนาเติบโตอย่างรวดเร็ว มีความสำคัญอันดับสองรองจากกรุงเทพฯ

จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,566,911 ไร่ มีเนื้อที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ลักษณะภูมิประเทศประกอบไปด้วยพื้นที่ภูเขาร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกของจังหวัด นอกจากนี้พื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 20 เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาทอดตัวในแนวเหนือ – ใต้ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	รัฐฉาน ของสหภาพพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสามเงา อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอแม่จัน อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง อำเภอบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอเวียงหนองล่อง อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอป่าข่อย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

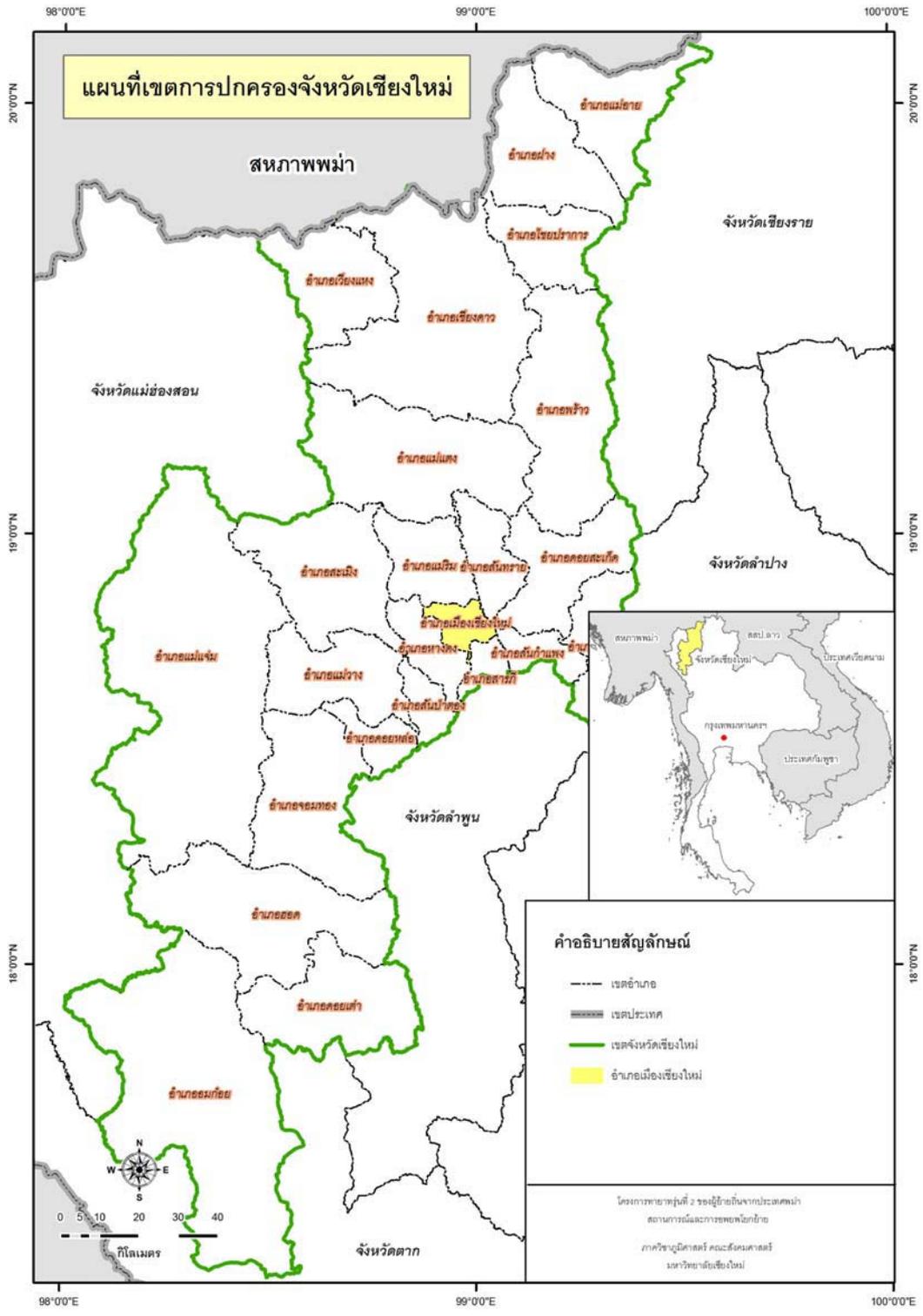
จังหวัดเชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าเพียงประเทศเดียว โดยมีพื้นที่ติดต่อใน 5 อำเภอ ได้แก่

- 1) อำเภอแม่ฮาด 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ฮาด ตำบลมะลิกา ตำบลแม่สาว ตำบลท่าตอน เมืองที่ติดต่อก็คือ เมืองยอน รัฐฉาน
- 2) อำเภอฝาง 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลม่อนปิ่น และตำบลแม่งอน เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านโป่งป่าแหลม เมืองต่วน รัฐฉาน
- 3) อำเภอเชียงดาว 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองนะ เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านน้ำยุม เมืองต่วน รัฐฉาน
- 4) อำเภอเวียงแหง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเปียงหลวง ตำบลเมืองแหง และตำบลแสนไห เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านบางใหม่สูง บ้านปางเสื่อเต่า บ้านกองเฮือบิน เมืองต่วน รัฐฉาน
- 5) อำเภอไชยปราการ 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองบัว เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านโป่งป่าแหลม เมืองต่วน รัฐฉาน

ระยะทางรวมทั้งสิ้น 227 กิโลเมตร พื้นที่เขตแดนส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ทำให้ไม่สามารถปักหลักเขตแดนได้อย่างชัดเจน จึงเกิดปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยบ่อยครั้ง

จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรประมาณ 1.7 ล้านคน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด (รูป 3.1)

1. อำเภอเมืองเชียงใหม่	14. อำเภอจอมทอง
2. อำเภอแม่แจ่ม	15. อำเภอเชียงดาว
3. อำเภอคอกอยสะเก็ด	16. อำเภอแม่แตง
4. อำเภอแม่ริม	17. อำเภอสะเมิง
5. อำเภอฝาง	18. อำเภอแม่ฮาด
6. อำเภอพร้าว	19. อำเภอสันป่าตอง
7. อำเภอสันกำแพง	20. อำเภอสันทราย
8. อำเภอหางดง	21. อำเภอฮอด
9. อำเภอคอกอยเต่า	22. อำเภออมก๋อย
10. อำเภอสารภี	23. อำเภอเวียงแหง
11. อำเภอไชยปราการ	24. อำเภอแม่วาง
12. อำเภอแม่ฮอน	25. อำเภอกัลยาณิวัฒนา
13. อำเภอคอกอยหล่อ	

รูป 3.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันนี้เชียงใหม่มีอายุกว่า 700 ปี มากกว่าเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาเมืองเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การตั้งถิ่นฐานที่หนาแน่นมากขึ้น การขยายตัวของชุมชนเมือง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวด้านการศึกษา การขยายตัวของเส้นทางคมนาคม กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ รวมไปถึงแรงงานต่างด้าวด้วย

3.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่รายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 78,430 คน จัดเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร และสมุทรสาคร โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 2,650 คน (ร้อยละ 3.4) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 75,780 คน (ร้อยละ 96.6) (ตาราง 3.1)

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่าระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 3.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีแรกที่ได้เปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาตินั้น จะมีสัดส่วนแรงงานพม่าสูงมาก (มากกว่าร้อยละ 99) ซึ่งตัวเลขดังกล่าวเป็นตัวเลขแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งในกรณีของแรงงานต่างด้าวพม่านั้นคาดว่าจะมีอยู่ในราชอาณาจักรไทยสูงถึง 2 ล้านคน

ตาราง 3.1 แร่งงานต่างด้ายที่ไ้รับอนุญาตทำงานที่วราชอาณาจักรและในจังหวัดเชียงใหม่

เดือน	ที่วราชอาณาจักร			เชียงใหม่		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	3,839	59,739	63,578
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	3,882	57,384	61,266
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	3,896	59,790	63,686
เมษายน	237,857	516,574	754,431	3,891	60,033	63,924
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	3,886	60,034	63,920
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	3,905	37,442	41,347
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	3,966	59,462	63,428
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	2,624	52,748	55,372
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	2,501	71,945	74,506
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	2,647	71,993	74,640
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	2,637	70,002	72,639
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	2,650	75,780	78,430

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

ตาราง 3.2 จำนวนแร่งงานต่างด้าวพม่าที่ไ้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2547 – 2552

ปี	แร่งงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแร่งงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	48,317	99.84	48,394
2548	42,260	99.64	42,411
2549	47,386	99.90	47,434
2550	41,244	99.88	41,292
2551	39,186	99.93	39,213
2552	65,611	99.87	65,695

ตาราง 3.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2547 และ 2548 นั้น แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในภาคเกษตรและปศุสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือกิจการก่อสร้าง แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2551 แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในกิจการก่อสร้างมากที่สุด ภาคเกษตร และปศุสัตว์ตกมาเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเชียงใหม่ที่ส่งผลทำให้มีการก่อสร้างขยายตัวตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนในปี พ.ศ. 2552 นั้น แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในภาคเกษตรและปศุสัตว์มากที่สุด แต่ด้วยจำนวนไม่แตกต่างจากกิจการก่อสร้างมากนัก ส่วนอันดับที่ 3 คือ อื่นๆ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจการต่างๆ ดังนี้คือ

- กิจการต่อเนื่องการเกษตร
- กิจการต่อเนื่องปศุสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ ชำแหละ
- กิจการรีไซเคิล
- จำหน่ายผลิตภัณฑ์โลหะ
- จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากดิน
- ผลิตหรือจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
- แปรรูปหิน
- ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์พลาสติก
- ผลิตหรือจำหน่ายผลผลิตภัณฑ์กระดาษ
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์
- ขนถ่ายสินค้าทางบก น้ำ คลังสินค้า
- ค้าส่ง ค้าปลีก แผงลอย
- ตู้ซ่อมรถ ล้าง อัดฉีด
- สถานบริการน้ำมัน แก๊ส เชื้อเพลิง
- สถานศึกษา มูลนิธิ สมาคม สถานพยาบาล
- การให้บริการต่างๆ

ส่วนอันดับที่ 4 คือ ผู้รับใช้ในบ้าน อันดับ 5 คือ โรงอิฐ อันดับ 6 คือ โรงน้ำแข็ง อันดับ 7 คือ โรงสีข้าว อันดับ 8 คือ เหมืองแร่/เหมืองหิน และอันดับที่ 9 คือ ประมงน้ำจืด

ตาราง 3.3 แร้งงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัด เชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมงน้ำจืด	4	19	11	5	3	3
เกษตรและปศุสัตว์	20,921	15,437	15,127	11,814	10,404	22,793
โรงสีข้าว	122	90	67	61	51	70
โรงอิฐ	867	791	669	591	517	391
โรงน้ำแข็ง	175	154	168	149	130	115
ก่อสร้าง	12,012	12,796	16,370	15,042	14,895	22,177
เหมืองแร่/เหมืองหิน	47	12	8	12	12	13
ผู้รับใช้ในบ้าน	6,219	5,163	5,195	4,579	3,903	5,341
อื่นๆ	7,950	7,798	9,771	8,991	9,271	14,708
รวมแร้งงานต่างด้าวพม่า	48,317	42,260	47,386	41,244	39,186	65,611
ยอดรวมแร้งงานต่างด้าวทั้งหมด	48,394	42,411	47,434	41,292	39,213	65,695

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่, 2552

3.3 การกระจายตัวของแร้งงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ (2552) ได้รวบรวมสถิติจำนวนแร้งงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 ในอำเภอต่างๆ 24 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่แสดงไว้ในตาราง 3.4 แม้ตัวเลขดังกล่าวจะเป็นจำนวนแร้งงานต่างด้าว 3 สัญชาติ แต่เนื่องจากแร้งงานต่างด้าวพม่ามีจำนวนสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 99) เมื่อเปรียบเทียบกับลาวและกัมพูชา จึงพอทำให้เห็นภาพของการกระจายของแร้งงานพม่าในอำเภอต่างๆ ได้ ซึ่งหากนำมาจัดลำดับดังแสดงไว้ในตาราง 3.5 แล้วจะพบว่า ใน 10 อันดับแรก อำเภอเมืองเชียงใหม่มีจำนวนแร้งงานพม่ามากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอฝาง อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง อำเภอแม่เฒ่า อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอสันป่าตอง ซึ่งหากตัดอำเภอฝางและอำเภอแม่เฒ่าออกไปแล้ว จะพบว่า แร้งงานต่างด้าวชาวพม่ากระจายอยู่ในเขตเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงใหม่ คือ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และอำเภอต่างๆ ล้อมรอบอำเภอ

เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจการก่อสร้าง

ตาราง 3.4 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
อำเภอดอยหล่อ	79	186	476
อำเภอมะอูน	142	250	344
อำเภอจอมทอง	348	227	497
อำเภอเชียงดาว	687	611	1,442
อำเภอไชยปราการ	573	661	1,915
อำเภอดอยเต่า	42	35	60
อำเภอดอยสะเก็ด	1,272	1,166	2,358
อำเภอฝาง	5,682	5,729	10,549
อำเภอพร้าว	161	155	388
อำเภอเมืองเชียงใหม่	12,543	10,904	14,304
อำเภอแม่แจ่ม	449	320	737
อำเภอแม่แตง	551	606	1,488
อำเภอแม่ริม	2,642	2,825	4,851
อำเภอแม่วาง	201	270	530
อำเภอแม่อาว	1,804	2,164	4,709
อำเภอเวียงแหง	316	621	704
อำเภอสะเมิง	581	517	977
อำเภอสันกำแพง	2,934	1,474	2,303
อำเภอสันทราย	4,802	5,219	8,339
อำเภอสันป่าตอง	770	713	1,244
อำเภอสารภี	1,934	2,093	3,450

อำเภอ	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
อำเภอหางดง	2,659	2,383	3,872
อำเภออมก๋อย	8	6	7
อำเภอฮอด	112	78	151
จังหวัดเชียงใหม่	41,292	39,213	65,695

ที่มา: รวบรวมจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, 2552

ตาราง 3.5 แร้งงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับตามจำนวนมากไปหาน้อย

ลำดับที่	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
1	อำเภอเมืองเชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	อำเภอฝาง	อำเภอฝาง	อำเภอฝาง
3	อำเภอสันทราย	อำเภอสันทราย	อำเภอสันทราย
4	อำเภอสันกำแพง	อำเภอแมริม	อำเภอแมริม
5	อำเภอหางดง	อำเภอหางดง	อำเภอแม่เอย
6	อำเภอแมริม	อำเภอแม่เอย	อำเภอหางดง
7	อำเภอสารภี	อำเภอสารภี	อำเภอสารภี
8	อำเภอแม่เอย	อำเภอสันกำแพง	อำเภอดอยสะเก็ด
9	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอสันกำแพง
10	อำเภอสันป่าตอง	อำเภอสันป่าตอง	อำเภอแม่แตง
11	อำเภอเชียงดาว	อำเภอไชยปราการ	อำเภอเชียงดาว
12	อำเภอสะเมิง	อำเภอเวียงแหง	อำเภอสันป่าตอง
13	อำเภอไชยปราการ	อำเภอเชียงดาว	อำเภอไชยปราการ
14	อำเภอแม่แตง	อำเภอแม่แตง	อำเภอสะเมิง
15	อำเภอแม่แจ่ม	อำเภอสะเมิง	อำเภอแม่แจ่ม
16	อำเภอจอมทอง	อำเภอแม่แจ่ม	อำเภอเวียงแหง

ลำดับที่	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
17	อำเภอเวียงแหง	อำเภอแม่วาง	อำเภอแม่วาง
18	อำเภอแม่วาง	อำเภอแม่อน	อำเภอจอมทอง
19	อำเภอพร้าว	อำเภอจอมทอง	อำเภอดอยหล่อ
20	อำเภอแม่อน	อำเภอดอยหล่อ	อำเภอพร้าว
21	อำเภอฮอด	อำเภอพร้าว	อำเภอแม่อน
22	อำเภอดอยหล่อ	อำเภอฮอด	อำเภอฮอด
23	อำเภอดอยเต่า	อำเภอดอยเต่า	อำเภอดอยเต่า
24	อำเภออมก๋อย	อำเภออมก๋อย	อำเภออมก๋อย

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, 2552

3.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

การหาข้อมูลเกี่ยวกับสัญชาติของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เนื่องจากยังไม่มียศกรใดเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลไว้ จากการสอบถามองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน รวมทั้งนักวิชาการต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวพม่า ต่างให้ข้อมูลตรงกันเพียงว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่ามีสัดส่วนเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พยายามหาข้อมูลทางอ้อม โดยได้นำสถิติของจำนวนนักเรียนชาวพม่าที่ไปลงทะเบียนเรียนกับมูลนิธิห้องเรียนความคิด (Migrant Learning Center) โดยที่มูลนิธินี้ได้เก็บข้อมูลสัญชาติของนักเรียนในปี พ.ศ. 2550 ไว้ ดังแสดงในตาราง 3.6 มูลนิธิห้องเรียนความคิดได้เปิดสอน 3 วิชาใหญ่ๆ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ โดยจะมีนักเรียนชาวพม่าส่วนใหญ่มาเรียนในช่วงเวลา 18:00 – 20:00น. เรียนฟรี และมีครูรวมถึงครูอาสาสมัครมาช่วยสอนให้ นักเรียนชาวพม่านี้ในช่วงเวลากลางวันจะทำงาน และใช้เวลาในตอนเย็นมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยจะมีการแบ่งกลุ่ม (Batch) อยู่ 4 กลุ่ม ด้วยกันคือ กลุ่ม 5 – กลุ่ม 8

ในปี พ.ศ. 2550 นั้น จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,003 คน จะประกอบไปด้วยชาวไทยใหญ่เป็นสัดส่วนมากที่สุดคือ 769 คน (ร้อยละ 76.7) รองลงมาคือ คะฉิ่น 92 คน (ร้อยละ 9.2) พม่า 54 คน (ร้อยละ 5.4) กะเหรี่ยง 50 คน (ร้อยละ 5.0) นอกนั้นที่เหลืออีก 38 คน (ร้อยละ 3.7) เป็นชาติพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ ยะไข่ คะเรนยี ฉิ่น มอญ

จากตัวเลขดังกล่าวข้างบนทำให้พอเห็นภาพได้ว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชาวไทยใหญ่ ซึ่งมาจากรัฐฉานที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย – พม่า ในภาคเหนือบริเวณจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

ตาราง 3.6 จำนวนนักเรียนชาวพม่าที่มูลนิธิห้องเรียนความคิดในปี พ.ศ. 2550

ชาติพันธุ์	กลุ่ม (Batch)				รวม (ร้อยละ)
	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6	กลุ่ม 7	กลุ่ม 8	
คะฉิ่น	20	38	16	18	92 (9.2)
คะเรนยี	2	2	1	3	8 (0.8)
กะเหรี่ยง	7	21	15	7	50 (5.0)
ฉิ่น	1	2	-	-	3 (0.3)
มอญ	2	-	1	-	3 (0.3)
พม่า	13	21	10	10	54 (5.4)
ยะไข่	4	1	4	3	12 (1.2)
ไทใหญ่	171	159	269	170	769 (76.9)
อื่นๆ	5	6	1	-	12 (1.2)
รวม	225	250	317	211	1,003 (100.0)

3.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่แสดงไว้ในตาราง 3.7 โดยประกอบด้วยเพศชาย 11 คน และเพศหญิง 9 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 15 ปี และมากที่สุด 27 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 12 คน) โสด ที่เหลืออีก 8 คนที่แต่งงานแล้ว กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (จำนวน 19 คน) นับถือศาสนาพุทธ อีก 1 คนนับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็ก โดยทั้งหมดอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ได้แก่ เมืองลายค่า เมืองน้ำจาง เมืองป๋น เวียงเงิน โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 2 ปี ไปจนถึง 11 ปี ที่เหลืออีก 10 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทยโดยเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 คน ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 4 คน อำเภอฝาง 3 คน อำเภอเชียงดาว 1 คน และจังหวัด

แม่ฮ่องสอนอีก 2 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์ไทใหญ่ 19 คน และลาหู่ 1 คน โดยที่แรงงานพม่าส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นไทใหญ่ที่มาจากรัฐฉาน

ตาราง 3.7 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	11
หญิง	9
อายุ	
15-20	11
>20	9
สถานภาพ	
โสด	12
แต่งงาน	8
ศาสนา	
พุทธ	19
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	10
พม่า	10
ชาติพันธุ์	
ไทใหญ่	19
ลาหู่	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	17
ประถมศึกษา	10
มัธยมศึกษาตอนต้น	3

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3
ปริญญาตรี (กำลังศึกษา)	1
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3
อาชีพ	
ลูกจ้าง	7
ก่อสร้าง	6
แม่บ้าน/ดูแลเด็ก	4
โรงงาน	2
เจ้าของกิจการ	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	4
101-150	6
151-200	7
201-250	-
251-300	2
>300	1
สถานะบุคคล	
มีบัตร	14
บัตรประชาชน	3
ใบอนุญาตทำงาน	2
บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน	1
บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง	5
บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า	3
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	4
อยู่ระหว่างการยื่นขอสัญชาติ	2

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	20
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือซึ่งทั้งหมดได้เรียนในประเทศไทย 17 คน โดยส่วนใหญ่จำนวน 10 คนได้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา 3 คนได้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 คนได้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนอีก 1 คนกำลังเรียนระดับปริญญาตรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกจ้างจำนวน 7 คน ประกอบด้วยลูกจ้างร้านขายอาหาร/เครื่องดื่ม 4 คน รักษาความปลอดภัย 2 คน และลูกจ้างจัดสวน 1 คน ทำงานก่อสร้าง 6 คน เป็นแม่บ้าน/ดูแลเด็ก 4 คน ทำงานโรงงาน 2 คน และเป็นเจ้าของกิจการรับเหมาตัดหญ้าและจัดสวน 1 คน โดยที่ส่วนใหญ่จำนวน 7 คน มีรายได้วันละ 151 – 200 บาทอีก 6 คนมีรายได้วันละ 101 – 150 บาท 4 คนมีรายได้น้อยกว่าวันละ 100 บาท 2 คน มีรายได้วันละ 251 – 300 บาท และรายสุดท้ายที่เป็นเจ้าของกิจการรับเหมาตัดหญ้าและจัดสวนมีรายได้วันละมากกว่า 300 บาท (เดือนละ 40,000 บาท) จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 13 คน มีรายได้เดือนละ 3,000 – 6,000 บาท

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ได้รับสัญชาติไทยโดยมีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว 3 คน กำลังอยู่ระหว่างการยื่นขอสัญชาติไทย 2 คน มีใบอนุญาตทำงาน 2 คน ซึ่งทั้ง 7 คนนี้สามารถทำงานในประเทศไทยได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนที่เหลืออีก 13 คนนั้นประกอบไปด้วย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน 4 คน มีบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 คน บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง 5 คน บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า 3 คน ซึ่งกลุ่มนี้ไม่สามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่การที่มีบัตรต่างๆ เหล่านี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้สึกมั่นคงว่าได้รับการยอมรับสถานะจากภาครัฐ และสามารถทำเรื่องขออนุญาตเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ จึงเข้าใจว่าตนเองนั้นสามารถอพยพโยกย้ายไปประกอบอาชีพ ทำงานนอกพื้นที่ภูมิภคานาได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตทำงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ค่อนข้างที่จะผ่อนปรนกับผู้ที่ไม่มีบัตร (อะไรก็ได้) เพราะอย่างน้อยบุคคลเหล่านี้เหมือนได้มีการรับรองสถานะแล้ว ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชาย เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาอยู่ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ตอนอายุ 7 ปี ตอนอายุ 16 ปี ได้เดินทางไปหางานที่กรุงเทพฯ และเจอด่านตรวจ โดยตัวอย่างรายนี้ตอบเจ้าหน้าที่ว่าตนเองไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตร เจ้าหน้าที่สังเกตว่าตัวอย่างรายนี้พูดไทยชัด และไม่มีพิรุณอะไร เลยให้ผ่านไปได้ ส่วนตัวอย่างอีกรายหนึ่ง เป็นชายเกิดที่อำเภอฝาง จังหวัด

เชียงใหม่ แต่ไม่มีใบเกิด ไม่ได้เรียนหนังสือ มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) ตอนอายุ 16 ปี ได้เดินทางไปทำงานเป็นช่างทาสีที่กรุงเทพฯ แล้วโดนตำรวจตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจค้น ตัวอย่างรายนี้จึงนำบัตรให้เจ้าหน้าที่ดู เจ้าหน้าที่เลยปรับเพียง 200 บาท แล้วปล่อยตัวไป

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 คน พูดภาษาไทยได้หมด ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 10 คน และกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 10 คน เนื่องจากอพยพเข้ามาตั้งแต่เด็กและส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือในโรงเรียนของไทย

3.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่ารวมระยะทางทั้งสิ้น 227 กิโลเมตร โดยมีอำเภออยู่ 5 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐฉานของพม่าคือ อำเภอแม่ฮาด อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง และอำเภอไชยปราการ ดังนั้นชาวพม่าที่อพยพเข้ามาเชียงใหม่ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จากรัฐฉาน โดยส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ และบริเวณ 5 อำเภอชายแดนเชียงใหม่ – พม่านี้อาจเป็นเส้นทางอพยพโยกย้ายที่สำคัญเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยพื้นที่ต้นทางคือ รัฐฉาน และเป็นที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของ ผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่นี้ แบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเด็นคือ 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

3.6.1 ต้นทาง

3.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 10 คน โดยเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 คน ประกอบด้วยเกิดที่ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 4 คน อำเภอฝาง 3 คน อำเภอเชียงดาว 1 คน และที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 คน ส่วนที่เหลืออีก 10 คน เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่เด็ก โดยทั้งหมดอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ได้แก่ เมืองปัน 4 คน เมืองลา 3 คน เมืองน้ำจาง 2 คน และเมืองเวียงเงิน 1 คน (ตาราง 3.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศพม่านั้นจะอพยพมาจากรัฐฉานซึ่งไม่ไกลจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้อพยพโยกย้ายมาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็กอายุระหว่าง 2 – 11 ปี

ตาราง 3.8 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าใน
จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	10
จังหวัดเชียงใหม่	8
- อำเภอเวียงแหง	4
- อำเภอฝาง	3
- อำเภอเชียงดาว	1
จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2
รัฐฉาน ประเทศพม่า	10
เมืองป๋น	4
เมืองลายค่า	3
เมืองน้ำจาง	2
เมืองเวียงเงิน	1
รวม	20

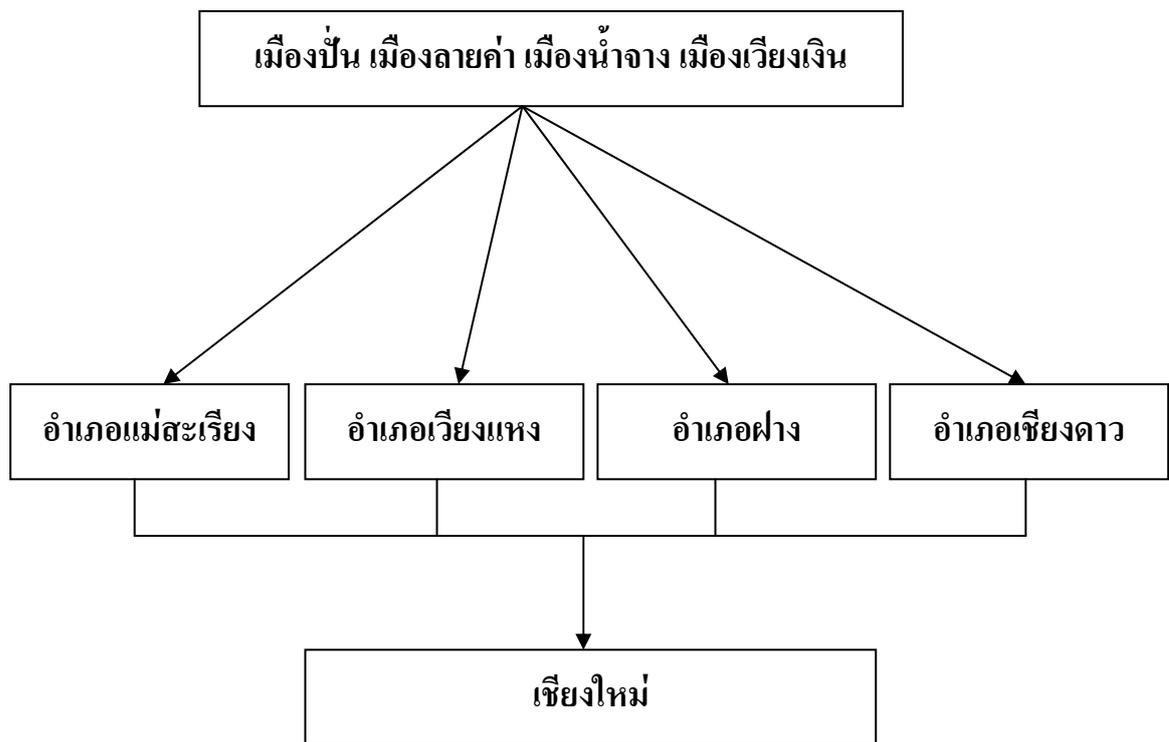
3.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่อพยพมาจากประเทศพม่าจำนวน 10 คนนั้น ส่วนใหญ่ (จำนวน 9 คน) ได้เดินทางอพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน โดยเดินทางมากับบิดามารดามีเพียง 1 รายเท่านั้นที่เดินทางมากับน้ำ เนื่องจากเดินทางอพยพโยกย้ายจากประเทศพม่ามาตั้งแต่ยังเด็กและเป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว เป็นที่สังเกตว่าในจำนวน 10 คน นี้เป็นตัวอย่างเพศหญิง 6 ราย เพศชาย 4 ราย และเป็นการอพยพโยกย้ายมาทั้งครอบครัวจากเมืองป๋น เมืองลายค่า เมืองน้ำจาง และเมืองเวียงเงิน ของรัฐฉาน โดยมีอยู่ 4 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางช่องทางหลักต่างบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 2 รายเข้ามาทางช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว 2 รายเข้ามาทางอำเภอฝาง และอีก 2 รายเข้ามาทางอำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ตาราง 3.9) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการอพยพโยกย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่างเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยนั้นจะกระทำเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการอพยพจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน คือ เมืองป๋น

เมืองลพบุรี เมืองน้ำจาง และเมืองเวียงเงิน เข้าสู่เมืองเล็กตามแนวชายแดนประเทศไทย อันได้แก่
อำเภอเวียงแหง อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัด
แม่ฮ่องสอน โดยเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติ คนรู้จัก ที่เป็นชาวไทใหญ่ แล้วจึงย้ายเข้าสู่เมืองขนาดใหญ่ที่
มีแหล่งงาน โอกาสการทำงานที่ดีกว่า ดังแสดงในรูป 3.2

ตาราง 3.9 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาท
รุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มาจากพม่า

เส้นทาง (กระบวนการ) อพยพโยกย้าย		จำนวน
เมืองป๋น	→ อำเภอเวียงแหง (รถประจำทาง, เดินเท้า)	2
เมืองน้ำจาง	→ อำเภอเวียงแหง (รถประจำทาง)	1
เมืองป๋น	→ อำเภอฝาง (รถประจำทาง)	1
เมืองลพบุรี	→ อำเภอฝาง (รถประจำทาง)	1
เมืองลพบุรี	→ อำเภอเชียงดาว (เดินเท้า)	1
เมืองเวียงเงิน	→ อำเภอเชียงดาว (เดินเท้า)	1
เมืองลพบุรี	→ อำเภอป่า (เดินเท้า)	1
เมืองน้ำจาง	→ อำเภอป่า (รถประจำทาง)	1
รวม		10

รูป 3.2 เส้นทางการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง 10 รายนั้น ประกอบด้วยการเดินทางโดยสารรถประจำทาง 6 ราย และเดินเท้าอีก 4 ราย ออกจากเมืองต้นทางในรัฐฉานมายังเมืองตามแนวชายแดนของพม่าเพื่อเข้าสู่ประเทศไทยบริเวณตะเข็บชายแดนเพื่อเดินทางข้ามพรมแดนพม่า – ไทย มายังเมืองปลายทางในประเทศไทย โดยที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 ราย ที่ได้เดินทางอพยพโยกย้ายมาเอง โดยไม่ต้องอาศัยนายหน้า และมี 2 รายเท่านั้นที่บิดามารดาต้องอาศัยนายหน้าในการพาตัวอย่างเดินเท้าเข้าสู่ประเทศไทยโดยเสียค่าใช้จ่าย ตัวอย่างรายหนึ่งอพยพโยกย้ายจากเมืองบ่้น รัฐฉาน มายังช่องทางหลักแต่ง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยมาตอนอายุเพียง 3 ปี ดังนั้นจึงไม่สามารถระบุจำนวนค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ ส่วนตัวอย่างอีกรายอพยพมาพร้อมครอบครัวจากเมืองลายคำ รัฐฉานไปยังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และไปยังอำเภอสะเมิง ต้องจ่ายค่านายหน้าถึง 7,000 บาท โดยเป็นการเดินเท้าในป่า

3.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพมาจากประเทศพม่า จำนวน 10 รายนั้น มีอยู่ 5 รายที่อพยพโยกย้ายมาตอนอายุระหว่าง 5-10 ปี 3 รายอพยพมาตอนอายุมากกว่า 10 ปี และอีก 2 ราย ที่อพยพมาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี (ตาราง 3.10) โดยอายุน้อยสุด 2 ปี และอายุมากที่สุดคือ 11 ปี

ตาราง 3.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
< 5 ปี	2
5 – 10 ปี	5
>10 ปี	3
รวม	10

3.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มาจากประเทศพม่า จำนวน 10 รายนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (2 – 11 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่การตัดสินใจอพยพโยกย้ายของชาวไทใหญ่ นั้น ถูกผลักดันจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ คือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอใช้จ่าย การเก็บภาษีแพง ความบีบคั้นทางการเมือง อันได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ นโยบายที่โหดร้ายของรัฐบาลทหารพม่า และความบีบคั้นทางสังคม คือการถูกจัดขี้ขมเหงจากทหารพม่า ทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานออกจากรัฐฉาน ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าของเมืองเชียงใหม่ เป็นปัจจัยดึงดูดหลักร่วมกับปัจจัยอื่นๆ รวม 4 ปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านกายภาพ

จังหวัดเชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า โดยมี 5 อำเภอ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐฉานของพม่า ซึ่งการเดินทางข้ามพรมแดนก็สามารถทำได้สะดวก โดยมีจุดผ่อนปรนผ่านแดน ไทย – พม่า อยู่ 2 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่คือ

- ช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว
- ช่องทางหลักแตง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง

ลักษณะภูมิประเทศตามแนวชายแดนเป็นป่าทึบ และไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ที่จะเป็นอุปสรรคในการเดินทางด้วยเท้า ชาวไทใหญ่จึงเลือกอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย นอกจากนี้แล้วเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดในภาคเหนือของประเทศ จึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในหลายๆ ด้านของภูมิภาคนี้

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากเชียงใหม่มีศักยภาพสูงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการค้า การท่องเที่ยว การเกษตร อุตสาหกรรม การศึกษา การลงทุน การเงิน อีกทั้งเชียงใหม่ยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับโลก ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในลักษณะก้าวกระโดด ทำให้เป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานให้หลั่งไหลเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และภาคบริการ

3) ปัจจัยทางสังคม

ชาวพม่าที่อพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชาวไทใหญ่ที่มาจากรัฐฉาน ซึ่งเมื่ออพยพโยกย้ายมายังจังหวัดเชียงใหม่ มีงานทำ มีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่า ให้อพยพโยกย้ายตามมา เปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคม ที่จะช่วยหาข้อมูลช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย

4) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาวเชียงใหม่และชาวไทใหญ่มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี คล้ายคลึงกัน โดยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียงกัน ประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาจึงเหมือนกัน ภาษาก็มีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้ชาวไทใหญ่เลือกที่จะอพยพโยกย้ายเข้ามาเชียงใหม่ เพราะสามารถปรับตัวได้ง่าย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดา อพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ อาทิเช่น คำตอบต่อไปนี้

“อยู่ที่เมืองลพคำ ชีวิตไม่ดี”

“ไม่พอใจชีวิตที่เมืองปิ่น ประเทศไทยทันสมัยและอุดมสมบูรณ์มากกว่า”

“ก่อนที่จะมีการสู้รบกันระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่า ครอบครัวมีความสุขดี แต่หลังจากการสู้รบ บิดามารดาไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินในรัฐฉานได้ เลยอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย”

“บิดามารดาคิดว่า ครอบครัวมีไร มีนา มีกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างทหารพม่า และทหารไทใหญ่ ทำให้หวาดกลัวเรื่องความปลอดภัย”

3.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 7 – 18 ปี (ตาราง 3.11) โดยมีอยู่ 16 ราย ที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่ยังเล็ก ส่วนอีก 3 ราย เริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 16 ปี 2 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี ส่วนที่เหลืออีก 1 รายนั้นเริ่มทำงานที่อายุ 7 ปี โดยได้อพยพจากเมืองลายคำ รัฐฉาน เข้ามาประเทศไทยตอนอายุ 7 ปี มาพร้อมกับมารดาและพี่ชาย โดยทั้งสองได้งานทำที่สวนส้มในอำเภอฝาง ตัวอย่างรายนี้ไม่ได้ไปโรงเรียนเรียนหนังสือเพราะโรงเรียนตั้งอยู่ไกล จึงอยู่บ้านและได้ช่วยดูแลเด็กเล็กๆ ลูกคนอื่นๆ ในสวนส้ม โดยได้ค่าจ้างเป็นบางครั้งๆ ละ 20 บาท

ตาราง 3.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
< 10 ปี	1
10 – 15 ปี	16
>15 ปี	3
รวม	20

นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือมีอยู่ 3 ราย ซึ่งก็ได้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงอายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลายคำ รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาตอนอายุ 11 ปี เนื่องจากเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัวไปไหนก็จะไปกันทั้งครอบครัว เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี เป็นร้านอาหารอยู่ที่อำเภอสันทราย เพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงอายุ 27 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดาไปประเทศไทยตั้งแต่อายุ 7 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เนื่องจากต้องการช่วยบิดามารดาหาเงินเลี้ยงครอบครัว โดยทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตัวอย่างอีกรายเป็นชายอายุ 25 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เนื่องจากครอบครัวยากจนต้องทำงานหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว บางครอบครัวก็มีฐานะยากจน ทำให้ตัวอย่างไม่สามารถเรียนหนังสือต่อได้ ต้องออกมาทำงาน ส่วนใหญ่ทำงานโดยที่คนรู้จัก (บิดา มารดา ญาติ เพื่อน) แนะนำให้

3.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยและกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าพร้อมกับครอบครัวเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็ก 11 รายเริ่มทำงานในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ 4 รายเริ่มทำงานในอำเภอฝาง 3 ราย เริ่มทำงานในอำเภอสันทราย และที่อำเภอสันกำแพง และจังหวัดลำพูน แห่งละ 1 ราย (ตาราง 3.12)

ตาราง 3.12 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอสันทราย	2	1	3
อำเภอฝาง	2	2	4
อำเภอเมืองเชียงใหม่	5	6	11
อำเภอสันกำแพง	-	1	1
จังหวัดลำพูน	1	-	1
รวม	10	10	20

3.6.2 ระหว่างทาง

3.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 รายนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 3.3 – 3.22 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าซึ่งมีอยู่ 10 รายนั้น จะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่เส้นทางด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 10 รายนั้น เกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 ราย (อำเภอเวียงแหง 4 ราย อำเภอฝาง 3 ราย และอำเภอเชียงดาว 1 ราย) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 ราย จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางตามพื้นที่ที่เกิด โดยผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงานซึ่งประกอบไปด้วย 4 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

(อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอฝาง อำเภอสันทราย และอำเภอสันกำแพง) และจังหวัดลำพูน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่ อย่างไร

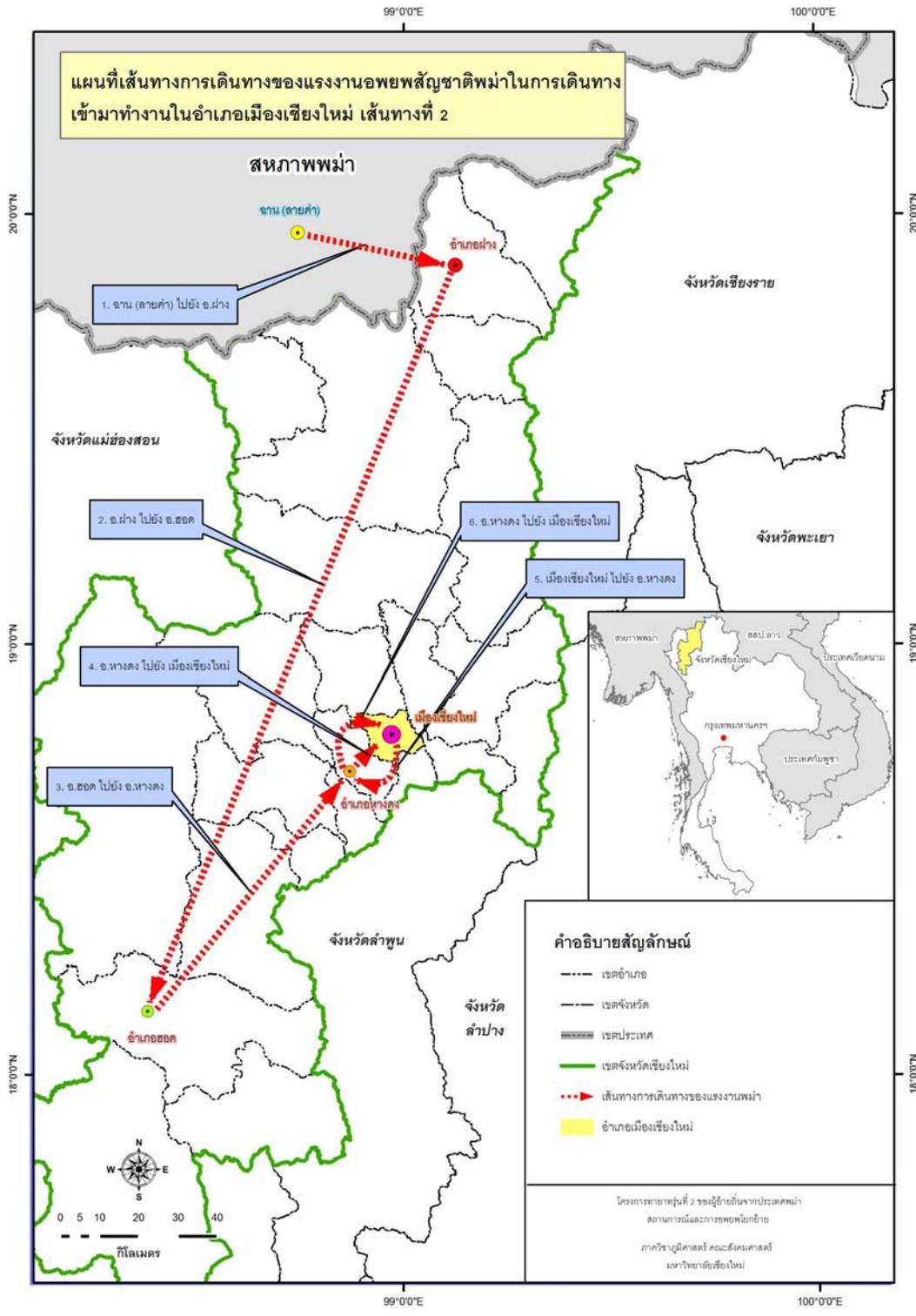
ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ดังแสดงไว้ตาราง 3.13 พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และมีจำนวน 5 รายที่ไม่อพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเลย โดยสามารถแบ่งรูปแบบเส้นทางอพยพโยกย้ายได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

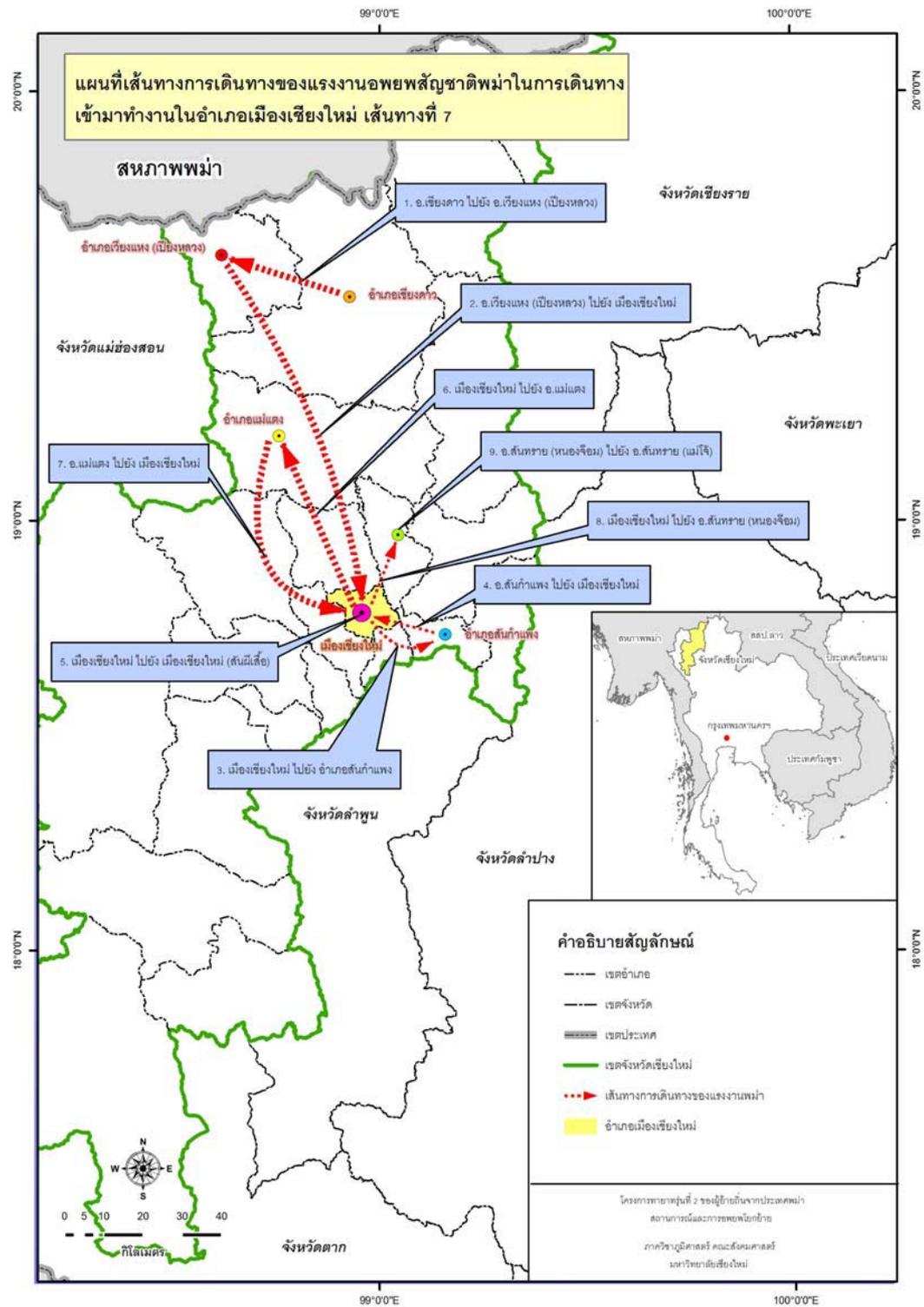
โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3.13 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่จากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

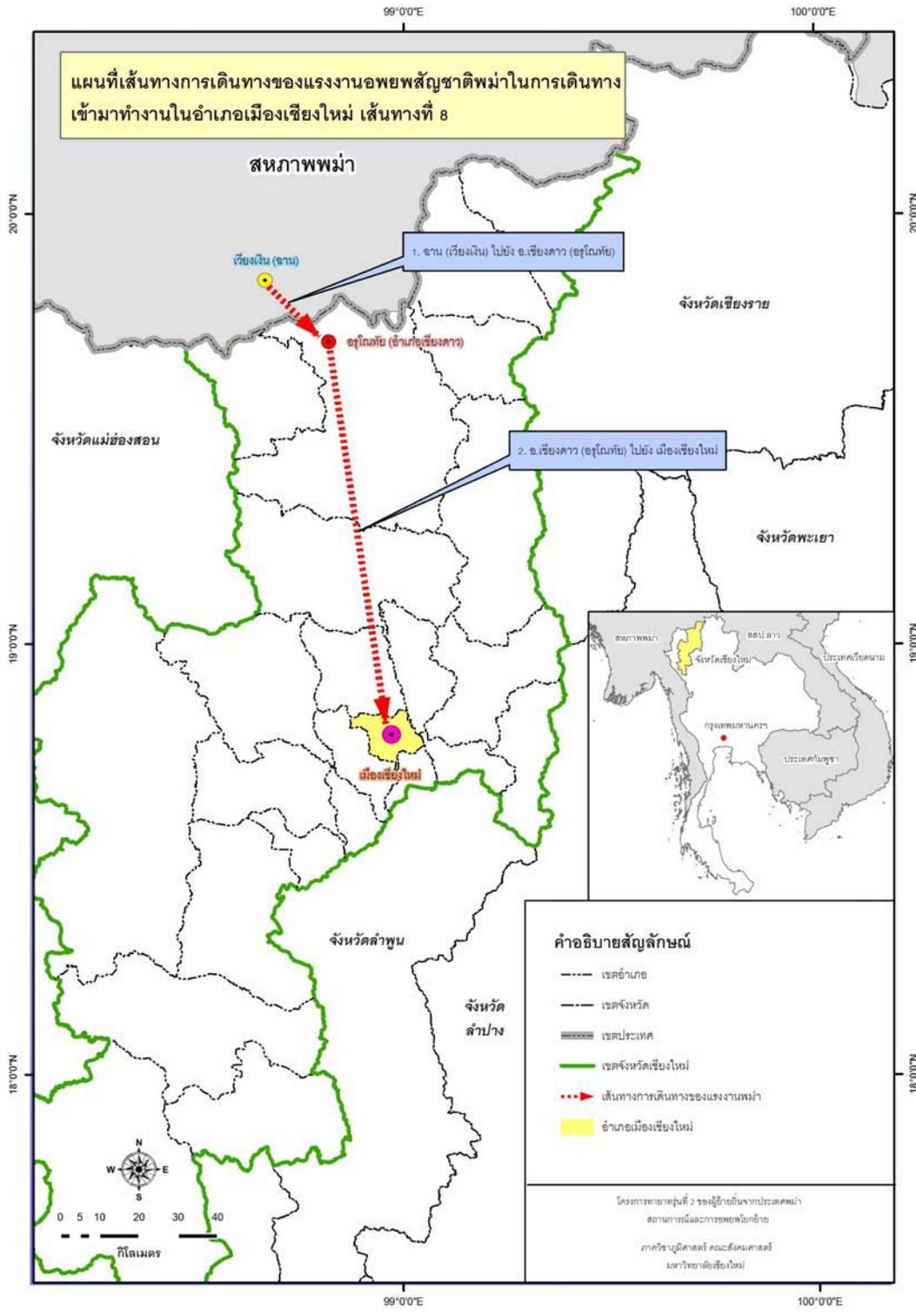
พื้นที่	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อำเภอเมืองเชียงใหม่	2	2	3	4	11
อำเภอฝาง	-	-	2	2	4
อำเภอสันทราย	1	-	1	1	3
อำเภอสันกำแพง	-	-	-	1	1
จังหวัดลำพูน	-	-	1	-	1
รวม	3	2	7	8	20

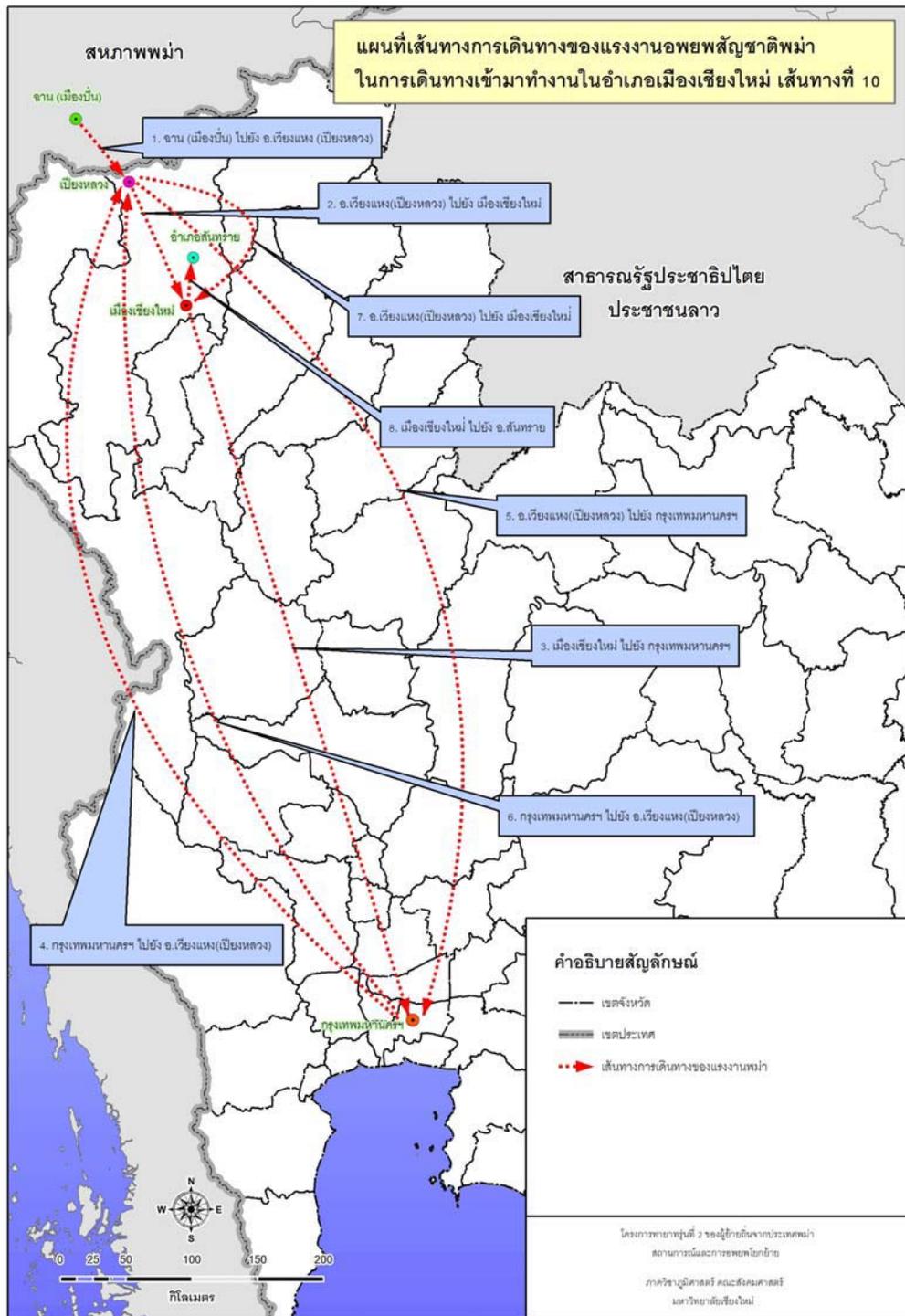
รูป 3.4 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 2

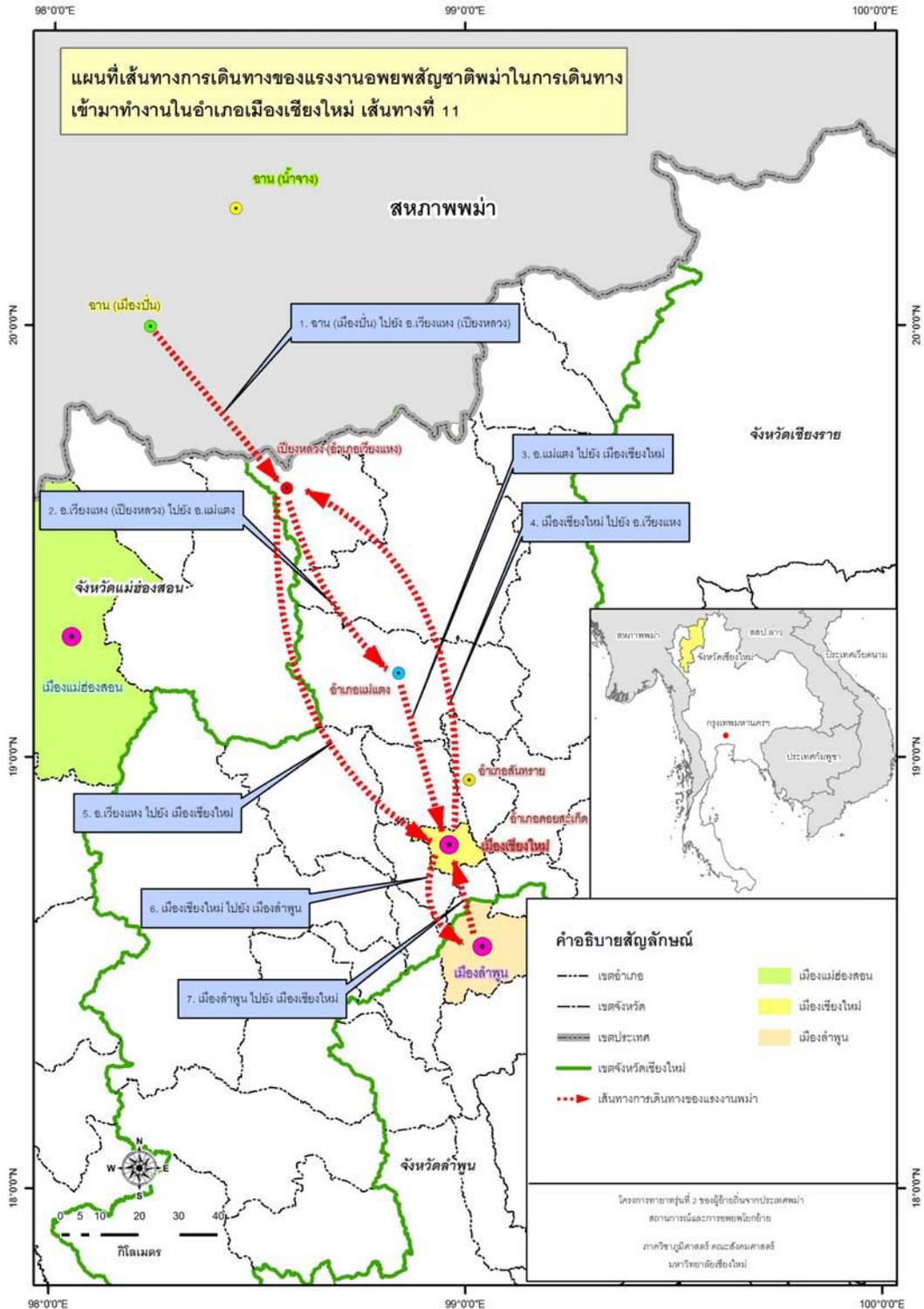
รูป 3.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 7

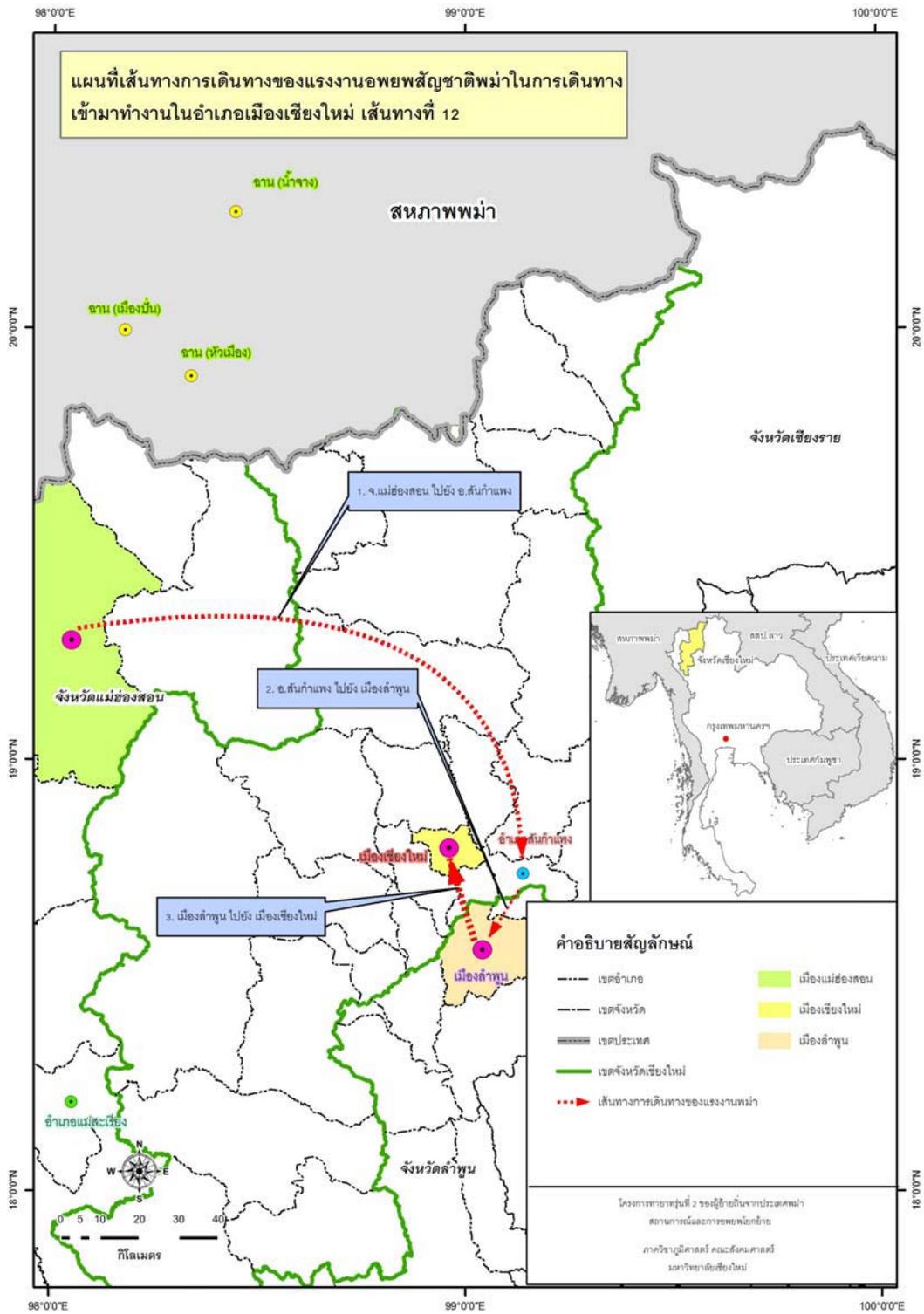
รูป 3.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 8

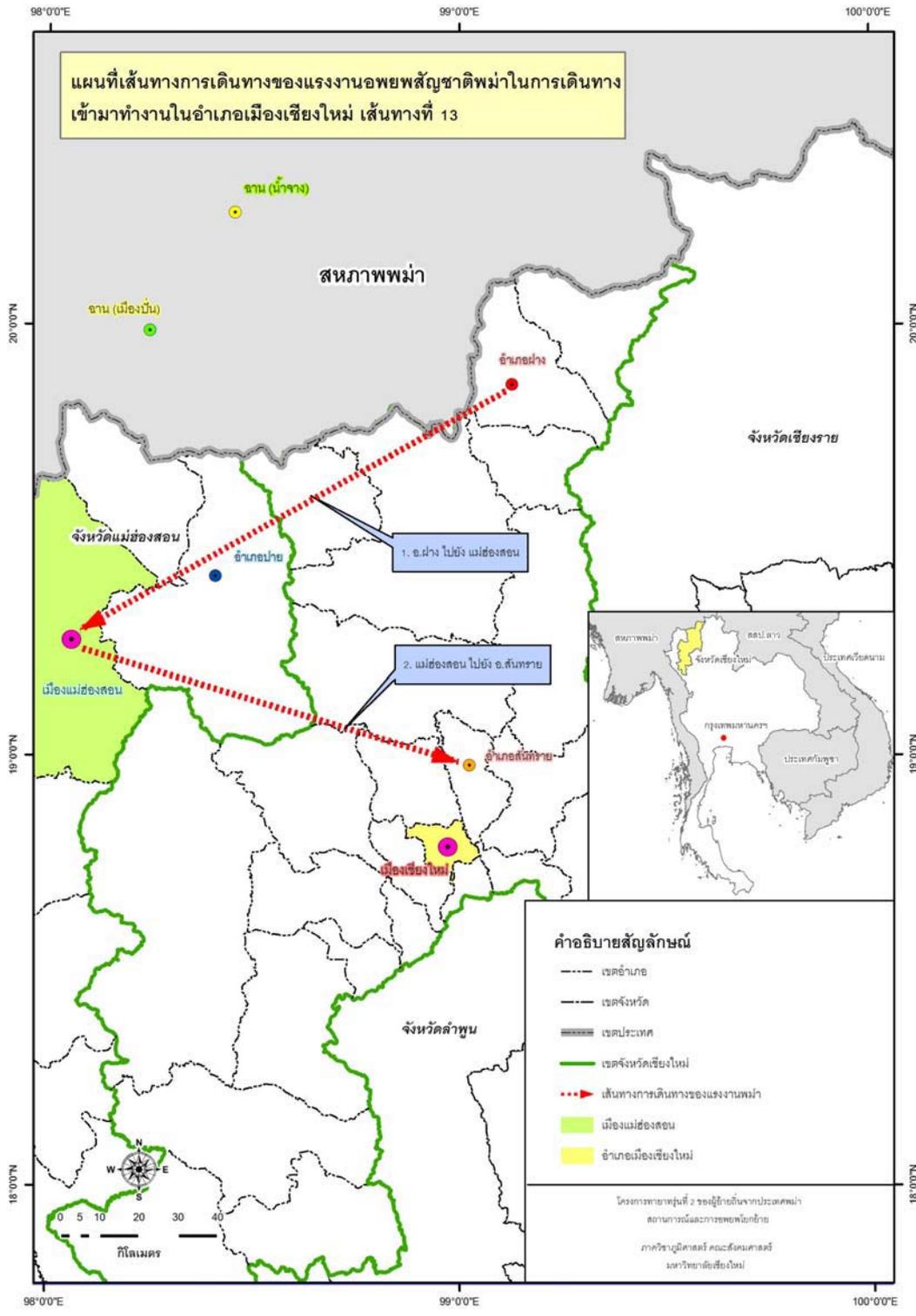
รูป 3.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 10

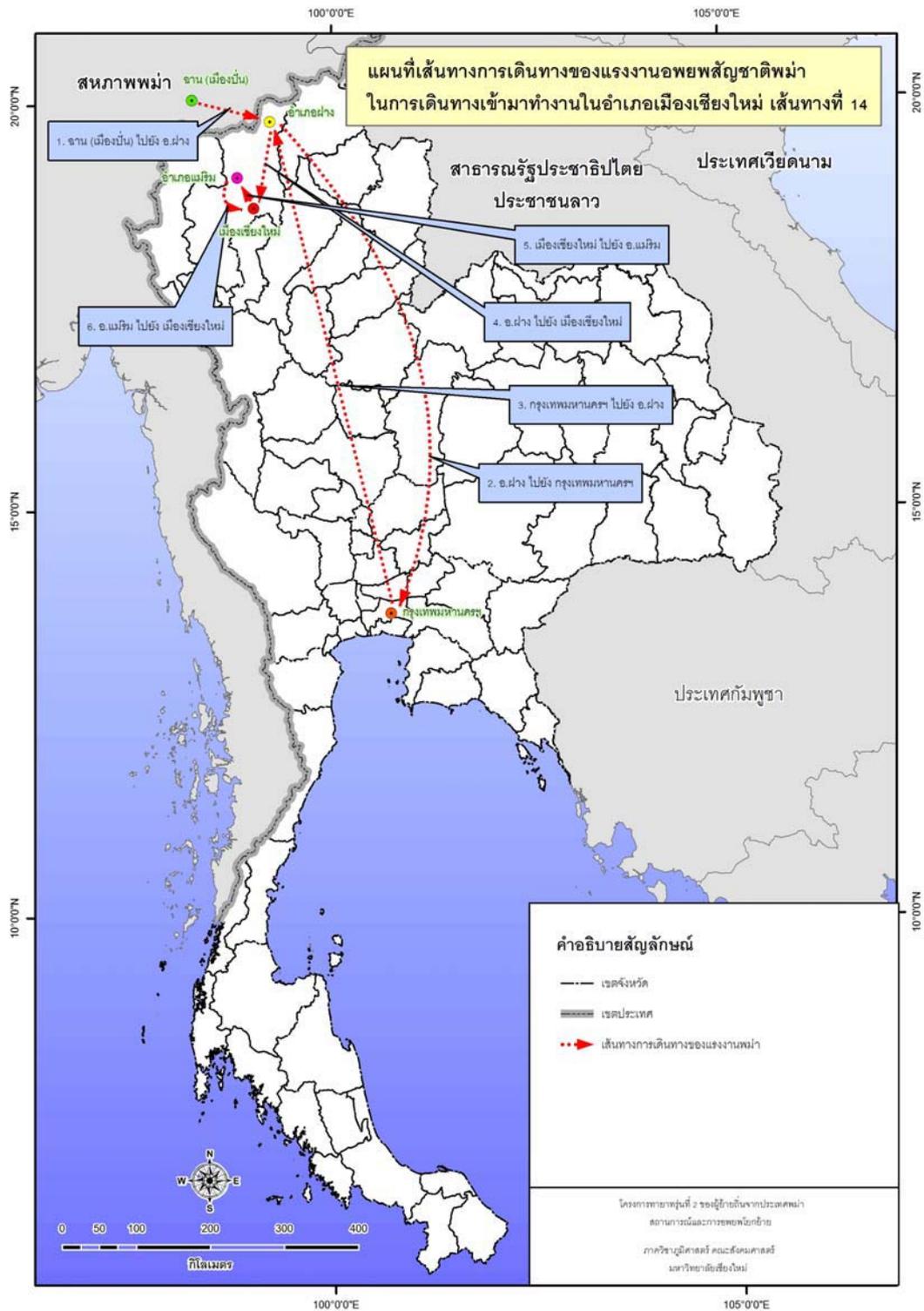
รูป 3.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 11

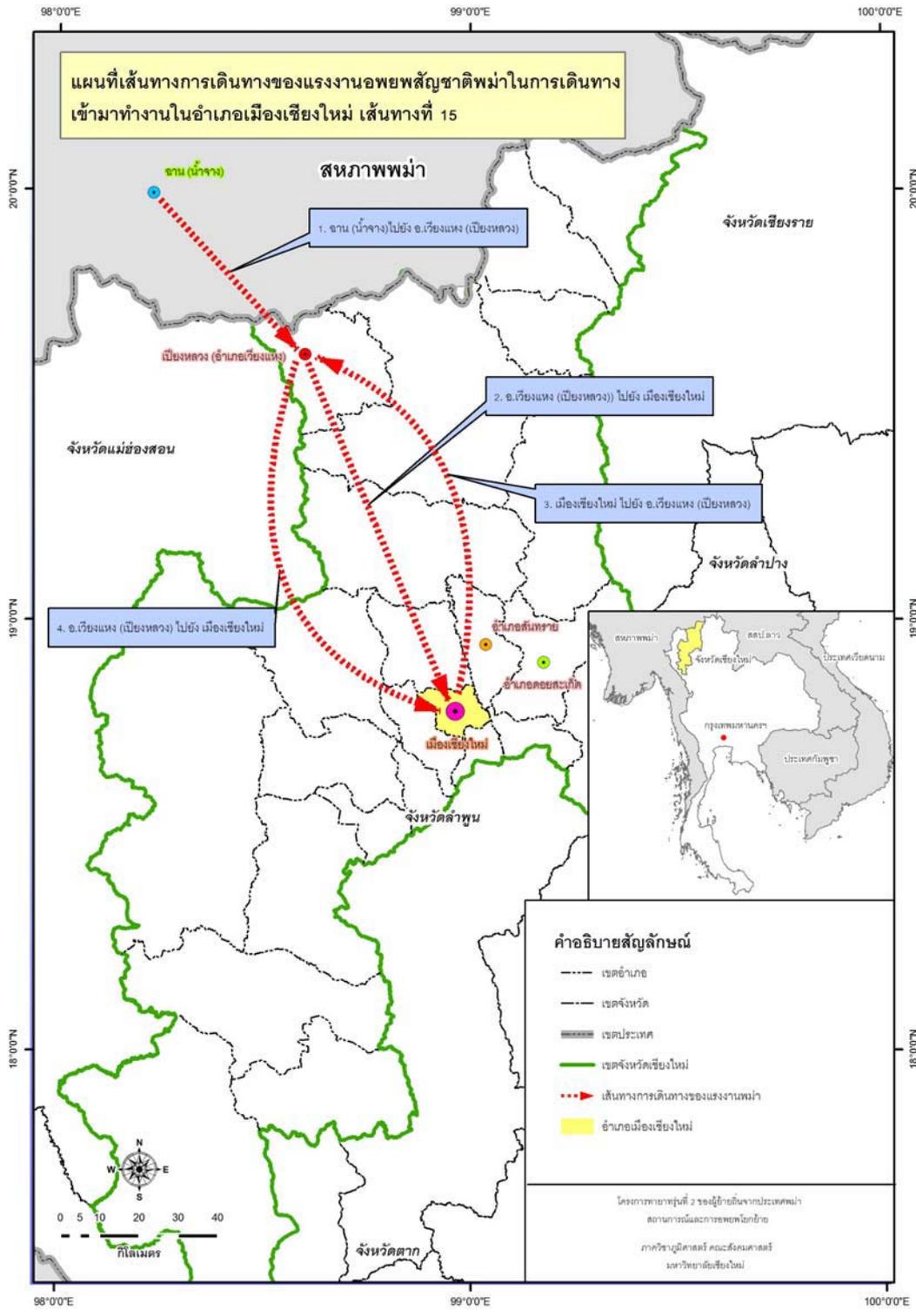
รูป 3.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 12

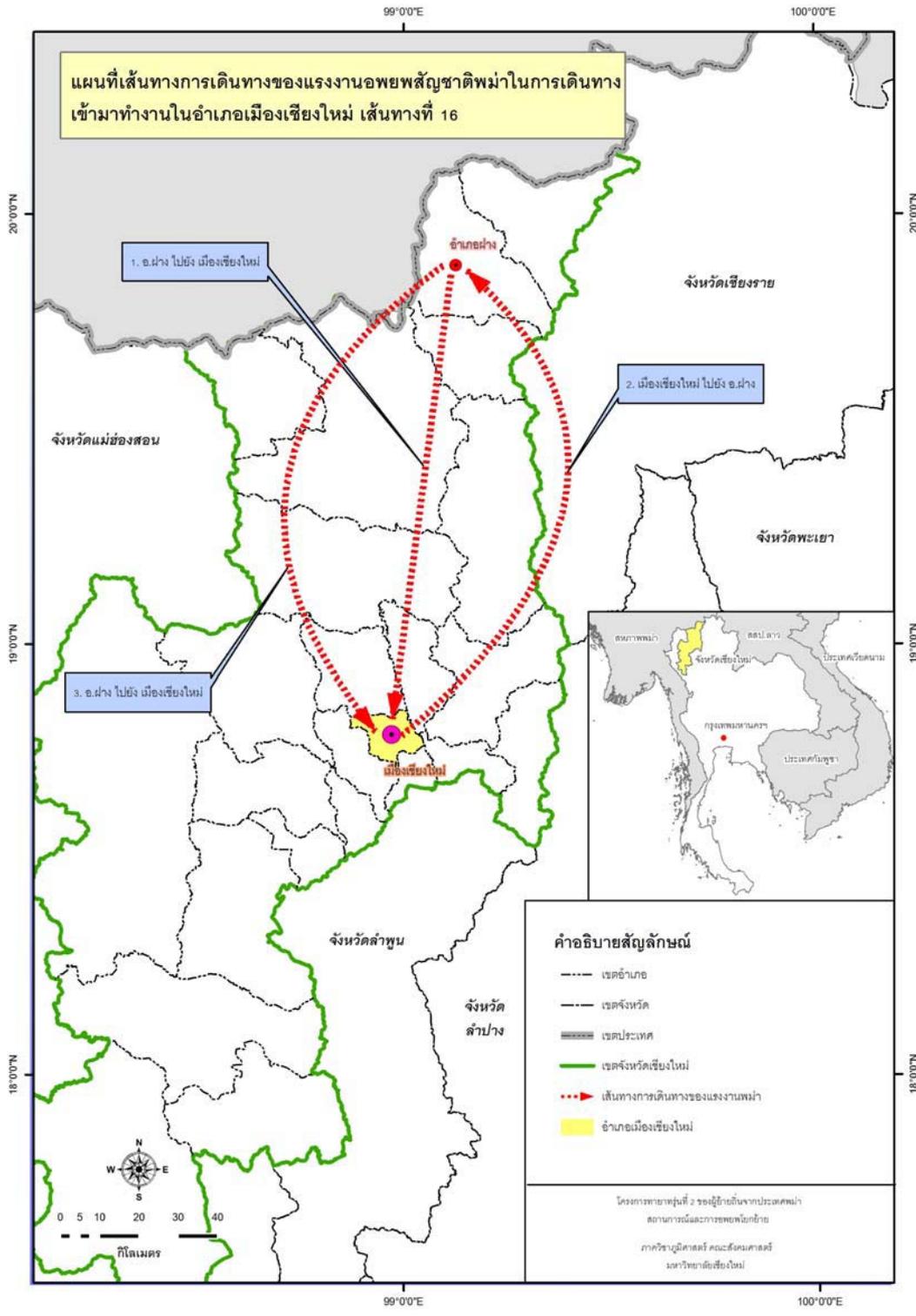
รูป 3.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 13

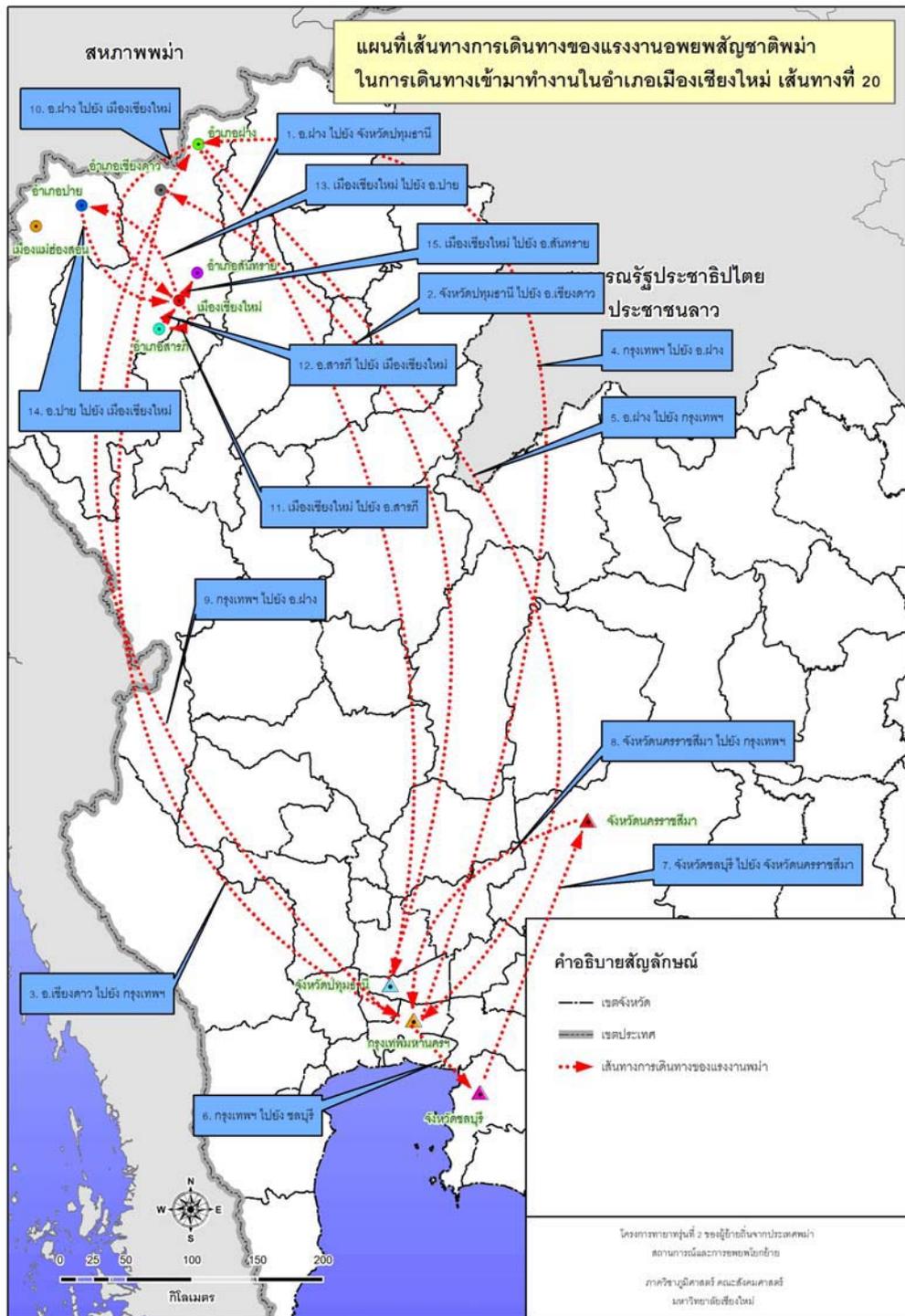
รูป 3.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 14

รูป 3.17 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 15

รูป 3.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสุขภาพติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 16

รูป 3.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 20

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 ราย เป็นชายทั้ง 3 ราย มีเส้นทางเดินทางดังแสดงไว้ในตารางที่ 3.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีใบเกิดและกำลังยื่นขอสัญชาติไทย โดยบิดามารดาพาไปอยู่กับยายที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 6 ปี และหลังเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 เมื่ออายุ 11 ปี บิดามารดาก็รับมาอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบิดาพาไปทำงานเป็นช่างทาสีจนถึงปัจจุบัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 115 บาท โดยคิดว่า “จะอยู่เชียงใหม่ไปตลอด พอใจเพราะได้อยู่กับพ่อแม่ ไม่อยากไปทำงานไกลๆ ไม่มีคนดูแล” โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.7

ตาราง 3.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	อำเภอฝาง → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันทราย*
3	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วบิดามารดาพาไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนอายุ 11 ปี ครอบครัวย้ายมาอยู่ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างรายนี้มีบัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนอำเภอสันทรายได้ไม่ถึงปี จึงลาออกมาทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยที่ในวันธรรมดาช่วงเวลากลางวันช่วยบิดามารดาทำงานก่อสร้าง (ที่เป็นผู้รับเหมารายย่อย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ช่วงเวลากลางคืนไปเป็นเด็กเสิร์ฟร้านอาหารในอำเภอสันทราย ทำงานตั้งแต่ 15:00 – 03:00น. ได้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ เรียนหนังสือการศึกษานอกโรงเรียน ตัวอย่างรายนี้อยากอยู่ที่

เชียงใหม่และเรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี จะได้ช่วยบิดาทำงานรับเหมาก่อสร้าง เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.15

รายที่ 3 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ได้สัญชาติไทย เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่เองตอนอายุ 18 ปี หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยมาหาบิดามารดาที่ทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเริ่มต้นการทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานได้ 3 เดือน ลาออกเพราะนายจ้างคุด่า หลังจากนั้นบิดามารดาได้ลงทุนทำกิจการส่งน้ำแข็งเป็นกิจการของครอบครัว ตัวอย่างรายนี้เลยมาช่วยโดยทำงานตั้งแต่ 03:00 – 14:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท เนื่องจากกิจการส่งน้ำแข็งเป็นกิจการของครอบครัว ตัวอย่างรายนี้จึงพอใจกับชีวิตในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่ามีธุรกิจของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ เส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 3.21

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 7 ราย เป็นชาย 4 ราย หญิง 3 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 3.15 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(3) → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอดอยสะเก็ด → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอสันทราย
3	บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย(3)
4	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองลำพูน* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
5	อำเภอฝาง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
6	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → บ้านหาด รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองเชียงใหม่
7	อำเภอฝาง* → ปทุมธานี → อำเภอเชียงดาว → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → กรุงเทพฯ → ชลบุรี → นครราชสีมา → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสารภี → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

หมายเหตุ

* หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง มีใบเกิดและกำลังยื่นขอสัญชาติไทย เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี หลังจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน โดยเดินทางมาทำงาน ฝึกสุนัขในฟาร์มเลี้ยงสุนัขในอำเภอสันทราย ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท โดยได้พักอยู่กับนายจ้าง ทำงาน 4 เดือนลาออก เนื่องจากเงินเดือนไม่พอใช้เพราะต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ซึ่งหลังจากนั้นย้ายงานไปเป็นลูกจ้างขายของในร้านในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท โดยจ่ายค่าที่พักเอง ทำงานได้ประมาณ 8 เดือน จึงลาออก เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย ต้องส่งของให้ถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว ต้องทำงานแข่งกับเวลา และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานเป็นงานส่งสินค้าในตลาดแห่งเดิม ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 07:00 – 12:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้เพียง 2 เดือน จึงลาออก เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย ต้องส่งของให้ถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว ต้องทำงานแข่งกับเวลา และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นลูกจ้างส่งของในร้านขายส่ง ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 4,800 บาท แต่ ณ ขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2550) ตำรวจในเมืองเชียงใหม่เข้มงวดกวาดค้นกวาดจับแรงงานต่างด้าว ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกและกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง โดยมาเรียนการศึกษานอกโรงเรียนพร้อมกับทำงานส่งของที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างที่บ้านเปียงหลวง ทำงานระหว่าง 07:00 – 18:00น. ทุกวันไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 4,300 บาท หลังทำงานได้ประมาณ 2 เดือน นายจ้างให้มาเป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ขายของหน้าร้าน โดยได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,800 บาท ซึ่งทำงานได้ปีกว่าตัวอย่างรายนี้ก็ลาออก เพราะมีคนรู้จักหางานให้ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเจ้าของที่รักษาความปลอดภัย ทำงานกะกลางวันตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. หรือกะกลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 06:00น. ไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 5,000 บาท และยังทำงานถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มต้นทำงานดังแสดงในรูป 3.3

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ได้สัญชาติไทยตอนอายุ 18 ปี เรียนหนังสือที่บ้านเกิดจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ตอนอายุ 16 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ได้รายได้วันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และพักอยู่กับพี่ชาย และช่วงนั้นยังไม่ได้สัญชาติไทย นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำงานอยู่ 1 ปี ก็ลาออกเนื่องจากงานหนัก เหนื่อยและลำบาก จึงหางานใหม่เองได้งานที่ร้านอาหารในอำเภอดอยสะเก็ด ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 24:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวก็ลาออก เพราะเงินเดือนไม่พอกับค่าใช้จ่าย งานร้านอาหารเป็นงานลำบากเพราะ “ต้องเดินเสิร์ฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ” หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ เพราะรายได้ดีกว่า โดยได้รายได้วันละ 165 บาท ทำอยู่ประมาณ 1 เดือน พี่ชายของตัวอย่างรายนี้มาทำรับเหมาเอง ตัวอย่างรายนี้จึงมาช่วย

พี่ชายทำงานช่าง และได้ค่าแรงวันละ 400 บาท แต่ทำอยู่ได้เพียง 3 เดือน พี่ชายเลิกกิจการรับเหมาจึงต้องย้ายไปหางานที่อื่น ซึ่งคนที่รู้จักแนะนำให้เป็นงานก่อสร้างที่อำเภอสนทรายได้ค่าแรงวันละ 230 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 3.5

รายที่ 3 เป็นชายอายุ 21 ปี เกิดที่อำเภอเชียงดาว แต่บิดามารดาอพยพมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดโศและเรียนหนังสือที่นั่นจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนแล้วรู้สึกว่าจะไม่ได้อะไร อยากทำงานจึงติดต่ออาที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่และนั่งรถประจำทางมาหางานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ตอนอายุ 14 ปี และได้งานทำที่ปั้มน้ำมัน ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. ทำงานอยู่ 6 เดือนก็ลาออก เพราะที่ทำงานเจอปัญหาเงินหาย และตัวอย่างรายนี้ถูกเฟ่งเล้งว่าเป็นคนขโมย เลยหนีออกจากงาน หลังจากนั้นก็ได้เปลี่ยนงานไปอยู่ที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง ซึ่งญาติชวนไปทำ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำอยู่ประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท โดยนายจ้างหาที่พักรวมอาหารให้ทำงานได้ไม่นานมีตำรวจมาตรวจค้นจึงโดนจับข้อหาแรงงานเด็ก เนื่องจากขณะนั้นตัวอย่างรายนี้อายุไม่ถึง 15 ปี ต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน หลังจากนั้นก็ได้มาทำงานที่สวนมะม่วงที่ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่เพื่อนมารดาแนะนำ แต่ทำงานอยู่ได้ไม่นานนายจ้างให้ออกเนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องไปทำงานที่อื่น หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในสวนส้มที่อำเภอแม่แตงที่มารดาทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ซึ่งทำได้ไม่นานได้ตัดสินใจลาออกเพราะรู้สึกว่างานหนักได้เงินเดือนน้อย และต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีมาก เปลี่ยนมาทำงานที่ปั้มน้ำมันในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่เพื่อนทำงานอยู่และชักชวนให้มา ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานได้ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นลูกจ้างบริษัทรับตัดหญ้าที่อำเภอสนทรายโดยที่มาทำงานพร้อมกับบิดาและมารดาได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ซึ่งเป็น “งานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย” โดยทำได้ไม่ถึงปี ก็มีคนที่ทำงานที่บริษัทรับจ้างตัดหญ้าเก๋าลาออกไปเปิดบริษัทเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ไปด้วย โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ได้หยุดวันอาทิตย์ 1 วัน ทำได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะเกิดอุบัติเหตุจากการตัดหญ้าจนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่ารักษาพยาบาล มารดาจึงให้ลาออก และออกมารับเหมาตัดหญ้าเอง โดยมารดาที่ทำงานเป็นแม่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ให้จนมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบัน มีรายได้เดือนละ 40,000 บาท และมีลูกจ้างช่วยงานอีก 5 คน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.9

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 18 ปี เกิดที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และย้ายมาพร้อมกับบิดามารดามาอยู่ที่อำเภอสันกำแพงตอนอายุ 7 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นแคคคืออยู่ที่

สนามกอล์ฟในจังหวัดลำพูน โดยได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ ละ 150 บาท ค่าแรงจะขึ้นอยู่กับจำนวนรอบทำงานอยู่ 2 ปีจึงลาออกเพราะโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และนายจ้างจ่ายเงินให้ไม่ครบ จากนั้นจึงย้ายมาทำงานที่เชียงใหม่โดยมาหางานเอง โดยสมัครงานล้างจานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ทำงานตั้งแต่ 18:00 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 170 บาท ทำได้เพียง 2 วันจึงลาออกเพราะทนเพื่อนร่วมงานไม่ได้ จากนั้นจึงหางานใหม่ที่ร้านขายเครื่องคั่ว ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 01:00น. ได้เงินเดือนๆ ละ 5,500 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.14

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีบัตรบุคคลบนพื้นที่สูงหลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ต้องลาออกจากโรงเรียนเนื่องจากครอบครัวยากจน เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในตลาดอำเภอฝาง ทำงาน 07:00 – 18:00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท และพักอยู่ที่บ้านนายจ้าง หลังจากทำงานได้ปีกว่าก็ลาออก เพราะได้ค่าจ้างน้อยทำให้มีเงินเก็บ หลังจากนั้นจึงตัดสินใจมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมเพื่อน โดยได้ทำงานในร้านอาหาร ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทางร้านให้อาหารฟรี แต่ต้องหาที่พักเอง ทำงานทุกวันตั้งแต่ 10:00 – 22:00น. ไม่มีวันหยุด ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะได้เงินเดือนน้อย หลังจากนั้นจึงได้งานร้านอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยคนรู้จักฝากงานให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท รวมอาหาร 2 มื้อ ไม่มีวันหยุด ตัวอย่างรายนี้ทำงานหลายปีจึงลาออกเพราะเจ้าของร้านชอบบ่นคิดว่าค่าตัวแพง หลังจากนั้นจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง ไปทำงานในสวนส้ม (เก็บส้ม คายหุ้ ไล่ปูย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานได้หลายเดือนเพื่อเก็บเงินไว้เป็นค่าเช่าหอพักในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่า ตัวอย่างรายนี้ได้กลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง โดยมาหางานเองและได้งานเป็นแม่บ้านในโรงแรมมาตรฐานทำงานวันละ 12 ชั่วโมง กะกลางวันตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. หรือกะกลางคืน 19:00 – 07:00น. 1 เดือนเปลี่ยนกะ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท เป็นงานหนักและสกปรกมาก ทำงานได้ 5 ปี นายจ้างไม่เพิ่มเงินเดือนให้จึงลาออก และได้เห็นป้ายสมัครงานร้านขายเครื่องคั่ว โดยทำงานตั้งแต่ 11:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท และทำงานนี้จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.18

รายที่ 6 เป็นหญิง อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากนั้นบิดามารดาพากลับไปอยู่ที่บ้านหาด รัฐฉาน และทำใบเกิดหายระหว่างทาง จนอายุได้ 2 ปี มารดาจึงพากลับมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกครั้ง โดยได้เรียนหนังสือจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และตอนอายุ 15 ปี เดินทางมาอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานทำโดยมาทำงานที่ร้านขายของฝาก โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท โดยพักอยู่กับมารดา เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,500

บาท แต่หลังจากทำงานได้ 1 ปีก็ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยเป็นงานแม่บ้านและดูแลผู้สูงอายุ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 21:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานได้ 8 เดือน จึงลาออกเนื่องจากนายจ้างตำหนิบ่อย จากนั้นจึงขอย้ายกลับมาทำงานเป็นแม่บ้านที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีบัตรชุมชนชนบทพื้นที่สูง และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.20

รายที่ 7 เป็นชายลาหู่ อายุ 25 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ มีบัตรชุมชนชนบทพื้นที่สูง เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี โดยทำงานในโรงงานซาอบแห่งที่อำเภอฝาง ซึ่งย้ายทำงานอยู่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 23:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท นายจ้างเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะคิดว่าตนเองโตแล้ว และญาติชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดปทุมธานี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำได้ 6 เดือน งานหมด จึงย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงดาว หลังจากนั้นจึงโทรศัพท์ติดต่อเพื่อนที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ ได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 105 บาท รวมค่าที่พักและอาหาร ทำงานได้ 3 เดือน โดนตำรวจมาตรวจค้น ต้องเสียค่าปรับ 200 บาท หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นช่างทาสีในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเจ้าของโรงงานเป็นคนเหนือด่วยกันและรู้จักกัน โดยบังเอิญจึงชวนมาทำงานด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:30น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท รวมที่พัก ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบเรื่องงานจึงลาออก แล้วกลับมาอยู่ที่บ้านที่อำเภอฝาง และทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิเช่น ตัดแต่งกิ่งลำไย ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 16:00น. ได้ค่าแรงวันละ 85 บาท ทำงานได้ 1 ปี คนรู้จักที่อำเภอฝางพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เป็นโรงงานหินขัด ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานได้เพียงเดือนเดียว นายจ้างให้ลาออกโดยไม่ให้เหตุผล จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปหาเพื่อนที่บางแสน จังหวัดชลบุรี จึงได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 3 เดือน นายจ้างย้ายตัวอย่างรายนี้ไปทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ทำงานได้ 1 เดือน นายจ้างจึงให้ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานได้เดือนครึ่ง นายจ้างจะย้ายให้ไปทำงานที่อื่นอีก ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานแล้ว จึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง อยู่ได้ 1 เดือน ก็มาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ได้งานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 135 บาท ทำงานได้ 6 เดือนกว่า จนทำงานช่างเป็นจึงลาออกหางานอื่นที่ได้ค่าจ้างมากกว่า และได้งานที่อำเภอสารภี เป็นงานก่อสร้างไปพร้อมกับเพื่อน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ทำได้ 4 เดือน ได้ย้ายมาทำงานก่อสร้างที่เห็นประกาศรับสมัครงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวต้องลาออก เพราะเจ้าหน้าที่กดดันแรงงาน จึงออกไปช่วยทำสวนลิ้นจี่ของญาติภรรยา ที่อำเภอแม่แตง ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท อยู่ได้ 3 เดือน

ก็ย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายจ้างเป็นน้ำของภรรยา ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 6 เดือนก็ย้ายสถานที่ก่อสร้างไปที่อำเภอสันทรายซึ่งทำงานทุกวันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.22

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 2 ราย มีเส้นทางเดินทางแสดงไว้ในตาราง 3.16 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3.16 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอปาย → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน → บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → อำเภอเมืองเชียงใหม่*

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน เดินทางมายังประเทศไทยกับน้ำ ตอนอายุ 11 ปี เพื่อมาหาราคาที่ทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบวชเป็นสามเณรและนั่งรถประจำทางจากเมืองน้ำจางมายังชายแดนไทย – พม่า ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อาศัยอยู่กับน้ำประมาณ 1 สัปดาห์จึงสึก มารดาไปรับและเดินทางโดยรถโดยสารมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ และได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของไทย โดยเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ตอนอายุ 11 ปี พอเรียนถึงชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 จึงกลายเป็นเด็กที่โตที่สุดในห้องจึงเลิกเรียน และมาช่วยบิดาทำงานเป็นช่างทาสีจนถึงปัจจุบัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท เนื่องจากตัวอย่างรายนี้มีอายุเพียง 15 ปี จึงอยากอยู่และมีความสุขที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่กับบิดามารดา โดยกล่าวว่า “อยู่กับพ่อแม่ก็มีคนดูแลแล้วสบายแล้ว ทำงานเสร็จกลับมา แม่ก็ทำอาหารให้กิน” เส้นทางเดินทางของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.6

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน เดินทางพร้อมบิดามารดา มายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 5 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เพราะบิดามารดาจะย้ายไปอยู่ที่อื่นจึงลาออกจากโรงเรียน แต่ในที่สุดไม่ได้ย้ายไป บิดามารดาเลยให้ทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว โดยไปทำงานดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ เนื่องจากยังอายุน้อยอยู่ จึงอยากอยู่เมืองเชียงใหม่กับครอบครัว ทำงานเก็บเงินเพื่อจะกลับไปเมืองเวียงเงิน เนื่องจากครอบครัวยังมีที่นาอยู่ สำหรับเส้นทางเดินทางของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.10

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 8 ราย เป็นชาย 3 ราย หญิง 5 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 3.17 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิง อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองลยคำ รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมมารดาและพี่ชาย ตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาและพี่ชายทำงานอยู่ในสวนส้มที่อำเภอฝาง ตัวอย่างรายนี้ได้ช่วยดูแลเด็กๆ ลูกคนงานสวนส้มโดยได้รับค่าจ้างครั้งละ 20 บาท ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำงานครั้งแรก โดยอยู่ที่สวนส้มแห่งนี้ 3 ปี ก็อพยพโยกย้ายตามมารดาและพี่ชายไปอำเภอฮอด ช่วยมารดาทำงานในสวนลำไยอยู่ 1 ปี (เนื่องจากยังเล็ก จึงจำรายละเอียดส่วนนี้ไม่ได้) หลังจากนั้นไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดฮอดอยู่ 2 เดือน แล้วกลับไปทำงานในสวนลำไยอีกครั้งหนึ่งสรุปอยู่ที่อำเภอฮอด 5 ปี จากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอหางดง โดยนำชวนไปทำงานด้วยกันในโรงงานคัดแยกบรรจุ สตรอเบอร์รี่ ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท โดยทำงานได้ 1 ปี จึงลาออก เนื่องจากน้ำแ่่งงาน แล้วย้ายไปทำงานในร้านขายเครื่องดื่มในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่พี่สะใภ้แนะนำ โดยทำงานระหว่าง 09:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงานได้ 4 เดือน จึงลาออกเพื่อไปทำงานที่โรงงานสตรอเบอร์รี่ที่อำเภอหางดงอีกครั้ง เนื่องจากค่าแรงสูงกว่า ทำงานได้ประมาณ 4 เดือน จนสตรอเบอร์รี่หมด พี่ชายจึงหางานเป็นแม่บ้านในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้เงินเดือน 4,500 บาท พักอยู่กับนายจ้าง และยังทำอยู่ถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.4

ตาราง 3.17 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → อำเภอฮอด(2) → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสะเมิง → อำเภอสันทราย* → อำเภอแม่ริม → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
3	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเชียงดาว → อำเภอแม่วาง → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันกำแพง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(4) → อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม
4	เมืองป๋าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย
5	เมืองป๋าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2) → จังหวัดลำพูน(2) → อำเภอเมืองเชียงใหม่
6	เมืองป๋าน รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
7	เมืองป๋าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
8	เมืองป๋าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันทราย

หมายเหตุ

* หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลาล่า รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมบิดามารดาตอนอายุ 11 ปี โดยเดินทางผ่านมาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่บิดามารดาได้งานที่ไร้สตรอบเบอร์รี่ โดยทำงานอยู่ 2 ปี และได้อพยพพร้อมครอบครัวมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ โดยที่ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี ทำงานในร้านอาหารในอำเภอสันทราย โดยทำงานตั้งแต่ 09:30 – 22:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานได้ 1 ปี จึงอพยพโยกย้ายตามบิดามารดาไปช่วยทำงานในสวนกุหลาบที่อำเภอแม่แตงอยู่หนึ่งเดือน จากนั้นจึงได้งานที่โรงเรียนสอนทำอาหารที่แม่ริม โดยเริ่มทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้ไม่กี่เดือน นายจ้างยุติกิจการจึงย้ายกลับไปอยู่กับบิดามารดาที่แม่แตงอีกครั้งอยู่ถึง 2 ปี โดยไม่ได้ค่าจ้าง จากนั้นทั้งครอบครัวจึงย้ายมาทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบิดามารดาดูแลสวน ส่วนตัวอย่างรายนี้ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.8

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองลาล่า รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดาไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 2 ปี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างในภาคเกษตรที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็อพยพโยกย้ายกลับไปที่เมืองลาล่า จากนั้นไม่นานก็อพยพกลับประเทศไทย โดยผ่านมาทางบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ไปยังอำเภอแม่วางที่บิดามารดาได้งานก่อสร้าง จากนั้นทั้งครอบครัวอพยพมาทำงานที่อำเภอแม่ริม และอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยอยู่ที่นี้ 6 ปี แล้วอพยพไปยังบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 13 ปี ซึ่งตัวอย่างรายนี้ได้เรียนหนังสือจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 แต่เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงต้องออกจากโรงเรียนตอนอายุ 15 ปี และเดินทางมายังอำเภอสันกำแพง มาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายและพี่สะใภ้ โดยทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือนจึงลาออก และย้ายไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยสามีชวนมาทำงานด้วยกันโดยตัวอย่างรายนี้เสิร์ฟอาหารและร้องเพลงด้วย ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาทพักอยู่ที่ร้าน ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะมีบุตร และเลี้ยงลูกอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาทำงานอีกเป็นร้านเกมส์ ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 22:00น. ได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ทำได้ 1 ปี เจ้าของร้านให้ออกเนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่ายของร้าน จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปทำงานร้านถ่ายเอกสารโดยเดินทางเอง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท แต่ต้องทำงานถ่ายเอกสาร ทำงานบ้าน ทำอาหารด้วย ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้ 3 เดือน จึงลาออก เพราะงานหนักและไม่อยากทำงานเป็นแม่บ้าน ต่อมาตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื้อน้ำมัน ผ้าม่าน ในตลาดของเมืองเชียงใหม่ โดยเห็นประกาศรับสมัครงานจึงไปสมัคร ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 2 เดือน จึงลาออกเพราะงานหนัก ได้เงินเดือนน้อย

ไม่พอค่าใช้จ่าย หลังจากนั้นจึงย้ายไปทำงานที่อำเภอสนทราย เป็นแม่บ้าน โดยมีคนรู้จักแนะนำให้ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ได้เงินเดือน 5,200 บาท ทำได้ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากเบื่องานแม่บ้าน จากนั้นจึงหางานเองและได้งานในโรงงานบรรจุหีบห่อในอำเภอแม่ริม โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท และทำงานมาจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.11

รายที่ 4 เป็นชาย อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย พร้อมบิดามารดาและญาติตอนอายุ 6 ปี มายังบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยเรียนหนังสือที่นั่นจนอายุ 15 ปี จบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 จึงตัดสินใจลาออกและอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากครอบครัวยากจน และมีพี่สาวทำงานอยู่เพียงคนเดียว เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวที่มีสมาชิกถึง 6 คน ตัวอย่างรายนี้จึงอยากทำงานช่วยพี่สาว จึงอพยพมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท หลังจากทำงานได้เพียง 2 เดือน เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ เป็นงานทำฝ้าเพดาน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยไม่มีวันหยุด ได้ค่าแรงวันละ 300 บาท ทำได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้คิดถึงมารดาจึงกลับมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยทำงานรับจ้างทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 80 บาท ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 19 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง โดยเป็นช่างทาสี ได้ค่าแรงวันละ 400 บาท โดยทำอยู่ 3 ปี และอพยพโยกย้ายกลับไปอำเภอเวียงแหงอีกครั้ง เพื่อทำบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน ได้ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่นั่นประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นได้อพยพโยกย้ายไปทำงานตกแต่งสวนที่ตำบลแม่โจ้ ตำบลสนทราย โดยมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.12

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมบิดามารดา มาประเทศไทยตอนอายุ 7 ปี โดยจากเมืองป๋น มายังอำเภอเวียงแหง แล้วเดินต่อไปยังอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง โดยบิดามารดาได้ทำงานที่นั่น 3 ปี แล้วบิดามารดาย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่อีก 2 ปี แล้วย้ายกลับไปยังอำเภอเวียงแหงอีกครั้ง ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุ 13 ปี จึงตัดสินใจมาหางานทำในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมบิดา เพราะอยากช่วยครอบครัวทำงานหาเงิน และที่อำเภอเวียงแหงไม่มีงาน ได้งานเป็นกรรมกรก่อสร้างทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทำได้ 5 ปี เพื่อนชวนไปทำงานร้านอาหาร ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเท่าเดิมแต่งานไม่หนักงานเป็นกรรมกร ทำงานที่นั่นได้ 4 เดือน นายจ้างอยากให้ทำงานเป็นแม่บ้านแต่ตัวอย่างรายนี้ไม่ชอบจึงลาออกและได้งานใหม่ที่จังหวัด

ลำพูน โดยไปทำงานเป็นแม่บ้านที่หอพัก ทำความสะอาดบ้านนายจ้างและดูแลผู้สูงอายุ โดยพักกับนายจ้าง ได้เงินเดือน 2,000 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้ 2 เดือนก็ลาออกมาทำงานในร้านขายของในตลาดที่ลำพูน ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานอีก 2 เดือน ก็ลาออก เพราะต้องขายของพร้อมๆ ดูแลเลี้ยงบุตรของนายจ้าง งานหนักจึงทนไม่ไหว จากนั้นพี่ชายเพื่อนชวนไปทำงานร้านขายอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. ทำได้ 7 ปี แล้ว ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.13

รายที่ 6 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมครอบครัวมาอำเภอฝางตอนอายุ 7 ปี โดยช่วงที่ยังเรียนหนังสือได้เริ่มทำงานที่อำเภอฝาง ตั้งแต่อายุ 12 ปี โดยไปช่วยงานบิดามารดา เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร ในสวนลิ้นจี่ ได้ค่าแรงวันละ 50 บาท หลังเรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้ปีกว่าที่อำเภอฝาง ไม่มีงานทำ มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 15 ปีโดยทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เล็ก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท โดยพักที่โรงงาน ทำงานได้ 4 ปี เงินเดือนไม่ขึ้นจึงหนีนายจ้างเก่าเปลี่ยนงานไปอยู่โรงงานแพ็คน้ำที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท โดยนายจ้างหาที่พักให้ ทำงานได้เพียง 3 เดือน นายจ้างเก่ารู้ข่าวจึงตามมาต่อว่านายจ้างใหม่ ตัวอย่างรายนี้จึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง และได้งานที่ร้านอาหารในเมืองฝาง ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 24:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท ทำได้ 1 ปี หลังจากนั้นเพื่อนชวนให้มาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานแรกที่ทำคือ พนักงานขายผ้าห่มชุดเครื่องนอน ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,900 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงเปลี่ยนเป็นพนักงานในร้านสะดวกซื้อโดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท พร้อมทั้งพัก หลังจากนั้นเพื่อนส่งข่าวว่ามีงานร้านอาหารที่อำเภอแม่ริมซึ่งให้เงินเดือนมากกว่า ตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปยังอำเภอแม่ริม ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้รายได้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานได้ 1 ปี ต้องเปลี่ยนงาน เพราะกิจการไม่ดีและนายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเพื่อนแนะนำข้อมูลให้ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานได้ 7 เดือน หัวหน้างานในบริษัทนี้ลาออกมาเปิดบริษัทรักษาความปลอดภัยเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ให้ลาออกมาทำงานด้วย โดยได้เงินเดือน 8,000 บาท ซึ่งยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.16

รายที่ 7 เป็นหญิง อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 11 ปี และได้เรียนหนังสือที่นั่นจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 และเรียนการศึกษานอกโรงเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ตอนอายุ 16 ปี ครูที่โรงเรียนแนะนำให้ไปสมัครเรียนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ในเมืองเชียงใหม่ จึงอพยพมาและเรียนอยู่ 6 เดือน จนจบหลักสูตร หลังจากนั้นก็ได้งานทำกับองค์กรพัฒนาเอกชนแห่ง

หนึ่ง โดยทำงานด้านสื่อวิทยุทุกอย่าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท หลังจากนั้นครูที่อำเภอเวียงแหงให้ไปช่วยสอนหนังสือในโรงเรียนที่อำเภอเวียงแหงจึงอพยพกลับไป ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานได้ 9 เดือน ได้รับทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างรายนี้จึงอพยพมาเพื่อการศึกษา พร้อมกันนั้นก็ทำงานเป็นลูกจ้างในร้านก๋วยเตี๋ยวทำงานตอนเย็นตั้งแต่ 17:00 – 23:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท และยังทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีบัตรผู้ลี้ภัยเข้าเมืองจากพม่าและมีเส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.17

รายที่ 8 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองปั่น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี มาอยู่ที่อำเภอเวียงแหง และได้เรียนหนังสือ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน จึงลาออกจากโรงเรียนแล้วอพยพมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ มาทำงานในร้านอาหารโดยเพื่อนแนะนำตอนอายุเพียง 13 ปี ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 22:00น. โดยพักอยู่ที่ร้าน ได้รายได้วันละ 300 บาท ทำงานได้ 7 เดือนโดนตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็ก และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน อยู่ 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านมาประกันตัวออกไป จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในอำเภอสันทรายโดยไปทำงานกับน้ำ เป็นกรรมกรก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันและทำมา 4 ปี แล้ว ตัวอย่างรายนี้ได้สัญชาติไทยแล้ว และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.19

3.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีจำนวน 15 ราย ซึ่งทั้งหมดเดินทางเองโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้า ในจำนวนนี้มีอยู่ 12 รายที่เดินทางเองเพียงลำพัง ส่วนอีก 3 รายเดินทางไปกับคนรู้จักคือญาติ เพื่อน โดยตัวอย่างทั้ง 15 ราย จะมีเส้นทางอพยพโยกย้ายสัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น โดยสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ แล้วไม่ได้อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- 3) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่แล้วอพยพโยกย้ายต่อ

โดยแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ แล้วไม่ได้อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 2 คน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมาประเทศไทย ที่อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 6 ปี แล้วอพยพมาเริ่มทำงานครั้งแรกในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี โดยเป็นกรรมกรก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 150 บาท หลังจากทำงานได้เพียง 2 เดือน เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ เป็นงานทำฝ้าเพดาน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยไม่มีวันหยุด ได้ค่าแรงวันละ 300 บาท ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้คิดถึงมารดาจึงกลับมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยทำงานรับจ้างทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 80 บาท ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 19 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง โดยเป็นช่างทาสี ได้ค่าแรงวันละ 400 บาท โดยทำอยู่ 3 ปี และอพยพโยกย้ายกลับไปอำเภอเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง เพื่อทำบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน ได้ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่นี้ประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นได้อพยพโยกย้ายไปทำงานคอกแตงสวนที่ตำบลแม่ใจ ตำบลสันทราย โดยมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → กรุงเทพฯ → เปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → กรุงเทพฯ →
เปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → แม่ใจ อำเภอสันทราย

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี มาอยู่ที่อำเภอเวียงแหง และได้เรียนหนังสือ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน จึงลาออกจากโรงเรียนแล้วอพยพมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ มาทำงานในร้านอาหารโดยเพื่อนแนะนำตอนอายุเพียง 13 ปี ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 22:00น. โดยพักอยู่ที่ร้าน ได้รายได้วันละ 300 บาท ทำงานได้ 7 เดือนโดนตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็ก และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน อยู่ 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านมาประกันตัวออกไป จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในอำเภอสันทรายโดยไปทำงานกับน้ำ เป็นกรรมกรก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันและทำมา 4 ปี แล้ว ตัวอย่างรายนี้ได้สัญชาติไทยแล้ว โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → แม่ใจ อำเภอสันทราย

2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการ
อพยพโยกย้ายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 5 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลพบุรี รัฐฉาน อพยพมาประเทศไทยผ่านทางอำเภอปาย มายังอำเภอสะเมิง ตอนอายุ 11 ปี เริ่มทำงานครั้งแรกที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตอนอายุ 14 ปี เป็นร้านอาหาร ทำงานตั้งแต่ 09:30 – 22:00น. ได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 1 ปี จากนั้นได้ย้ายไปทำงานที่อำเภอแม่ริม เป็นผู้ช่วยที่โรงเรียนสอนทำอาหารไทย ซึ่งเป็นลูกสาวของนายจ้างบิดามารดา ซึ่งทางนายจ้างได้ทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ได้ไม่กี่เดือนที่ทำงานปิดกิจการ จึงไปช่วยบิดามารดา ทำงานในสวนกุหลาบที่อำเภอแม่แตงอยู่เกือบ 2 ปี แล้วย้ายไปทำงานกับบิดามารดาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยได้อยู่กับนายจ้างทั้งครอบครัว (3 คน) ตัวอย่างรายนี้ทำงานเป็นแม่บ้านได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท โดยที่นายจ้างอนุญาตให้สร้างบ้านในบริเวณบ้านได้ ซึ่งได้ทำงานจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาประเทศไทยยังอำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 7 ขวบ เริ่มทำงานครั้งแรกที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 13 มาทำงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยญาติที่ทำงานก่อสร้างอยู่แล้วชักชวนทำงานได้ 5 ปี ลาออกเพราะงานหนัก หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ทำได้ 4 เดือน นายจ้างอยากให้ไปทำงานเป็นแม่บ้าน ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำ และรายได้จะลดลงเพื่อนจึงชวนกันไปทำงานเป็นแม่บ้านหอพัก ดูแลคนชราที่จังหวัดลำพูน โดยพักอยู่กับนายจ้าง ทำได้ไม่กี่เดือน ก็ลาออกเนื่องจากได้เงินเดือนน้อยเพียงแค่ 2,000 บาท หลังจากนั้นจึงย้ายงาน เป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดที่อำเภอเมืองลำพูนซึ่งทำได้เพียงแค่ 2 เดือนก็ออกเพราะงานหนักมากต้องดูแลร้าน งานบ้าน และดูแลเด็กๆ ลูกนายจ้างด้วย จากนั้นพี่ชายเพื่อนช่วยหางานให้ที่ร้านขายอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยได้เงินเดือน 6,000 บาท (ปัจจุบัน) ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. และทำมาได้ 7 ปี แล้วจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอเมืองลำพูน → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 18 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ย้ายตามบิดามารดามาอยู่ที่อำเภอสันกำแพงตอนอายุ 7 ปี และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี ที่จังหวัดลำพูน เป็นแคดดี้สนามกอล์ฟ โดยได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ ละ 150 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากโดนจับเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงานและได้รับค่าจ้างไม่ครบ จึงลาออกแล้วย้ายมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยมาหางานเอง ได้งานที่ร้านขายเครื่องคั้ม ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 01:00น. โดยทำมาได้ 8 เดือนแล้วได้เงินเดือน 5,500 บาท (ปัจจุบัน) และนายจ้างช่วยทำใบอนุญาตทำงาน โดยเสียค่าใช้จ่ายกันคนละครึ่ง ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองลำพูน → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน อพยพมาอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 11 ปี โดยเริ่มทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 16 ปี โดยทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน ทำงานด้านสื่อวิทยุ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท ทำอยู่เกือบ 2 ปี หลังจากนั้นได้กลับบ้านที่อำเภอเวียงแหงเนื่องจากสุขภาพไม่ดี และได้ทำงานเป็นครูสอนหนังสือในโรงเรียนที่อำเภอเวียงแหง โดยทำงานระหว่างเวลา 08:30 – 10:00น. และ 13:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท โดยทำอยู่ 9 เดือน หลังจากนั้นได้รับทุนจาก Brackette Foundation ของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้เรียนระดับปริญญาตรีได้เทอมละ 12,500 บาท ตัวอย่างรายนี้จึงเลือกเรียนที่จังหวัดเชียงใหม่ และทำงานหารายได้เพิ่มเติมที่ร้านอาหาร โดยมีรายได้เดือนละ 3,000 บาท โดยทำงานถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วกลับไปบ้านหาด รัฐฉาน แล้วอพยพกลับมาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกครั้งตอนอายุ 2 ปี เริ่มทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานในร้านขายของเริ่มทำงานตั้งแต่ 06:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีลาออกเพราะนายจ้างไม่ขึ้นเงินเดือนให้ หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ คืองานแม่บ้านและดูแลผู้สูงอายุ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ทำได้ 8 เดือน จึงลาออกเพราะนายจ้างชอบบ่น หลังจากนั้นจึงย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่โดยเพื่อนช่วยหางานให้ ทำงานเป็นแม่บ้าน โดยทำงานระหว่าง 07:00 – 20:00น. นายจ้างเลี้ยงอาหาร 1 มื้อ

ได้รับค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ซึ่งทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองเชียงใหม่

3) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่แล้วอพยพโยกย้ายต่อ

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 8 ราย ซึ่งยังสามารถแบ่งย่อยได้อีกเป็น 2 กลุ่มคือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอข้างเคียงอำเภอเมืองเชียงใหม่

โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 4 คน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานครั้งแรกที่ตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย ตอนอายุ 15 ปี โดยญาติแนะนำให้ข้อมูล เป็นงานในฟาร์มฝึกสุนัข โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. ได้รับค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท พักอยู่กับนายจ้าง ทำอยู่ 4 เดือน ลาออก เนื่องจากเงินเดือนไม่พอใช้เพราะต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ซึ่งหลังจากนั้นย้ายงานไปเป็นลูกจ้างขายของในร้านในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท โดยจ่ายค่าที่พักเอง ทำงานได้ประมาณ 8 เดือน จึงลาออกเพราะมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หลังจากนั้นเปลี่ยนงานเป็นงานส่งสินค้าในตลาดแห่งเดิมในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 07:00 – 12:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้เพียง 2 เดือน จึงลาออก เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย ต้องส่งของให้ถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว ต้องทำงานแข่งกับเวลา และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นลูกจ้างส่งของในร้านขายส่ง ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 4,800 บาท แต่ ณ ขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2550) ดำรงในเชียงใหม่เข้มงวดควบคุมงานต่างด้าว ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกและกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง โดยมาเรียนการศึกษานอกโรงเรียนพร้อมกับทำงานส่งของที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างที่บ้านเปียงหลวง ทำงานระหว่าง 07:00 – 18:00น. ทุกวันไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน

4,300 บาท หลังทำงานได้ประมาณ 2 เดือน นายจ้างให้มาเป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ขายของหน้าร้าน โดยได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,800 บาท ซึ่งทำงานได้ปีกว่าตัวอย่างรายนี้ก็ลาออก เพราะมีคนรู้จักหา งานให้ในอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ทำงานกะกลางวันตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. หรือกะกลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 06:00น. ไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 5,000 บาท และยังคงทำ จนถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

ตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → บ้านเปียงหลวง
อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองลพบุรี รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมมารดาและพี่ชาย ตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาและพี่ชายทำงานอยู่ในสวนส้มที่อำเภอฝาง ตัวอย่าง รายนี้ได้ช่วยเหลือเด็กๆ ลูกคนงานสวนส้ม โดยได้รับค่าจ้างครั้งละ 20 บาท ซึ่งนับได้ว่าเป็นการ ทำงานครั้งแรก โดยอยู่ที่สวนส้มแห่งนี้ 3 ปี ก็อพยพโยกย้ายตามมารดาและพี่ชายไปอำเภอฮอด ช่วย มารดาทำงานในสวนลำไยอยู่ 1 ปี (เนื่องจากยังเล็ก จึงจำรายละเอียดส่วนนี้ไม่ได้) หลังจากนั้นไป ทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดฮอดอยู่ 2 เดือน แล้วกลับไปทำงานในสวนลำไยอีกครั้งหนึ่ง สรุปลงอยู่ที่อำเภอฮอด 5 ปี จากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอหางดง โดยนำชวนไปทำงานด้วยกันใน โรงงานคัดแยกบรรจุ สตรอเบอร์รี่ ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท โดย ทำงานได้ 1 ปี จึงลาออก เนื่องจากน้ำเต่างาน แล้วย้ายไปทำงานในร้านขายเครื่องดื่มในอำเภอเมือง เชียงใหม่ที่พี่สะใภ้แนะนำ โดยทำงานระหว่าง 09:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงาน ได้ 4 เดือน จึงลาออกเพื่อไปทำงานที่โรงงานสตรอเบอร์รี่ที่อำเภอหางดงอีกครั้ง เนื่องจากค่าแรงสูง กว่า ทำงานได้ประมาณ 4 เดือน จนสตรอเบอร์รี่หมด พี่ชายจึงหางานเป็นแม่บ้านในอำเภอเมือง เชียงใหม่ ได้เงินเดือน 4,500 บาท พักอยู่กับนายจ้าง และยังคงทำอยู่ถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทาง อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → อำเภอฮอด → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
→ อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 3 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมครอบครัวมาอำเภอ ฝางตอนอายุ 7 ปี โดยช่วงที่ยังเรียนหนังสือได้เริ่มทำงานที่อำเภอฝาง ตั้งแต่อายุ 12 ปี โดยไป ช่วยงานบิดามารดา เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร ในสวนลิ้นจี่ ได้ค่าแรงวันละ 50 บาท หลังเรียน

หนังสือจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้ไปกว่าที่อำเภอฝาง ไม่มีงานทำ มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เหล็ก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท โดยพักที่โรงงาน ทำงานได้ 4 ปี เงินเดือนไม่ขึ้นจึงหนีนายจ้างเก่าเปลี่ยนงานไปอยู่โรงงานแพ็คน้ำที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท โยนายจ้างเก่าที่พักให้ ทำงานได้เพียง 3 เดือน นายจ้างเก่ารู้ข่าวจึงตามมาต่อนายจ้างใหม่ ตัวอย่างรายนี้จึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง และได้งานที่ร้านอาหารในเมืองฝาง ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 24:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท ทำได้ 1 ปี หลังจากนั้นเพื่อนชวนให้มาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานแรกที่ทำคือ พนักงานขายผ้าห่มชุดเครื่องนอน ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,900 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงเปลี่ยนเป็นพนักงานในร้านสะดวกซื้อ โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท พร้อมทั้งพัก หลังจากนั้นเพื่อนส่งข่าวว่ามีงานร้านอาหารที่อำเภอแม่ริมซึ่งให้เงินเดือนมากกว่า ตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปยังอำเภอแม่ริม ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้รายได้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานได้ 1 ปี ต้องเปลี่ยนงาน เพราะกิจการไม่ดีและนายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเพื่อนแนะนำ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานได้ 7 เดือน หัวหน้างานในบริษัทนี้ลาออกมาเปิดบริษัทรักษาความปลอดภัยเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ให้ลาออกมาทำงานด้วย โดยได้เงินเดือน 8,000 บาท ซึ่งยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
 → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในตลาดอำเภอฝาง ทำงาน 07:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท และพักอยู่ที่บ้านนายจ้าง หลังจากทำงานได้ปีกว่าก็ลาออก เพราะได้ค่าจ้างน้อยทำให้มีเงินเก็บ หลังจากนั้นจึงตัดสินใจมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมเพื่อน โดยได้ทำงานในร้านอาหารได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทางร้านให้อาหารฟรี แต่ต้องหาที่พักเอง ทำงานทุกวันตั้งแต่ 10:00 – 22:00 น. ไม่มีวันหยุด ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะได้เงินเดือนน้อย หลังจากนั้นจึงได้งานร้านอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยคนรู้จักฝากงานให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท รวมอาหาร 2 มื้อ ไม่มีวันหยุด ตัวอย่างรายนี้ทำงานหลายปีจึงลาออกเพราะเจ้าของร้านชอบบ่นคุณค่าว่ากล่าว หลังจากนั้นจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง ไปทำงานในสวนส้ม (เก็บส้ม คายหน้าใส่ปุ๋ย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานได้หลายเดือนเพื่อเก็บเงินไว้

เป็นค่าเช่าหอพักในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่า ตัวอย่างรายนี้ได้กลับมาที่ อำเภอเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง โดยมาหางานเองและได้งานเป็นแม่บ้านในโรงแรมมาตรฐานทำงานวัน ละ 12 ชั่วโมง กะกลางวันตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. หรือกะกลางคืน 19:00 – 07:00น. 1 เดือนเปลี่ยน กะ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท เป็นงานหนักและสกปรกมาก ทำงานได้ 5 ปี นายจ้างไม่เพิ่ม เงินเดือนให้จึงลาออก และได้เห็นป้ายสมัครงานร้านขายเครื่องคั่ว โดยทำงานตั้งแต่ 11:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท และทำงานนี้จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอ ข้างเคียงอำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 4 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยที่พี่ชายหาให้เป็นงานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ ค่าแรงวันละ 160 บาท และนายจ้างช่วยลงนามรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำงานได้ 1 ปี จึง ลาออกเพราะงานก่อสร้างเป็นงานหนัก เหนื่อยและลำบาก ต้องแบกปูน ผสมปูน หางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นๆ ให้ทำอีกมากมาย จากนั้นย้ายไปทำงานร้านอาหารที่อำเภอดอยสะเก็ด โดยเดินทางเอง ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 24:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวก็ลาออก เพราะ เงินเดือนไม่พอกับค่าใช้จ่าย งานร้านอาหารเป็นงานลำบากเพราะ “ต้องเดินเสิร์ฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ” หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ เพราะรายได้ดีกว่า โดยได้รายได้วันละ 165 บาท ทำอยู่ประมาณ 1 เดือน พี่ชายของตัวอย่างรายนี้มารับเหมารับมาเอง ตัวอย่างรายนี้จึงมาช่วยพี่ชายทำงานช่าง และได้ค่าแรงวันละ 400 บาท แต่ทำอยู่ได้เพียง 3 เดือน พี่ชายเลิกกิจการรับเหมาก็ต้องย้ายไปหางานที่อื่น ซึ่งคนที่รู้จักแนะนำให้ไปเป็นงานก่อสร้างที่อำเภอ สันทรายได้ค่าแรงวันละ 230 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้าย จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอดอยสะเก็ด → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

รายที่ 2 เป็นชายอายุ 21 ปี เกิดที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แต่ไปเติบโตที่อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 14 ปี โดยอาแนะนำให้มาทำงานที่ปั๊มน้ำมัน โดยได้ค่าจ้างประมาณวันละ 200 บาท ทำงานได้ 6 เดือนมีปัญหาต้องลาออก เพราะเงินของปั๊มน้ำมันหาย และถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย จึงย้ายงาน ไปอยู่ที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง ซึ่งญาติชวนไปทำ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำอยู่ประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท โดยนายจ้างหาที่พักรวมอาหารให้ ทำงานได้ไม่นานมีตำรวจมาตรวจค้นจึงโดนจับข้อหาแรงงานเด็ก เนื่องจากขณะนั้นตัวอย่างรายนี้อายุไม่ถึง 15 ปี ต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน หลังจากนั้นก็ได้มาทำงานที่สวนมะม่วงที่ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่เพื่อนมารดาแนะนำ แต่ทำงานอยู่ได้ไม่นาน นายจ้างให้ออกเนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องไปทำงานที่อื่น หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในสวนส้มที่อำเภอแม่แตงที่มารดาทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ซึ่งทำได้ไม่นานได้ตัดสินใจลาออกเพราะรู้สึกว่างานหนักได้เงินเดือนน้อยและต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีมาก เปลี่ยนมาทำงานที่ปั๊มน้ำมันในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่เพื่อนทำงานอยู่และชักชวน ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานได้ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นลูกจ้างบริษัทรับตัดหญ้าที่อำเภอสันทรายโดยที่มาทำงานพร้อมกับบิดาและมารดาได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ซึ่งเป็น “งานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย” โดยทำได้ไม่ถึงปี ก็มีคนที่ทำงานที่บริษัทรับจ้างตัดหญ้าเก่าลาออกไปเปิดบริษัทเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ไปด้วย โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ได้หยุดวันอาทิตย์ 1 วัน ทำได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะเกิดอุบัติเหตุจากการตัดหญ้าจนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่ารักษาพยาบาล มารดาจึงให้ลาออก และออกมารับเหมาตัดหญ้าเอง โดยมารดาที่ทำงานเป็นแม่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ให้จมนมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน มีรายได้เดือนละ 40,000 บาท และมีลูกจ้างช่วยงานอีก 5 คน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง
 → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองลายคำ รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 2 ปี จากนั้นอพยพกลับไปเมืองลายคำ และกลับมาประเทศไทยอีกครั้งโดยผ่านทาง อำเภอเชียงดาว มายังอำเภอแม่วาง อพยพตามบิดามารดาไปยังอำเภอแม่อริม อำเภอเมืองเชียงใหม่ และไปที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานที่

อำเภอสันกำแพงเป็นงานก่อสร้างโดยพี่ชายและพี่สะใภ้ชวนมาทำงานด้วยกัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือน จึงย้ายมาทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมือง เชียงใหม่ โดยสามีชวนมาทำงานด้วยกันโดยตัวอย่างรายนี้เสิร์ฟอาหารและร้องเพลงด้วย ทำงาน ตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท พักอยู่ที่ร้าน ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะมีบุตร และเลี้ยงลูกอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาทำงานอีกเป็นร้านเกมส์ ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 22:00น. ได้ ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ทำได้ 1 ปี เจ้าของร้านให้ออกเนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่ายของร้าน จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปทำงานร้านถ่ายเอกสารโดยเดินทางเอง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท แต่ต้องทำงานถ่ายเอกสาร ทำงานบ้าน ทำอาหารด้วย ตัวอย่างราย นี้ทำงานได้ 3 เดือน จึงลาออก เพราะว่างานหนักและไม่อยากทำงานเป็นแม่บ้าน ต่อมาตัวอย่างรายนี้ จึงไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื่อน้ำมัน ผ้าม่าน ในตลาดของเมืองเชียงใหม่ โดยเห็นประกาศรับ สมัครงานจึงไปสมัคร ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 2 เดือน จึง ลาออกเพราะงานหนัก ได้เงินเดือนน้อย ไม่พอค่าใช้จ่าย หลังจากนั้นจึงย้ายไปทำงานที่อำเภอสัน ทวาย เป็นแม่บ้าน โดยมีคนรู้จักแนะนำให้ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ได้เงินเดือน 5,200 บาท ทำได้ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากเบื่องานแม่บ้าน จากนั้นจึงหางานเองและได้งานในโรงงานบรรจุหีบห่อในอำเภอแม่ริม โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท และทำงานมาจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทาง อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม

รายที่ 4 เป็นชาย อายุ 25 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี ที่โรงงานซาอบแห่งที่อำเภอฝาง ซึ่งย้ายทำงานอยู่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 23:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท นายจ้างเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะคิดว่า ตนเองโตแล้ว และญาติชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดปทุมธานี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำได้ 6 เดือน งานหมด จึงย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงดาว หลังจากนั้นจึง โทรศัพท์ติดต่อเพื่อนที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ ได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 105 บาท รวมค่าที่พักและอาหาร ทำงานได้ 3 เดือน โคนตำรวจมาตรวจค้น ต้อง เสียค่าปรับ 200 บาท หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นช่างทาสีในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเจ้าของ โรงงานเป็นคนเหนือด้วยกันและรู้จักกัน โดยบังเอิญจึงชวนมาทำงานด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:30น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท รวมที่พัก ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบเรื่อง

งานจึงลาออก แล้วกลับมาอยู่ที่บ้านที่อำเภอฝาง และทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิเช่น ตัดแต่งกิ่งลำไย ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 16:00น. ได้ค่าแรงวันละ 85 บาท ทำงานได้ 1 ปี คนรู้จักที่อำเภอฝางพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เป็นโรงงานหินขัด ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานได้เพียงเดือนเดียว นายจ้างให้ลาออกโดยไม่ให้เหตุผล จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปหาเพื่อนที่บางแสน จังหวัดชลบุรี จึงได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุดได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 3 เดือน นายจ้างย้ายตัวอย่างรายนี้ไปทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ทำงานได้ 1 เดือน นายจ้างจึงให้ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานได้เดือนครึ่ง นายจ้างจะย้ายให้ไปทำงานที่อื่นอีก ตัวอย่างรายนี้ไม่ยอมทำงานแล้วจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง อยู่ได้ 1 เดือน ก็มาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ได้งานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 135 บาท ทำงานได้ 6 เดือนกว่า จนทำงานช่างเป็นจึงลาออกหางานอื่นที่ได้ค่าจ้างมากกว่า และได้งานที่อำเภอสารภี เป็นงานก่อสร้างไปพร้อมกับเพื่อน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ทำได้ 4 เดือน ได้ย้ายมาทำงานก่อสร้างที่เห็นประกาศรับสมัครงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวต้องลาออก เพราะเจ้าหน้าที่กดดันแรงงานจึงออกไปช่วยทำสวนลื่นจีของญาติภรรยา ที่อำเภอแม่แตง ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท อยู่ได้ 3 เดือน ก็ย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายจ้างเป็นน้ำของภรรยา ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 6 เดือนก็ย้ายสถานที่ก่อสร้างไปที่อำเภอสันทรายซึ่งทำงานทุกวันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → จังหวัดปทุมธานี → อำเภอเชียงดาว → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง →
 กรุงเทพฯ → ชลบุรี → นครราชสีมา → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง →
 อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสารภี → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง →
 อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

3.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 ราย ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีอยู่ 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 5 ราย ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยทั้งหมด 15 รายนี้ จะมีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือมีอยู่ 7 รายที่มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และที่เหลืออีก 8 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วย

โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานได้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้คือ (ตาราง 3.18)

ตาราง 3.18 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน
เพศ	ชาย	7
	หญิง	8
อายุ	<15	3
	15-20	12
สถานภาพ	โสด	15
	แต่งงาน	-
ศาสนา	พุทธ	14
	คริสต์	1
ภูมิลำเนา	ไทย	7
	พม่า	8
ชาติพันธุ์	ไทใหญ่	14
	ลาหู่	1
การศึกษา	เรียนหนังสือ	12
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	3

ตาราง 3.18 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
รับจ้าง	7
ก่อสร้าง	4
โรงงาน	2
เกษตร	2
รายได้ต่อวัน (บาท)	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	3
51-100	3
101-150	6
151-200	2
201-250	-
251-300	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	3
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	12
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	15
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

เพศ โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่า เพศหญิง ทั้งนี้เพื่อ โอกาสชีวิตที่ดีกว่า ขณะที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่า ใน กลุ่มตัวอย่าง 15 รายของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานประกอบด้วย เพศชาย 7 ราย และเพศหญิง 8 ราย ซึ่งทั้งหมดมีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมี วัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อหางานทำจะได้มีรายได้ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของ ครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจำนวน 15 รายนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 7 – 16 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย และกลุ่มนี้ยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 12 – 17 ปี โดยส่วนใหญ่ย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอยู่ 12 ราย อีก 3 รายย้ายงานตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานตอนยังเป็น โสดทั้งหมด ซึ่งสถานภาพปัจจุบันใน 15 รายนี้ประกอบไปด้วย คน โสด 7 ราย และคน แต่งงานแล้ว 8 ราย

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่าง 15 ราย ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้าย ประกอบไปด้วยคนนับถือศาสนาพุทธ 14 ราย และศาสนาคริสต์ 1 ราย ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็น องค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย แต่หากการมีศาสนาเดียวกัน รู้จักกัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายได้

ภูมิกำเนิด ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้เกิดที่ประเทศไทย 7 ราย และที่พม่า 8 ราย ทั้งหมดนี้สามารถพูดภาษาไทยได้ ซึ่งการเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนใน โรงเรียนหรือ เรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและพูดภาษาไทยได้ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่าได้

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่าง 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายนี้ 14 ราย เป็นไทใหญ่ อีก 1 รายเป็นลาหู่ แต่ก็มีภรรยาเป็นชาวไทใหญ่ การที่มีชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการ “ชักชวน” หรือ “ให้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับงาน ในพื้นที่อื่นๆ โดยญาติ เพื่อน หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งทั้ง 15 รายนี้อพยพโยกย้ายโดยได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือชักชวนจากคนรู้จักทั้งสิ้น

การศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายนั้น มีอยู่ 3 รายที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ ส่วนอีก 12 ราย มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ในระบบการศึกษาของไทย โดยระดับต่ำสุดคือ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 และระดับสูงสุดคือ กำลังศึกษาปริญญาตรี ในจำนวนนี้มีอยู่ 5 ราย ที่ตั้งใจเลิกเรียนเพื่อทำงาน โดยมี 3 ราย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มี 1 ราย จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ก็เลิกเรียน เนื่องจากให้เหตุผลว่า “ไม่ได้อะไรจากการเรียนหนังสือ อยากทำงานมากกว่า”

กลุ่มตัวอย่างอีก 6 รายนั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะเลิกเรียน แต่จำเป็นต้องหยุดเรียน เนื่องจากครอบครัวยากจน ทางบ้านส่งเรียนไม่ได้ ต้องมาช่วยครอบครัวทำงาน โดยมีรายหนึ่งที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และได้ทุนเรียนต่อถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 แต่ต้องสละสิทธิ์ เนื่องจากครอบครัวยากจน ต้องออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนตัวอย่างอีกรายเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 บิดามารดาอยากให้เรียนต่อ แต่ตัดสินใจเลิกเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว เนื่องจากมีพี่สาวทำงานเพียงคนเดียวเพื่อเลี้ยงสมาชิกครอบครัวถึง 6 คน ส่วนตัวอย่างอีกรายจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ออกจากโรงเรียนเพื่อให้น้องเรียนและตนเองทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวเพราะบิดาป่วย

ในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่เพียงรายเดียวที่บิดามารดาให้ออกจากโรงเรียนหลังเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 เพื่อออกมาทำงาน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ส่วนใหญ่จะเริ่มทำงานหลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 นอกจากนี้แล้วยังมีตัวอย่างอยู่ 2 ราย ที่อยากเรียนต่อเพราะคาดหวังว่าหากเรียนสูงขึ้นจะทำให้มีโอกาสได้งานที่ดีขึ้น

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย สกปรก ค่าต่ำ อดยาก รายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนงานซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัว หรือในบางครั้งก็ถูกโกงไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้ไม่ครบก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนจึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากซึ่งเอื้อให้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้สามารถย้ายเปลี่ยนงานได้

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานจำนวน 15 รายนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง 7 ราย (โดยประกอบไปด้วย ลูกจ้างขายสินค้า 2 ราย ร้านอาหาร 2 ราย องค์กร 1 ราย ฟาร์มสุนัข 1 ราย แคลด์ดี สนามกอล์ฟ 1 ราย) ก่อสร้าง 4 ราย เกษตร 2 ราย และโรงงาน 2 ราย

กลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้มีรายได้สูงสุดวันละ 300 บาท โดยเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเงินรายได้นี้มาจากค่าแรงรายวันรวมกับค่าทิปที่ได้จากลูกค้า ส่วนรายได้ต่ำสุดคือ วันละ 50 บาท ซึ่งจะเป็นงานลูกจ้างในภาคเกษตร ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 15 รายนี้ ก่อนอพยพโยกย้ายส่วนใหญ่ (จำนวน 6 ราย) มีรายได้วันละ 101 – 150 บาท อีก 6 รายมีรายได้ระหว่าง 50 – 100 บาท 2 รายมีรายได้ระหว่าง 151

– 200 บาท และมีเพียงรายเดียวที่มีรายได้สูงถึงวันละ 300 บาท (ตาราง 3.19) ซึ่งการที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นชายเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี ในฟาร์มฝึกสุนัขที่ตำบลแม่โจ้ อำเภอสันทราย โดยได้รับเงินค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท แม้ว่าจะพักอยู่กับนายจ้าง แต่เนื่องจากต้องส่งเงินกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง เดือนละ 1,000 – 2,000 บาท จึงทำให้เงินไม่พอใช้จึงลาออก

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท พักอยู่กับพี่ชายและมีนายจ้างลงนามรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ แต่ทำงานได้ 1 ปี ก็ลาออก เพราะงานก่อสร้างเป็นงานกรรมกร งานหนัก เหนื่อยและลำบาก เพราะที่ต้องแบกปูน ผสมปูน ตอนนั้นยังเด็กอยู่ คิดว่าไปหางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นอีกมากมาย นอกจากงานก่อสร้าง

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอสันกำแพง ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือน จึงลาออกมาทำงานที่ร้านอาหาร เพราะงานก่อสร้างเป็นงานหนัก

ตาราง 3.19 รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย

รายได้ต่อวัน (บาท)	จำนวน
50-100	2
101-150	4
151-200	5
201-250	2
251-300	1
>300	1
รวม	15

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานเป็นกรรมกรยกของทั่วไป ทำงานได้ 2 เดือน เพื่อนติดต่อมาชวนไปทำงานทำผ้าเพดานที่กรุงเทพฯ โดยได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี เป็นกรรมกรทั่วไปได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานอยู่ 5 ปี เพื่อนชวนให้ไปทำงานร้านอาหาร จึงไปกับเพื่อนเพราะ “งานก่อสร้างเป็นงานที่หนัก”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายเริ่มทำงานรับจ้างในภาคเกษตร คือ ทำงานเก็บลีนจี้ ตัดกิ่งในสวนลีนจี้ ที่อำเภอฝาง ตอนอายุ 12 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานอยู่ ประมาณ 2 ปี มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จึงตัดสินใจไปเพราะที่อำเภอฝางไม่มีงาน และคิดว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่จึงอยากจะไปลองดู ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะต้องทำงานอะไร แต่คิดว่างานอะไรก็ทำได้หมด ไม่อยากทำงานในสวนในไร่อีกแล้วเพราะ “เอาไว้ทำตอนแก่ก็ได้”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอฝาง ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาทและพักอยู่กับนายจ้าง หลังทำงานได้ปีกว่าก็ลาออกเพราะ “ได้ค่าจ้างน้อย ทำให้ไม่มีเงินเก็บเลย” คิดจะไปทำงานที่เชียงใหม่เพื่อว่าจะได้มีเงินเก็บ”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเริ่มทำงานร้านขายของฝากในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท หลังทำงานได้ 1 ปี ก็ไปทำงานกรุงเทพฯ เพราะ “นายจ้างไม่ขึ้นค่าจ้างให้ ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าจะได้ทำงานอะไร เพราะเพื่อนหางานไว้ให้ คิดแต่เพียงว่า “น่าจะได้ค่าแรงมากกว่าที่เชียงใหม่”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในโรงงานอบชาแห่ง ที่อำเภอฝางตอนอายุ 13 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออก “นายจ้างหักค่าแรงโดยไม่บอกล่วงหน้า ต้องทำงานหนักทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 5 ทุ่ม ทุกวันไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดงานจะโดนหักเงินในมัดต๋อไปครึ่งนึง รายได้ไม่พอใช้และคิดว่าตัวเองโตแล้วเลยอยากจะทำลาออกจากงาน”

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน รวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าการหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวัง ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ก่อนที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 15 รายนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีสัญชาติไทย 2 คน และมีใบอนุญาตทำงานอีก 1 คน ซึ่งตัวอย่างทั้ง 3 รายนี้ สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนที่เหลืออีก 12 รายนั้นประกอบไปด้วยตัวอย่างที่มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) 3 ราย บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสี

ฟ้า) 2 ราย บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม) 3 ราย บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 ราย และไม่มีใบอนุญาตทำงานอีก 3 ราย (ตาราง 3.20) ซึ่งแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่ถือบัตรหลากหลายประเภทที่ไม่ใช่ใบอนุญาตทำงานนั้นมักจะเข้าใจไปว่าตนสามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้มีการอพยพโยกย้ายและถูกเจ้าหน้าที่จับกุมซึ่งในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีอยู่ 4 รายที่เคยโดนจับเนื่องมาจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยที่รายหนึ่งเป็นชายโดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตอนทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับตอนทำงานเป็นแคคส์ในสนามกอล์ฟที่ลำพูนอายุ 16 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนตำรวจรถไฟจับตอนเดินทางไปเยี่ยมพี่สาวที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ในขณะนั้นมีแค่บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) และไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ จึงต้องไปอยู่ในห้องขัง 2 วัน และต้องเสียค่าปรับ 1,000 บาท ส่วนตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นชายโดนจับขณะทำงานในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 13 ปี โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับขอหาแรงงานเด็กและถูกส่งตัวไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนถึง 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงมาประกันตัวออกไป

ดังนั้นสถานะบุคคลเป็นอีกปัจจัยที่มีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ตาราง 3.20 สถานะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

สถานบุคคล	จำนวน (คน)
สัญชาติไทย	2
ใบอนุญาตทำงาน	1
บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง)	3
บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)	2
บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	3
บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน	1
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	3
รวม	15

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานจำนวน 15 รายนั้น พูดภาษาไทยได้ทั้งหมดเป็นเพราะ ได้เรียนในระบบการศึกษาของไทย และอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ซึ่งการที่พูดภาษาไทยได้เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ดังเช่น ตัวอย่างรายหนึ่งที่เดินทางจากอำเภอฝางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 16 ปี ซึ่งระหว่างทางเจอ ค่านตรวจ เจ้าหน้าที่ได้สอบถาม ตัวอย่างรายนี้ตอบว่าอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตรประชาชนจึงไม่มี บัตร โดยทางเจ้าหน้าที่สังเกตว่าพูดภาษาไทยได้ชัดเลยอนุญาตให้ผ่านได้ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ กรุงเทพฯ 4 ปี และเดินทางกลับอำเภอฝาง ซึ่งระหว่างทางก็เจอด่านตรวจอีก ตัวอย่างรายนี้จึงตอบ เจ้าหน้าที่ว่า ลืมเอาบัตรประชาชนมา เพราะจะรีบกลับบ้านที่อำเภอฝางเพื่อทำธุระ เจ้าหน้าที่เห็นว่า พูดภาษาไทยได้ชัดจึงปล่อยให้ผ่านมาได้

3.6.3 ปลายทาง

3.6.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ ปัจจัย ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ ทนายทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้มายังเชียงใหม่โดย ทั้งหมดนั้น ได้เดินทางอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจและตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ด้วยความ คาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า แสวงหาชีวิตที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และ ชีวิตที่ดีกว่าเดิม

2) **ปัจจัยทางสังคม** ความทันสมัยและความน่าสนใจของเมืองใหญ่ โดยเฉพาะ กรุงเทพฯ รวมถึง ไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้ทนายทรุ่นที่ 2 เกิดความประทับใจค่อนข้างมาก ทำให้ เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ การพูดภาษาไทยได้ ทำให้ สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมเมืองใหญ่ได้ นอกจากนี้แล้วการได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) **ปัจจัยทางวัฒนธรรม** กลุ่มตัวอย่างทนายทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไท ใหญ่ แม้จะมีอยู่หนึ่งรายที่เป็นลาหู่แต่ก็ได้แต่งงานกับชาวไทใหญ่ การเป็นชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าว ของ โอกาสทำงาน เปรียบได้เป็นเครือข่าย ทางสังคม ที่ช่วยแนะนำข้อมูล ชักชวน ให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย

3.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 20 ราย ที่มีความประสงค์จะอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตมีเพียง 4 ราย ที่เหลืออีก 16 รายนั้นไม่ต้องการอพยพไปที่ใดเลย โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการคือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยที่กลุ่มตัวอย่างไม่ยอมอพยพโยกย้ายเพราะต้องการอยู่กับครอบครัว โดยให้เหตุผลดังนี้

“อยากอยู่เชียงใหม่กับพ่อแม่”

“อยู่เชียงใหม่ดีเพราะว่าคุ้นเคย ครอบครัว พื้นนี้อยู่ที่นี่”

“ไม่ยอมทำงานไกลๆ ไม่มีคนดูแล อยู่ที่นี่อยู่กับแม่และมีคนดูแล”

“ไม่ยอมไปทำงานไกล เพราะไม่ยอมห่างพ่อแม่”

“ตั้งใจจะทำงานอยู่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่นี่ โตที่นี่ และตั้งใจจะตั้งรกรากที่นี่”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ยอมอพยพโยกย้ายเพราะต้องการทำงานที่เชียงใหม่โดยให้เหตุผลดังนี้

“ตั้งใจอยู่เชียงใหม่ไม่ยอมไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“อยู่เชียงใหม่เพราะใกล้บ้าน อยากอยู่ทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“อยู่เมืองเชียงใหม่เพราะมีงานและเคยชินกับสภาพแวดล้อม มีงานให้เลือกทำมาก”

“อยากอยู่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะสามารถหางานใหม่ได้เรื่อยๆ”

“ตั้งใจทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ ไม่ยอมไปกรุงเทพฯ เพราะไม่รู้ที่ทาง น่ากลัว”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ยอมอพยพเพราะต้องการเรียนหนังสือคนหนึ่งกำลังเรียนระดับปริญญาตรี ส่วนอีกคนอยากเรียนหนังสือในระดับสูงๆ เพื่อจะได้งานที่ดี

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ราย ประกอบไปด้วย ชาย 3 ราย หญิง 1 ราย โดยที่รายหนึ่ง “อยากไปทำงานภาคใต้เพราะต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ” อีกคนอยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะมีเพื่อนอยู่ ส่วนอีกรายอยากย้ายไปทำสวนในหมู่บ้านที่ญาติกรรยาอาศัยอยู่ ส่วนตัวอย่างที่เป็นหญิงนั้นอยากกลับบ้านที่รัฐฉานเพราะบิดามารดายังมีที่นาอยู่

บทที่ 4

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4.1 สภาพภูมิศาสตร์

อำเภอแม่สอด หรือ เมืองลวด เป็นอำเภอชายแดนของจังหวัดตากตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำปิง เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองหนึ่ง เดิมมีฐานะเป็นหมู่บ้านพะหน่อแก และได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอแม่สอดตั้งแต่ พ.ศ. 2441 นับจนถึงปัจจุบันเป็นอำเภอมาแล้วกว่าร้อยปี

แม่สอดเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในหุบเขาหรือแอ่งที่ราบแม่สอด ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวยาววางตัวอยู่ระหว่างทิวเขาดนนงชัยตะวันตกซึ่งทอดตัวอยู่ทางด้านตะวันออกและทิวเขาดอร์นา (Dawna) ในพม่าทอดตัวทางด้านตะวันตก คล้ายกับกั้นกระทะ มีแม่น้ำเมยหรือพม่าเรียกว่า “แม่น้ำตองยิน” เป็นลำน้ำสายหลักที่พัดพาดินตะกอนมาทับถมเกิดเป็นที่ราบอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานที่สำคัญได้แก่ พบพระ แม่สอด เมียวดี แม่ระมาด และท่าสองยาง แม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นแนวพรมแดนตามธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับพม่า โดยส่วนที่เป็นพรมแดนมีความยาวถึง 36 กิโลเมตร (รูป 4.1)

อำเภอแม่สอดมีพื้นที่ 1,986 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,241,323 ไร่ ใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ใน 9 อำเภอของจังหวัดตาก รองจากอำเภออุ้มผาง และอำเภอสามเงา เป็นหนึ่งในห้าของอำเภอชายแดนในจังหวัดตาก โดยมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงของพม่าทางทิศตะวันตก โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับกับหุบเขาแคบๆ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอพบพระ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า

อำเภอแม่สอดมีประชากร 71,522 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 88 หมู่บ้าน โดยมีเทศบาลนครแม่สอดเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครอง 10 ตำบลของอำเภอแม่สอดประกอบไปด้วย

1. ตำบลแม่สอด
2. ตำบลแม่กุ
3. ตำบลพะวอ
4. ตำบลแม่ตาว
5. ตำบลแม่กาษา
6. ตำบลท่าสายลวด
7. ตำบลแม่ปะ
8. ตำบลมหาวัน
9. ตำบลค่านแม่ละเมา
10. ตำบลพระธาตุผาแดง

พื้นที่บริเวณแอ่งที่ราบแม่สอด โดยเฉพาะบริเวณอำเภอแม่สอดมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ในฐานะศูนย์กลางทางการค้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมคือเป็นเส้นทางที่ใกล้กับทะเลอันดามันมากที่สุดในภาคเหนือ ทำให้พื้นที่บริเวณอำเภอแม่สอดเป็นจุดพักของการติดต่อค้าขายระหว่างล้านนาและพม่าตั้งแต่ครั้งอดีต ประกอบกับเป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมสำหรับการเกษตร ทำให้เป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ แม่สอดมีความได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งที่เป็นเมืองชายแดนที่สามารถติดต่อกับประเทศพม่าได้สะดวก เพราะอยู่ใกล้กับเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจของพม่าคือ เมียวดี ที่สามารถติดต่อไปได้อย่างกึ่งได้ แม่สอดจึงเป็นเมืองที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจด้านตะวันออก – ตะวันตก ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านตะวันตก มีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย – พม่า ดังนั้นจึงได้รับการพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของภาคเหนือต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งบทบาทของการค้าชายแดนนี้เองทำให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจเกิดขึ้นที่แม่สอด และเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของเมือง ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การให้สิทธิประโยชน์ทางการค้า การลงทุน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็น ทำให้อำเภอแม่สอดกลายเป็นเมืองที่ดึงดูดผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหลายประเภทกิจกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอ การทอผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น พืชผักและผลไม้กระป๋อง

และอุตสาหกรรมไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น ให้เข้ามาลงทุนได้ และการเป็นเมืองชายแดนที่มีเพียงแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดนซึ่งง่ายต่อการอพยพ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานสัญชาติพม่าให้เข้ามาขายแรงงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดเป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้มีค่าจ้างต่ำและมีเป็นจำนวนมากเพียงพอต่อการผลิต ทำให้เมืองแม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง

4.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตะเข็บชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย มีการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงมีการใช้แรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะพม่าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอแม่สอดที่เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในจังหวัดตาก ทั้งนี้โรงงานส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายทำให้มีความต้องการแรงงานในภาคการผลิตมากขึ้น ดังนั้นแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานพม่าที่เป็นแรงงานราคาถูกจึงเป็นที่ต้องการเป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของ Yaung Chi Oo Workers Association (YCOWA) พบว่า บริษัทตัดเย็บเครื่องแต่งกายที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่สอดนั้นมีจำนวนแรงงานมากถึง 5,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแรงงานพม่าถึง 4,500 คน

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวรายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดตากมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดตากมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 45,686 คน จัดเป็นอันดับที่ 8 ของประเทศ โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 303 คน (ร้อยละ 0.66) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายจำนวน 45,383 คน (ร้อยละ 99.34) (ตาราง 4.1)

จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดนของจังหวัดตาก (อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง) เปรียบเทียบภาพรวมจังหวัดตาก แสดงไว้ในตาราง 4.2 ซึ่งพบว่าจะมีแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติทำงานใน 5 อำเภอชายแดนเป็นสัดส่วนที่สูงมาก (มากกว่าร้อยละ 96)